

T. C.
HARRAN UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

İSMET ÖZEL
HAYATI — ESERLERİ — POETİKASI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Levent BİLGİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Muammer GÜRBÜZ

ŞANLIURFA — 1996

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

İSMET ÖZEL

HAYATI - ESERLERİ - POETİKASI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HAZIRLAYAN
Levent BİLGİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç Dr. Muammer GÜRBÜZ

ŞANLIURFA
1996

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
KISALTMALAR	7
I. BÖLÜM.....	8
İSMET ÖZEL'İN HAYATI.....	8
A. ŞECERESİ	8
B. AİLESİ VE DOĞUMU.....	9
C. ÇOCUKLUĞU VE İLK EĞİTİMİ.....	11
D. ORTA / LİSE ÖĞRETİM YILLARI VE GENÇLİĞİ	16
E. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YILLARI.....	21
F. ASKERLİK YILLARI.....	24
G. HALKIN DOSTLARI VE SOSYAL ÇEVRE	25
H. DEĞİŞİM YILLARI, -SOSYALİSTLİKTEN MÜSLÜMANLIĞA-	28
I. FRANSIZ DİLİ VE EDEBİYATI YILLARI	31
İ. EVLİLİK YILLARI.....	32
II. BÖLÜM.....	35
İSMET ÖZEL'İN ESERLERİ.....	35
A. DENEMELERİ	35
1) SİYASİ - SOSYAL DÜŞÜNCELERİNİ KAPSAYAN YAZILAR.....	37
2) FELSEFİ DÜŞÜNCELERİNİ KAPSAYAN YAZILAR.....	38
3) EDEBİ DÜŞÜNCELERİNİ KAPSAYAN YAZILAR.....	38
B. DENEMELERİN TOPLU LİSTESİ	39
C. DENEMELERİN TANITIMI	40
1) ÜÇ MESELE *	40
2) ŞİİR OKUMA KILAVUZU *	41
3) ZOR ZAMANLARDA KONUŞMAK *	42
4) TAŞLARI YEMEK YASAK *	44
5) BAKANLAR VE GÖRENLER *	45
6) FAYDASIZ YAZILAR *	46
7) İRTİCA ELDEN GİDİYOR *	46
8) SURAT ASMAK HAKKIMIZ *	48
9) TEHDİT DEĞİL TEKLİF *	48

10) WALDO SEN NEDEN BURADA DEĞİLSİN ? *	49
11) SORULUNCA SÖYLENEN *	51
12) CUMA MEKTUPLARI *	52
13)TAHRİR VAZİFELERİ I *	53
14) TAHRİR VAZİFELERİ II	54
15) TAHRİR VAZİFELERİ III	54
16) TAHRİR VAZİFELERİ IV	55
17) TAHRİR VAZİFELERİ V	55
18) TAHRİR VAZİFELERİ VI	56
19) TAHRİR VAZİFELERİ VII	56
20) TAHRİR VAZİFELERİ VIII	57
21)TAHRİR VAZİFELERİ IX	58
22) TAHRİR VAZİFELERİ X	58
23) TAHRİR VAZİFELERİ XI	59
24) TAHRİR VAZİFELERİ XII	59
25) VE'L - ASR *	60
26) NEYİ KAYBETTİĞİNİ HATIRLA *	61
D. ÇEVİRİLERİ	62
1) ÇEVİRİLERİNİN TOPLU LİSTESİ	62
2) ÇEVİRİLERİNİN TANITIMI	62
E. ŞİİR KİTAPLARI	68
1) ŞİİR KİTAPLARININ TOPLU LİSTESİ	68
2) ŞİİR KİTAPLARININ TANITIMI	68
III. BÖLÜM	77
DERGİCİLİĞİ, GAZETE YAZARLIĞI, MEKTUPLARI	77
A. DERGİ DÜŞÜNCELERİ VE YAZDIĞI DERGİLER	77
1) ŞİİRLERİNİ YAYINLADIĞI DERGİLER;	78
2) NESİRLERİNİ YAYINLADIĞI DERGİLER;	81
B. HALKIN DOSTLARI DERGİSİ	82
1) DÖNÜŞÜM DERGİSİ	82
2) HALKIN DOSTLARI DERGİSİNİN ÇIKIŞ HAZIRLIKLARI	82
3) HALKIN DOSTLARI DERGİSİNİN İSMET ÖZEL YÖNETİMİNDE ÇIKIŞI	83
4) HALKIN DOSTLARI YÖNETİMİNE NİHAT BEHRAMOĞLU'NUN GELİŞİ	84
5) PROBLEMLER VE KAPANIŞ	85
6) HALKIN DOSTLARI'NIN TÜRK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	86
7) HALKIN DOSTLARI DERGİSİ'NİN YAZAR KADROSU VE MUHTEVASI	88
C. GAZETE YAZARLIĞI	96
1) GAZETE YAZARLIĞI DÜŞÜNCELERİ	96
D. MEKTUPLARI	99
IV. BÖLÜM	105

İSMET ÖZEL'İN POETİKASI.....	105
A.ŞİİR HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ.....	105
B. ŞİİR VE İNSAN.....	118
C. ŞİİR VE ŞAİR.....	120
D. ŞİİR VE İMGE.....	122
E. ŞİİR VE İDEOLOJİ.....	125
SONUÇ.....	129
BİBLİYOGRAFYA.....	132
A.GENEL BİBLİYOGRAFYA.....	132
B.İSMET ÖZEL BİBLİYOGRAFYASI.....	134
1.KİTAPLAR.....	134
2.DERGİLER.....	136
3.GAZETELER.....	139
4) TEZLER.....	141
EKLER.....	142

ÖNSÖZ

İsmet Özel, Türk Edebiyatında 1960'li yıllardan bu yana, hakkında en çok konuşulan şair ve yazarlarımızdan biridir. Günümüz antolojilerinin hemen hemen tümünde yer almakta, bir çok makalede kendisine atıflar yapılmaktadır.

İsmet Özel hakkında kaleme alınan yazıların birçoğunu okudum.İlgili çalışmaları inceledim. Ancak bu yazıların büyük bir kısmının Özel'in fikri sistematığının çok uzağında olduğunu gördüm. Şiirleri hakkında yazılanlar ise, Ataoğulları Behramoğlu'nun 1975 yılında, Militan dergisinde, Özel'in şiiri hakkında yazdıklarının yoğunluğuna dahi erişememektedirler

Özel'in bütün popülerliğinin yanında bu bilinmezliğinin ve anlaşılmazlığının sebeplerini irdelemek gerektiğini düşündük. Otuz yılı aşkın bir süredir ürün vermekte olan Özel'in dünyası tam anlamıyla gün ışığına çıkarılamamıştır. Araştırdığımız kitap, tez ve ansiklopedilerin İsmet Özel hakkında teferruatlı ve net bilgiler verdiği söylenemez. Özel'le ilgili yazılıp söylenenler, çoğu zaman yüzeysel değerlendirmelerden öteye geçmemektedir.

Araştırmaya başladığımız dönemlerde İ. Özel iki cephesiyle karşımıza çıkmıştır. Biri şair, diğeri düşünür İsmet Özel'dir. Özel, ilk dönemlerinde daha çok şair olarak tanınmış olsa bile, bugün için o, şiirlerini kat kat aşan denemeleriyle aynı zamanda bir düşünürdür.

İ. Özel, şiirden edebiyat tarihine, müzikten matematiğe, siyasetten varlık sorunlarına, medeniyetten yabancılışmaya, dinden hakikata, bilgiden maddeye kadar hemen hemen aklımıza gelebilecek her konuda kalem oynatmış bir yazardır.

Özel'i bu anlamda tanıyınca onun felsefi manada oturduğu yeri, hayat görüşünü ve değişimlerini bilmeyen şiirlerinin incelenmesinin eksik kalacağı sonucuna ulaştık. Şiirlerindeki ontolojik sorgulama ve arayışların ipuçlarına ancak onun duygu, düşünce ve görüşleri üzerinde yoğunlaşarak ulaşabileceğimizi düşünmekteyiz. Bunun için İsmet Özel'i monografik manada tanımamız gerekmektedir.

Bu çalışmanın hayat, sanat ve eser planı bu mülâhazalarla doğmuştur. Tez çalışması boyunca Özel'in otuz deneme , üç çeviri, beş şiir kitabı incelenip tahlilleri yapılmıştır. Bu eserlerden hayat ve sanatına ait ipuçları çıkarılıp, 8-12 Temmuz 1996 tarihinde Özel ile yapılan mülakatla pekiştirilerek hayatı , eserlerinin tahlili ve poetikası yazılmıştır.

Tezimizin birinci bölümünde İsmet Özel'in hayatı incelenmiştir. Özel, hayatına ait motifleri eserlerinde sıklıkla yansıtan bir yazardır. Günümüzün İ. Özel'i, onun eğitiminin, öğrencilik yıllarının, çevresinin, sosyalistiği ve müslümanlığının bir terkididir. Bu terkihi anlamak, o terkihi meydana getiren unsurları anlamakla doğru orantılıdır. Özel hakkında yazılan denemelerin çoğu, onun sanatını hayatıyla beraber ele alan yazılardır.

İkinci bölümde, öncelikli olarak Özel'in yazdığı denemeler tematik manada üç bölüme ayrılmıştır. Siyasi - sosyal, felsefi, edebi düşünceleri, bu fikirlerin ortaya konulduğu eserlerle beraber incelenmiştir.

İ. Özel'in çevirdiği üç kitap, tezimizin ikinci bölümü olan eserleri kısmına dahil edilip, incelenmişlerdir.

İkinci bölümün son kısmında ise Özel'in şiir kitaplarının tahlilleri yapılmıştır. Önce, şiir kitaplarının ilk ve son yayın tarihleriyle beraber toplu listesi verilmiştir. Daha sonra beş şiir kitabı, bu kitaplar ve içindeki şiirler hakkında söylenenlerle beraber incelenmiştir.

Üçüncü bölümde dergiciliği, gazete yazarlığı ve mektupları incelenmiştir. Önce, Özel'in dergi hakkındaki düşünceleri ve şiirleri ile nesirlerini yayınladığı dergilerin toplu listesi verilmiştir. Bu listeye şiirlerinin yayınlandığı yıllar eklenmiştir.

Üçüncü bölümün ikinci kısmında, İ. Özel'in Ataol Behramoğlu ile beraber çıkardıkları Halkın Dostları dergisinin tahlili yapılmıştır. Derginin çıkış hazırlıkları, İsmet Özel'in yönetimi, onsekiz sayı boyunca derginin yazar kadrosu, muhtevası ve edebiyatımızdaki yeri incelenmiştir.

Üçüncü bölümün üçüncü kısmında, İ. Özel'in gazete yazarlığı hakkında ortaya koyduğu düşüncelerinin tahlili yapılmıştır.

Bu bölümün son kısmında, İ. Özel ile A. Behramoğlu'nun 1965 - 1975 yılları arası birbirlerine yazdıkları 71 mektubun genel tahlilleri yapılmış, edebiyatımız açısından zamanına ışık tutacak konular vurgulanmıştır.

Dördüncü bölümde, İ. Özel'in poetikası tahlil edilmiştir. Bu bölümde, Özel'in şiir hakkındaki düşüncelerinin yanında insan, şair, imge, ideoloji konularındaki görüşleri ortaya koyulmuştur.

Tez çalışması aşamasında İ. Özel iki gazetede köşe yazıları yazmakta, bir özel radyo ve bir özel televizyoda haftalık sohbetler yapmaktaydı. Bu tezde ifade edilenler İsmet Özel'in sanatına ve şiirine giriş mahiyetindedir. Halen eserler veren ve kitapları birbiri ardınca yayınlanmakta olan Özel hakkında daha çok şey söylenecektir.

Çalışmalarımız sırasında beş gün boyunca evini bize açarak kitap, dergi, makale, fotoğraf koleksiyonlarını incelememize fırsat veren; araştırmalarımız esnasında

açıklamalarıyla bizleri aydınlatan; bu tezin çok ötesindeki donanımlarını kabiliyetimiz nisbetinde paylaşımına açan İsmet Özel Bey'e teşekkür ederiz.

Tez konusunun belirlenmesinden, yazımına kadar olan dönemler içerisinde her türlü yardım ve ilgilerini esirgemeyen, bizi teşvik ederek çalışmalarımıza yön veren değerli hocam sayın Yard. Doç. Dr. Muammer Gürbüz'e ve tezin yazım safhasında bizi teknik yardımlarıyla destekleyen Mahmut Öztürk'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Levent Bilgi

KISALTMALAR

a.g.e	Adı Geçen Eser
a.g.d	Adı Geçen Dergi
a.g.m	Adı Geçen Mülakat
Çev	Çeviren
Der	Derleyen
D.T.C.F	Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi
G.B.K	Geceleyin Bir Koşu
G.B.Ş.M	Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar
H.D	Halkın Dostları
S.B.F	Hacettepe Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Ş.O.K	Şiir Okuma Kılavuzu
T.ç	Türkçesi
T.İ.P	Türkiye İşçi Partisi
Walde	İsmet Özel'in Walde Sen Neden Burada Değilsin Adlı Kitabı
Y.a.y	Yazar Adı Yok

I.BÖLÜM

İSMET ÖZEL'İN HAYATI

A. ŞECERESİ

İsmet Özel'in baba tarafından dedesi Süleyman Çavuştur. Süleyman Çavuş'un Bağdat'tan geldiği söylenmektedir. İstanbul'da askerdir. Bir süre hastanede yaralı olarak yatmıştır. Hastanede yattığı zaman zarfında bir arkadaşının vasıtası ile Foça'ya gelip evlenmiştir. Evlendiği kızın tanıştığı askerin kızkardeşi olduğu da söylenmektedir. Foça'da evlendiği bu kadın hakkında elimizde ciddi bir bilgi yoktur. Ancak Süleyman Çavuş'un bu ilk karısından çocuğu olmamıştır.¹

Daha sonra Süleyman Çavuş Kuşadası'na gelip Esmâ isimli, Özel'in babaannesiyle evlenmiştir. Bu isim, Özel'in küçük ablasında ve büyük kızında devam edecektir. Süleyman Çavuş, Kuşadası'nda da durmayıp, yine Kuşadası'na yakın olan Aydın'ın Söke ilçesine yerleşmiştir.

Özel'in babası, hala ve amcaları burada doğmuşlardır. Babasının en büyük ağabeyi askerde Suriye cephesinde şehid olmuştur.

Süleyman Çavuş ailesi mekkarecilik (taşımacılık), arabacılıkla uğraşmaktadır.

İsmet Özel'in anne tarafından dedesinin adı Hasan'dır. Hasan dedesi ve ailesi rençberlik yapmaktadırlar. Başkalarının topraklarını ekip biçmektedirler. Yarısı toprak sahibinin, yarısı çalışanın olmaktadır.

Özel, Waldo'da "Annem bir ortakçının kızı, babamın ailesi de arabacılık yapmış."² demektedir.

Hasan dedesinin üç kızı bir oğlu olmuştur. Oğlan askerlik sırasında şehid olmuştur. Özel; dedesinin çok dindâr olduğunu anlatıldığını söylemektedir.

¹ 8-12 Temmuz 1996 tarihinde İ. Özel ile yapılan mülakattan alınmıştır. Bundan sonra İ. Özel'le yapılan

B. AİLESİ VE DOĞUMU

Özel'in babasının adı Ahmet olup, 1315 (Miladi 1899) doğumludur. Şiir serüveni boyunca babasından çokça bahseden Özel, Amentü şiirinde babasının doğum tarihine bir atıfta bulunmaktadır;

"Tokat

Aklıma bile gelmezdi

*Babam onbeşli olmasa. "*³

15'liler askere alındıkları zaman babası evde kalan tek erkek olduğu için-ağabeyleri askerededir- bir şekilde askerliğini Söke'de yapması temin edilmiştir.

Özel babasının en küçük çocuğudur, babası da Süleyman Çavuş'un en küçük çocuğudur.

Aile, taşımacılık işi ile uğraştığı için babası Amentü'de söylediği gibi taşımacıdır;

"Babam

*seferberlikte mekkaredir. "*⁴

Ardından İstiklal Harbi çıkacaktır. Babası harpte jandarmadır. Daha sonra o günleri "Yunan eşkiyası kovalıyorduk dağlarda"⁵ diye anlatmıştır.

Genç Ahmet, jandarma olduğu için cepheye gönderilmemiş, yine o civarda vazifelendirilmiştir. Ahmet Bey rüştiye mezunudur. O dönemde okuma oranı düşük olduğu için rüştiye mezunu olmak ayrıcalıktır. Söke işgale uğradığı için babasının belgeleri kaybolmuş, ancak işgalden sonra öğretmenlerin şهادeti ile mezuniyeti tastik olunabilmiştir.

Savaşın kazanılmasından sonra Ahmet Bey Özel'in şiirlerine yoğun bir şekilde tesir ettiği gibi polis olmuştur;

"Polistir babam.

*Cumhuriyetin bir kuludur. "*⁶

³ I. Özel, Şiirleri, İstanbul, Özgür Yayıncılık, 1999, s. 50

⁴ Aynı yer, s. 50

⁵ I. Özel, Şiirleri, İstanbul, Özgür Yayıncılık, 1999, s. 50

⁶ I. Özel, Cinayetler Kitabı, s. 58

Özel'in babası Muğla, Van, Hakkari'de görev yapmıştır. Özel doğduğunda Karseri'de muhtemelen komiser muavini'dir;

"Babam gençliğinde kadınlara düşkün, içki içen bir adammış. Kayseri'de dindar temayülü benimsemiş, namazını kılmaya başlayıp, mutaassıp bir insan haline gelmiştir."⁷

Özel'in babası çok geleneksel bir aile reisi sayılırdı. Herşeye karışmazdı, ve çocuklarını sevip okşadığı pek görülmezdi. Ev içinde polis baba bir "reis" fonksiyonu ifa ediyordu. Bütün kardeşler babalarına hiç bir zaman sen diye hitap etmez, yüksek sınıf ailesi olmadıkları için babacığım da demezlerdi. Sadece siz ve baba diye hitap ederlerdi.

Annesi Sıdika Hanım'dır. Muhtemelen Söke'nin yerlilerindendir. Bir ortakçının üç kızından ortancasıdır. 1902 doğumludur. Eşinden üç yaş küçüktür. O dönemde kızlar pek okula gönderilmezdi. Erkeklerin bile pek okutulmadıkları bir ortamda anne ilkökul eğitimi görmüştür;

"Benim açımdan enteresandır. Çocukluğumda annesi ilkökul mezunu olan pek az arkadaşım olurdu. Annem o şartlarda Sultan Mehmet Reşat zamanında okula gitmiş."⁸

Anne çok duygusal ve sevecendir. Sofu bir kadın değildir. Baba anneye göre daha dindardır. Ebeveyn dini duyguları sarsıntıya uğramış insanlar değildir. Ancak rejimin dayatmalarından tam manasıyla etkileniyorlardı. O yüzden çocuklara dini eğitim verilmedi. Çocuklar ancak Demokrat Partinin iktidara gelişiyle mahalle mekteplerine Kur'an-ı Kerim öğrenme serbesti doğmasıyla dini bir etkileşim duymuşlardır.

"Hiç bir şekilde geliştirilmemiş olmakla beraber anne ve babamda sanata bir eğilim göze çarpıyordu. Mesela ikisi de kendi kendilerine şarkı söylerlerdi. Annem maniler bilirdi. Annem rençber olarak epey çalışmıştır. İki kız kardeş, Fatma teyzem ve annem bir süre bütün kırmaya gitmişler."⁹

Özel, alilesinin en büyük ağabeyi önce Erzurum öğretmen okulunu bitirip, ilkökul öğretmeni, sonra Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu olup resim öğretmeni olan Ali Rıza'dır. Onun küçüğü harp okulu mezunu olan Hasan Hüseyin'dir. Daha sonra doğan Mehmet Şükrü Mülkiye mezunudur. Tapo Kadastro'dan emeklidir. Ardından doğan Gülseren ablası bankacılık sektöründen emekli olmuştur.

Arkadaş olarak kendisine en yakın olan ve belkide bu yüzden kendisini daha yakın hissettiği küçük ablası Aysel avukattır.

⁷ İ. Hançer, 1990, s. 100

⁸ a.g. 11.

⁹ a.g. m

“Ağabey ve ablalarımın eğilimleri tabiki etkiledi beni. Aysel ablamla birbirimize daha yakındık, yaşça da yakındık. Dayanışır, birbirimizi anlardık.”¹⁰

Özel, 19. 09. 1944 yılında Kayseri’de doğmuştur. Ancak çok küçük yaşlarda bulunduğu bu şehre ait bir hatırası yoktur. Fakat doğduğu yıllar ülkemiz açısından önemli yıllardır;

“Müttefik kuvvetlerin Almanya sınırlarını aştığı günlerde doğdum. Savaş sonunda doğmuş olmam bana öyle geliyor ki, nasıl bir aile içine doğmuş olmamdan, nasıl bir eğitim aldığımdan çok daha etkilidir. Çünkü savaş sonrası düzen Türkiye’de yaşayan herkes için bazı imkanlar ve bazı sınırlamalar getirdi.”¹¹

Bu sınırlamaları küçük İsmet’in o an farkedebilmesi mümkün değildi. O bir bayram günü doğmuş, hatta kendisine bayram ismi konulması düşünülmüştü;

“Adımın İsmet oluşu babamın İsmet İnönü’ye olan teveccühüyle alakalıdır. Ankara’da polislik yaptığı için Çankaya Köşkü’nün eğlencelerinden haberdar bir insan olarak menfi bir görüşü vardı. Ama İsmet İnönü’yü daha mazbut bulurdu. Polis olduğu için kendini Halk Partisi’ne bağlı sayardı. O zaman memurların yüzde doksandokuzu halkçıydı zaten. Bir nevi zorunluluk vardı.”¹²

C. ÇOCUKLUĞU VE İLK EĞİTİMİ

Küçük İsmet’in kendisini ve olayları idrak etmeye başladığı şehir Kastamonu’dur. Bu Ege kökenli çocuk için Kastamonu çok şey demektir.

“Kastamonu’ya geleneksel ve insanları bakımından çok şey borçluyum. Çocukluğumu öyle bir yerde geçirmiş olmaktan büyük bir ruhsal rahatlık duyduğumu söyleyebilirim.”¹³

Özel, dört yaşında iken Kastamonu’ya taşınmışlardır.

“Ben, babam 45, annem 42 yaşındayken doğmuşum. Epey mesafe olduğu için bir kuşak atlayarak baktım dünyaya. Yaşıtlarım daha genç anna babaya sahiptiler. Anne ve babamın dünyası uzak bana.”¹⁴

¹⁰ a.g. m

¹¹ İ. Özel, Waldo, s. 9

¹² İ. Özel’le yapılan mülakat

¹³ a.g. m

¹⁴ a.g. m

Bu orta yaşın üzerindeki anne baba ve okuyan ağabeyler, ablalar, Özel'in dünyasında hayatı daha ciddi algılamasına sebep olmuştur. Şahsiyetleri oturmuş ebeveyn ve daima koşuşan, bir şeyler yapan büyükler Özel'i erken büyütmüş olmalıdır.

"Memur çocuğu olduğum için, kazancını okumakla elde edecek diye bir yargı vardı evimizde. Okumaktan başka bir yolun önümüze açık olduğunu hiç düşünmedik. Nasıl olsa okunacak olduğu için sınıfta kalmayı pek mantıklı bulmazdık. Evde herkes okuduğu için, herkesin ayrı bir kitaplığı vardı. İlkokula başladığımızda Demokrat Parti iktidara gelmişti. O dönemde okullar daha sıkıydı. Ağabeylerim, yaz tatillerinde Kastamonu'ya gelirlerdi.

Resim öğretmeni olan ağabeyim tuvalini sehпасını alıp, resim yapmaya çıkardı. Ben de onunla giderdim. O ortamda herkesin muhatap olmadığı bir şeydi. Subay olan ağabeyim geldiği zaman faytonla gelirdi eve. Ağabeylerimiz, bize bazen bizim taleblerimizle, bazen de kendileri bize hediyeler yollarlardı. Subay olan ağabeyim bana bir yılbaşı kartı, ressam olan "Andersen Masalları" göndermişti. Bunlar biraz imtiyazlı çocuk olma duygusunu besliyordu. Her büyüğümün gördüğü eğitimden ben etkileniyordum"¹⁵

Özel ailesi okumayı adeta kendisine zaruri kılmıştı. Memur baba ve belli bir yere bağlanıp, mal mülk alamama, devamlı tayinlerin verdiği psikoloji aileye okumaktan başka yol vermemişti. Hatta o dönemde pek okula gönderilmeyen kızlar bile herhangi bir engel görmedikleri gibi teşvikte görmüşlerdi.

Hatta Aysel abla ilkokulu bitirdiği zaman, baba onu karşısına alıp Enstitü'ye mi, veya ortaokula mı gitmek istediğini sormuştu. O da bu ellerle enstitü yapılmaz demişti.

Kendisinden önce herkesin okumuş veya okumakta olması Özel'in yetişmesi açısından önemlidir.

Herkesin kendisine ait kitapları vardı ve evde daima okunurdu;

"Altı kardeşten en küçüğüyüm. Çocukluğumda benden büyük ağabeylerim ve ablalarım olduğu için ev, kitaba uzak bir ortam değildi. Çok doğal bir şekilde kitaplarla bağlantı kurabildim. Evde bulunan kitaplar yoluyla edebiyat eserlerine karşı yatkınlığım oldu"¹⁶

Ağabeyler Ankara'dan Milli Eğitim'in çocuk kitaplarını İsmet için gönderiyorlar, o da büyüklerinin okuma aktivitelerini ilgi ile izliyordu.

Bunun yanında küçük İsmet ağabey ve ablalarından herhangi bir mesleğe doğru teşvik görmemişti. Polis baba, subay ve ressam ağabeyler onu kendi meslekleri doğrultusunda hiç bir zaman yönlendirmeye kalkışmamışlardı.

¹⁵ a. g. 13

¹⁶ İ. Özel, "Şiire Çok İçten Bir Şarkı Deneyimi", Gençlik, 17 Ocak 1988

Özel, çocukken kendisine göre meslekler seçmiştir. Mesela Kastamonu'da ilk taşındıkları evin elektriği ve suyu yoktu. Taşandıktan hemen sonra elektrik ve su bağlandı. Borularla elektrik hatları çekildi. Bir defasında da bir musluk takılıyordu. Bu hadiseler İsmet'in çok ilgisini çeker ve muslukçu olmayı düşünür. Yine bir defasında Kastamonu'da iki adamı makasla akide şekeri keserken görür, o zamanda içinde mithiş bir şekerçi olma tutkusu kabarmıştı;

"Hiç bir zaman meslek konusunda itibarlı olan insanları iyi gözle görünmeye sevk eden, yani herkesin iyi gözle gördüğü mesleklere özenmedim. Çok küçük yaştan itibaren otorite karşıtı bir mizacım vardı. Öğretmenlerin sınıfa gelip bizi yönetmeleri benim hiç hoşuma gitmezdi. Öğretmenleri insan olarak sevebilirdim, ama onları hiçbir zaman öğretmen olarak iyi gözle görmedim. O bakımdan babamın polis olması üniforma hatta tabancası, kılıcı vardı. Bunlara karşı bir tören, gösteriş hevesi hiç içimde kabarmadı." ¹⁷

1950 yılında küçük İsmet Kastamonu'da Abdülhak Hamit ilkokuluna başlamıştır. O yıl Demokrat Parti'nin ilk yılıdır. Özel, o yılların büyük siyasi değişiklikleri ile ilgili hiç bir şey hatırlamamakla beraber "Ama bizim küçük memur ailemiz içinde ülkenin yeni Cumhurbaşkanı'nın hiç ciddiye alınmadığına hatta kıyasıyla alaya alındığına dair açık seçik hatıralarım var." ¹⁸ demektedir.

Özel'in dışında bütün ağabeyler tek parti döneminde okumuşlardır. Özel, İlkokula başladığı dönemler Türkiye'de Demokrat Parti dolayısıyla büyük bir Amerikan tesiri vardı. Okulda her çarşamda topluca, Abdülhak Hamit İlkokulu müsait olmadığı için Gazi Paşa ilkokulunun bodrum katındaki salona Amerikan filimleri seyretmeye götürürlerdi.

1953 yıllarında okullarda ve özel hayatta bütün resimli romanlar ve mizah dergilerinin okunması yasaklanmıştı. İlkokul yıllarında çocukların o dönemlerde pek okumadıkları şekilde Özel, bu kitapları okurdu. Okul kitaplarını ise ödev yapmak dışında açtığını pek hatırlamamaktadır. Tenffüsler uzundur, ödevler teneffüslerde bile yapılabilmektedir. Dersler noktasından Özel, vasat bir talebedir. Başarısız olduğu söylenemediği gibi çok başarılı olduğu da söylenememektedir. Ancak Özel, şiir okuma, müsamere gibi konularda öne çıkan bir talebedir;

"Parlak bir öğrenci hiç bir zaman olmadım. Yani ne çocuk ateş gibi demedi kimse bana." ¹⁹

Yalnız çok küçük yaşlarda liseyi bitirinceye kadar bazı büyükler, "Bu çocuk büyük adam olacak" lafını İsmet'in yüzüne karşı veya büyüklerine söylerlerdi. Özel, derslerdeki

¹⁷ Özel'in Özele yazdığı mektuplar
¹⁸ Özel'in Özele yazdığı mektuplar
¹⁹ Özel'in Özele yazdığı mektuplar

başarısı açısından değil ama, belki şahsiyeti açısından çevresinde büyük bir izlenim bırakırdı.

Özel'in matematiği bütün eğitim hayatı boyunca hiç iyi olmamıştır. Daha sonra liseyi bir yıl geç bitirmesine sebep olacak olan bu derse karşı Özel, hep soğuk kalmıştır. Hatta Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde istatistik ve muhasebe dersleri rakamlı dersler oldukları için onu fevkalade rahatsız etmiştir.

İsmet Özel, formel hayatı içinde matematiği öğrenememiş, ancak sonraki okumalarında matematiği başında iyi öğrenebilseydi, çok ilgi duyduğu bir alan haline gelebilirdi izlenimini edinmiştir. İlkokul yıllarında evde büyük bir Ülkeler Coğrafyası kitabı vardır. İsmet, evde ders için değil, zevk için bu kitabı okurdu. Belki bu yüzden coğrafyanın tüm konularında başarılı olmuş, zevk almıştır.

Özel, kendisi için bir yara olduğunu söylediği edebiyat dersinde ders olarak pek başarılı olamamıştır. Hatta kompozisyon dersinde bile pek iyi değildi. Ancak kitaplardaki ders metinleri İsmet'in ayrıca ilgisini çekerdi;

"İlkokul birinci sınıfta bir öğretmenimiz vardı. Bize resim yapın diye bir Eskimo hikayesi anlattı. Yaptığım resimde köpeklerin çektiği kızak vardı. Dersin sonunda öğretmen beğendiği resimleri seçti. Benimkine bakıp geçti, seçmedi. Çocuklar 'öğretmenim bu resim de güzel' dediler.

O zaman dönüp resime tekrar baktı. 'Hayır' dedi. 'Çok fazla ayak var.' Şimdi ben köpekleri yandan görüyorum. Her köpeğin yanında bir köpek daha var. Ayaklar aynı hizaya gelmedikleri için görünüyorlar. Ama köpeklerin boyları aynı olduğu için öndekiler görünüyor, arkadakiler görünmüyor. Dolayısıyla bir köpek ama diyelimki altı-sekiz ayak var. Belki de büyükler bu kadar anlar diye düşünüyorum. Tuhaf bir şekilde insanlar iyi niyetli ve zeki değil anlayışıyla büyüdüm."²⁰

Küçük yaşta doğmaya başlayan bu anlayış İsmet Özel'in bütün hayatında tesiri görülen bir felsefe haline gelmiştir. Özel ilkokula ait bu anıları bilhassa hatırlamaktadır;

"İlkokulda basit basit şiirler yazmaya başlamıştım. 'İlkbahar' isimli bir şiirim vardı;

"Bir abla geldi bugün.

Herkes yaptı bayram düğün

Onun adı ilkbahar

sirtında tam üç ay var. "

O sıra muvakkaten derse gelen genç öğretmen 'Bir abla geldi bugün' mısrasından şiirin, kendisi için yazıldığını sanmış, 'Aa, benim için şiir yazmış' demişti. Bu bakımdan büyükleri her zaman dangalak saymışımdır. »²¹

Özel, İkokul üçüncü sınıfta bir şiir yazmıştır. Bu şiiri Ankara'da çıkan bir çocuk dergisine yollamıştır. Bugün kayıp olan ve Özel'in hatırlayamadığı şiirin konusu kıştır.

"Gözlüklü, zayıf, sinirli bir kadın öğretmen vardı okulda . Bir gün sınıfın kapısını açtı. 'İsmet Özel kim ?' diye sordu. Ben çıktım. . . Şöyle bir süzüp, 'en şair mi oldun bel!!', dedi küçümseyen bir tonla. Bu ilk olumsuz izlenim beni hiç yıldırmadı. . . O yaşlarda bile eğer yaptığımın doğruluğuna inandıysam başkalarının olumsuz tepkilerine, yargılarına kulak vermedim. Öğretmenin, sen de mi şair oldun sorusuyla şiirimin çocuk dergisinde yayınlandığını anladım. »²²

"Öğretmene hiç cevap vermeyip koşarak kooperatife dergiyi almak -param var mıydı bilmiyorum- belkide bakmak için indim. Bu bakımdan sevmezdim büyükleri. Salaklar hiçbir şeyden anlamazlar derdim. »²³

Özel, daha sonra bu hadiseyi Waldo'da şöyle değerlendirecektir;

"Çocuk yaşlarımda hayatımı çekip çeviren büyüklerin zeka, bilgi ve ahlak bakımından kendilerine kayıtsız şartsız teslim olunabilecek yeterliği gösteremediklerini kavramıştım. Belki bütün çocuklar kavramıştır bunu. Büyükler mükemmel olmadıkları halde sözlerini geçirebiliyorlar. Bunu ellerinde tuttıkları büyük olma imtiyazını çocuklara karşı kullanarak yapabiliyorlar. Fakat çocukluğumuzda büyüklerle ilişkilerimiz bu kadarla kalmıyor, onlar aynı zamanda çocuklar için birşeyler yapıyorlar. İşin garibi bizim için yaptıkları şeyleri de büyük olma imtiyazını kullanarak yapabiliyorlar. Büyüklere itaatin haklı bir sebebi olamazdı. Çünkü bir çok şeyi anlayamıyorlar, bir çok şeyi bilmiyorlar ve bir çok şeyi doğru yapmıyorlardı. Büyüklere düşmanca davranmanın da haklı bir sebebi yoktu, çünkü çocuklara karşı yardımsever dostluk gösteren onlardı. Böyle bir bakış açısı ile çocukluğum boyunca ebeveynimi, öğretmenlerimi, diğer büyükleri kendilerine zararımın dokunmamasına özen gösterdiğim, ama benim hakkımda karar vermeye ehil olmayan varlıklar olarak kabul ettim. Verilen desteğe karşılık severek hizmet, fakat asla itaat etmemek. Sonu itaate varacaksa sunulan yardımı reddetmek ve insanların sahip oldukları yerlerin değerini bilmek. Böylesi duyguların çocuk yaşta benliğimde nasıl kök saldığını bilmiyorum. Gerçi böyle olmasını açıklayacak yüzlerce olay var kafamda, ama onları

²¹ a.g.m

²² Özel, "Şiire Gelen Bir Şair: Denebilir", Gençlik, 17 Ocak 1985

²³ 1.Özel'le yapılan mülakat

hatırlayan benim ve benzeri olaylardan etkilenen bunca insan benimkine benzer sonuçlara varmış olmalı. Neden böyledir, bilmiyorum. ”²⁴

D. ORTA / LİSE ÖĞRETİM YILLARI VE GENÇLİĞİ

Özel ailesi, 1955 yılında İsmet ilkokulu bitirince Çankırı'ya taşınmışlardır. Baba polislikten emekliliğe ayrılmıştır. Zaten kötü olan maddi durumları iyice kötüleşmiştir. Daha sonra emekli maaşıyla geçinmek zorunda kalan aile hep dar imkanların içinde yaşamıştır.

Özel, ortaokula Çankırı Lisesi'nin orta kısmında başlamıştır. Ortaokulda yeni dersleri olan İngilizce'ye ilgi duymaktadır. Diğer öğrenciler pek ilgilenmezken o derste öğretileni mutlaka öğrenirdi. Bugün üç dil bilen Özel'in dil merakı muhtemelen o dönemlerde başlamıştı.

Küçük İsmet, düş dünyasında yaşayan bir çocuktur. Devamlı okumakta, okuduğu kitaplardan etkilenmektedir. Gorki'nin Ekmeğimi Kazanırken adlı romanından Mike Hammer maceralarına kadar uzanan bir küme kitapla muhatap olmuştur;

“Bilgiye karşı müthiş açlığım vardı. . . Hep söylerler ya, kitaplar insanın ufkunu genişletir diye ben de aynı fikri paylaşıyorum. ”²⁵

Ortaokul dönemlerinde sanatın her dalına eğilim duymaktadır. Resim yapmayı sevmekte, müzik ile ilgilenmektedir. O zamanlar eve alınan yeni radyodan Nat King Cole'u severek dinlerdi. Şiir çalışmaları disiplinli olmamakla beraber ortaokulda da devam etmiştir. Okulda Hüsnü Tekin isimli bir öğretmeni vardır. Hüsnü Bey, ağabeyinin Enstitü'den sınıf arkadaşısıdır. Özel, bu hocanın düzenlediği bir takım kültürel faaliyetlere, edebiyat matinelerine katılırdı.

Ortaokulun son sınıfında Ülker Hanım isimli bir İngilizce hocaları vardı. Şiir çalışmalarını, edebiyata meraklı olan Ülker Hanım'a göstermektedir. Özel'in bütün bu aile, okul ve kitap çevresine rağmen hayranlık duyup örnek aldığı veya nefret ettiği kimse olmamıştır.

Ortaokulda okulun açtığı şiir okuma yarışmasına katılıp birinci olmuştur. 1956 yılında kendisine yeni şairlerin şiirlerinin bulunduğu bir antoloji verilmiştir. Şiir antalojisini, yutarcasına okumuş ve şiire teşvik noktasından etkilenmiştir.

²⁴ İ. Özel, Waldo, s. 19

²⁵ İ. Özel, “Şiire Çok İçten Bir Şarkı Denebilir”, Gençlik, 17 Ocak 1985

Özel'in Ataol Behramoğlu'ile tanışıklığı da Çankırı Lisesi'ne dayanmaktadır. Ataol ile Aysel ablası bir üst sınıfta Ataol'un kardeşi Namık'la İsmet aynı sınıftalardır. Behramoğlu o yıllardaki İsmet'i şöyle anlatmaktadır;

“Koyu renk takım elbisesi içinde Nat King Cole özentili bir sesle kısık gözler, meydan okurcasına küstah ve erotik bir gülüşle İngilizce şarkı söyleyen kendi de Nat King Cole'e benzeyen, ince, kavruk bir oğlandır.”²⁶

Bir defasında Özel'in olmadığı bir yerde, Aysel ablasının yanında Özel'in eğitiminin gevşekliğinden ve adam olmayacağından bahsedilmiştir. Aysel ablası kendisi de bir öğrenci olduğu halde “Bütün servetimi koyarım İsmet adam olur” diye cevap vermiştir.

Özel ailesi Çankırı'da dört yıl kalıp, İsmet ortaokul ve lise biri orada okuduktan sonra Ankara'ya taşınmışlardır. Söke'ye gidilmesi de söz konusudur. Ancak çocuklar okumaktadır. O dönemde Söke'de lise yoktur. Çocukların başka bir ilde okumaları maddi bakımdan mümkün değildir. Bu bakımdan Ankara tercih edilmiştir.

Ankara'da, Küçükesat semtinde 150 liraya bir ev kiralanmıştır. Evin yakınında Atatürk Lisesi vardır. Ancak edebiyat şubesi dolmuş, fen şubesinde yer vardır. Özel, fen şubesine gitmek istememektedir. Nihayet Gazi Lisesinde yer bulunur, ve İsmet, lise ikiye kaydolar. Sınıfta en genç Özel'dir. Sınıflar kalabalıktır.

O yıllar İsmet Özel'in gerek yeni bir çevreye girmiş olmaktan, gerek fakirlikten, gerek ergenlik problemlerinden doğan buhranlı yıllarıdır. Fakirlik normal hayatlarını sürdürmekte zorlanacakları kadar şiddetlidir.

Özel, ablasının pardesüsünü giymektedir. Pardesü olduğu için pek anlaşılammakta ancak düğmeleri tersten iliklenmektedir. Bu yıllar belki de İsmet Özel'in şairliğinde önemli bir rolü olduğuna inandığım, onun gençlik dönemlerindeki içe kapanıklığının, yalnızlığının, çelişkilerinin temelini atıldığı yıllardır.

27 Mayıs İhtilalinden önce Özel, evden okula giderken Amerikan ailelerinin oturduğu o zamanki 14 Mayıs isimli mahalleden geçmektedir. O semt sonra Gaziosmanpaşa adını almıştır. 14 Mayıs mahallesinde çok az sayıda Türk ailesi mevcuttur. Tek katlı, dubleks bahçeli evleri vardı. Okula gidip gelirken birazda dil merakından Amerikalı bir aile ile tanışmışlardır. Lise yıllarında İngilizce günlük konuşma meselesini oldukça halletmiştir.

Lise ikide “Para saadet getirir mi, getirmez mi?” konulu bir münazara yapılacaktır. İsmet, parmak kaldırarak para saadet getirir gurubuna girmek istediğini belirtir. Münazara günü her iki gurup başarısızdır. Ancak Özel kalkıp etkili bir konuşma yapar. Fakirlik

²⁶ İ. Özel - A. Behramoğlu, Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 1995, s. 12

kendisine o kadar dokunmuştur ki bu başarılı konuşma bütüm öğretmenlerinin ilgisini çekmiştir. Özel, sınıfın münazara takımına alınır. Ancak diğer münazaralar İsmet'in ilgisini çekmediği için varlık gösterememiştir.

Bu arada Özel, kendi dönemlerindeki eğitimin şimdakilere göre daha sıkı olduğunu söylemektedir. O dönem üç karne alınır, sene sonlarında her dersten üç kişilik bir komisyon önünde bitirme mülakatları yapılırdı. İkili öğrenim yoktu, teneffüsler uzundu. Öğle yemeğine gidip gelinirdi. Teneffüsler o kadar uzundu ki o aralarda çalışıp dersleri halletmek mümkündü,

"İlkokula başladığım günden bu yana eğitim öylesine başaşağı gidiyor ki biz daha ağırına hazırlandığımız için hep kolay eğitim gördük. Bir sonrası öncesinden hep daha kolaydı. Zayıf bir yerden başlarsın, zorlanırsın. Biz sıkısından başladık, hep zayıflaya zayıflaya gittik. Taş yuvarlanıyormuş gibi götürdük."²⁷

60'lı yıllarda Kasım Gülek, Tanin adlı bir gazete çıkarırdı. Son sınıfta olan Özel, bu gazeteyi kendi harçlığı ile alırdı. Sol görüşlü Yön dergisi çıkardı. Bu dergiyi mülkiyeli ağabeyi alır, Özel'de okurdu. Bu dönemde Özel, kısa şiirler yazmaktadır ve kendisini az çok şair veya şair adayı olarak görmektedir;

"Bu dönemde, istersem çok iyi şiir yazabileceğime inanıyordum. Liseler arası yapılan bir şiir yarışmasına da katıldım bu arada. Derece aldım. Jüride Halide Nusret Zorlutuna'da vardı. Çok çelimsizdim. Bu yüzden olacak Zorlutuna bana dönerek 'Sen şair olacaksın çocuk' dedi. Bu söz beni etkiledi diyemem, çünkü içimden biliyordum bunu."²⁸

İsmet Özel, Ankara Gazi Lisesi'nde okurken Ataol Behramoğlu'da hukuk fakültesinde Aysel ablası ile beraber okumaktaydı. Bir gün Özel, yazdığı bütün şiirleri ki bunlar beş-altı kadardı Aysel ablasına vererek Ataol'a gönderir. Ataol, şiirleri hakkında görüşlerini yazarak muhtemelen yine ablasıyla İsmet'e ulaştırmıştır.

Özel, lise sonunda matematikten kalmış, beklemektedir; "O zaman ne yapabileceğimi düşündüm ve şiir yazabileceğime karar verdim."²⁹

İsmet Özel, lise son sınıfta iken edebiyata geniş ilgisi olan Abidin isimli bir arkadaşı vardır. O dönemde Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreyya, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, M. Eloğlu, Ülkü Tamer, K. Özer'in o zaman yazdıkları şiir adına büyük bir imkanı temsil etmekte idi. Özel, Abidin'in de yardımlarıyla bu şairleri okumakta ve etkilenmektedir. Bu şairlerin ortaya koydukları kendi yazma serüveni açısından başlı başına

²⁷ İ. Özel, "Eğitim ve Öğretim", s. 10.

²⁸ İ. Özel, "Eğitim ve Öğretim", s. 10.

²⁹ İ. Özel, "Eğitim ve Öğretim", s. 10.

bir imkan olarak görmektedir. Artık neyi yazdığı ön plana çıkmaksızın yazmanın önemini yaşayabilmektedir.

“Yetişme yıllarımda kendi önümde açılan yolun bir sanat alanından geçtiğini sezmiştim. Ama hangi sanat alanı? Müzik ve resim yüksek maliyetlerle çalışan alanlardı. Bu yüksek maliyetler sadece para ile ölçülebilen cinsten sayılmazdı. Asıl belirleyici o olmakla birlikte bana çok yüksek gelen maliyet bu alanlarda kendi yolumu bulmak için çok erken yaşlarda birilerine, kimilerine “eyvallah” etme mecburiyetinde idi. Edebiyat alanı benim yetiştiğim yıllarda nisbi bir bağımsızlığa imkan veren nitelikte idi. Yani bir insan olarak varlığımı tebarüz ettirebilmek için kimse kişiliğinden taviz vermek zorunda kalmadığı gibi edebiyat alanında hesaba katılabilir bir seviye gösteren her çalışma kendini gösterebiliyordu.”³⁰

Özel, bu beklediği dönemde yavaş yavaş eve giren gazete ve dergilerden etkilenmeye başlamış, memleketin umumi havasıyla sosyalizme sempati duymaya başlamıştı. Çocuk yaşlardan beri hükümetten bağımsız bir devlet bulunduğunu hissetmesi ona bir otorite tanımazlık getirmekteydi. Görünürdeki otoriteden yılmaksızın yaşanabileceği düşüncesi içinde pekişiyordu.

Çocukluk ve yetişme yıllarında müslümanlık ağırlıklı bir yere sahip değildi. Anne ve baba müslüman insanlardı, o kadar. Çocuklarını dindar yetiştirme konusunda özel bir gayretleri yoktu. Evde çocuklar devletin resmi görüşüne terkedilmişlerdi. Lehte ve aleyhte dini hiç bir dayatmayla karşılaşmıyorlardı. Ancak ortaokulda öğrenci iken baba ezberleyeceği her namaz suresi karşılığında Özel'e 2,5 lira vadetmişti. Ancak İsmet bu parayı kazanmak için herhangi bir çaba harcamak gereğini duymamıştır. Özel için müslümanlık çok derinlerde bir duyguydu. Dinin günlük hayattaki tezahürü de olabildiğince uzakta duruyordu. Müslümanlığın belirgin algılanışıyla, Özel'in çocukluğu arasındaki rabita bir taşra kentindeki ramazanların harkülade havasını teneffüs etmiş olmaktan ibaretti. Müslüman bir toplumda yaşıyor olmanın güven veren bir tarafı vardı. Özel, büyükler arasında müslümanlığı belli olanların daha vakur, daha yumuşak oldukları izlenimini edinmişti. Bunda belki de devletin müslüman halk üzerindeki ceberrut tutumunu gevşetmiş olmasının da payı vardı. Okulda dört ve beşinci sınıflarda isteğe bağlı haftada bir din dersi verilirdi. Çocuklara empoze edilen katıksız modernist bir islam anlayışıydı. Özel için müslümanlık olumsuz değil, ama gündem dışıydı.

“Müslümanlığı gündeme sokan yine şiir olmuştur diyebilirim. Şiiri kendim için esas uğraş edinmeye karar verdiğim zamanda düşünceme bir dayanak arama, sağlam bir temel

³⁰ E. Özel, *Wahid*, s. 18

bulma isteğine kapıldım. Düşüncenin şiirini yazacak değildim elbet. Düşündüklerimi yazmaya da niyetim yoktu. Yine de şiir yazan birinin ne olduğu, kim olduğu kendine hangi yeri seçtiği önemli olsa gerekti. Şiir bir sayıklama gibi dışarı vurmayacaksa şairin de bile isteye durduğu bir yer, ayık olduğunu anladığı bir alan olmalıydı. Sağlam bir dayanağım sarsılmaz bir temelim olmazsa yazdıklarımı neyle değerlendirebilir, hangi tartıya vurabilirdim? İnancı tanımalıydım. İnandığım şeylerin bilgisini edinmeliydim. Evde Diyanet işleri'nin üç cilt halinde yayınladığı Kur'an-ı Kerim meali vardı. Büyük bir samimiyetle onu okumaya koyuldum. Okumaya başlamadan önce abdest alıyor, kitabı göbeğimin üzerinde tutmaya özen gösteriyordum. 1961 yılında dini düşüncenin nitelikleri hakkında hiçbir temel bilgilenme sağlamamış, genel olarak düşüncenin hangi meseleler çerçevesinde döndüğü konusunda donanımı olmayan bir lise son sınıf talebesinin 'bakalım bizim temel dini metnimizde neler var.' merakıyla giriştiği okumadan nasıl bir sonuç doğabilirdi? Olacak oldu; Sonuç büyük bir düş kırıklığıydı."³¹

Beklentilerinin boşa çıkmasıyla Özel, din duygusundan ümidini kesmişti. Hatta daha da ileri giderek din aleyhtarlığının insan için en uygun tutum olduğu sonucuna varmıştır. Artık her türlü dine, doğulu ve batılı geleneksel veya modern, insanların sorgulamadan kabul edip bağlandıkları her şeye karşı bir husumet duymaktadır. İnsan zihninin işlenebilir ve geliştirilebilir tarafına yönelmiş terör nereden gelirse gelsin karşı çıkılmalı, onunla savaşılmalıydı. Şiir bunun içindi işte! Dinden ve dinin bütün görünüşlerinden bağımsız bir inanç elden bırakılmamalıdır.

Özel'in bıyığının henüz yeni terlediği zamanlar Türkiye'nin de yeni düşüncelerle çalkalandığı yıllardır. O dönemde yenilik, yabancılik eğilimleri tartışılmakta, yeni ünsiyetler yeni zıtlasmalar tanınmakta, ilk defa dünyaya toplumun geleceğine ilişkin konular dar okumuşlar çevresinin sınırlarını aşarak tartışılmaktadır. Bu dönem öğrenme ve

tanışma dönemidir. Varoluşçuluk, Marksizim, Psikanaliz, Sürrealizm, 60'lı yılların başlarından itibaren çok sayıda insanın ilgisini çekmektedir. Bu arada 60'lı yıllarda bir gencin sosyalizan düşüncelere meyletmesi kadar olağan bir şey düşünülmezdi. Tek engel toplumda öcü etkisi uyandıran kömünistlik ve dinsizlik suçlamaları olabilirdi. Bu arada sosyalist yazarların yalın kılıç ortaya atılmış olmaları Özel'i etkilemiştir. İnsanların doğru bildikleri yolda sıkıntıya katlanıyor olmaları, rizikoyu göze almaları Özel için değerliydi. Bir de buna yasakların cazibesi eklenmişti. Özel'in kadirşinas itaatsizliği ve tevarüs edilmemiş asaleti de onu sosyalistliğe itmekteydi. Toplumun siyasi, sosyal ve iktisadi yapısıyla zıtlasmayı, uyumsuzluğu gerektiren bir durum söz konusudur. Bütün bunlar ise

³¹ I. Özel, *Waldö*, s. 35

kişiyeye bir macera tadı getiriyordu. İşin aslını anlayan azınlığa mensup olmak! Anladıklarının bekçisi olmayı şeref bilmek! Başını “Benim başımı yakarlar” korkusundan uzak tutmak. Dik tutabilmek! Bütün bunlar Özel’i sosyalizme sürükleyen unsurlardır. Ancak içinde bulunulan sosyalizm midir?

“Her ne kadar adına sosyalizm desek ve görüntüsünü modernlikle bezesek bile o günlerde ben yaşlardaki gençlerin temel eğilimleri yurtsever, memleketçi ve milliyetçi bir karakter sahibiydi. Yine de bu kelimeleri anmak kimsenin hoşuna gitmezdi.”³²

Ankara Gazi Lisesi’nde resim hocası olan ressam Cemal Bingöl ilginç bir insandır. Onun sanata, topluma, hayata bakışı öğrencileri etkilerdi. Özel’in etkilendiği ender insanlardan biridir Cemal Bey.

E. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YILLARI

İsmet Özel lisede bir yıl bekledikten sonra 1962 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne girmiştir. S. B. F’ne başladığı yıl artık ciddi manada şiir yazmaktadır.

Özel, hala büyük bir şahsiyet arayışı içindedir. Sosyalist görüşlere sahip olmakla ilk defa dünyayı, hayatı tahlil etmek, dünya hakkında kararlara varmak gibi bir pozisyonu benimsemekte; bu, Özel’de olumlu tesirler meydana getirmektedir;

“S. B. F’de ve Ankara’da edebiyatla ilgilenen arkadaşlarla temasımız vardı. Bir de fakülte de siyasi angajmanı olan arkadaşlarımız vardı. Ben bu bakımdan iki çevreye sahiptim denilebilir. Edebiyat ve siyaset olmak üzere Ataol’la ortak geçişen çevremiz de vardı, farklı çevremizde. Ataol’la biz öyle yakın arkadaş olmadık. Biz edebiyat arkadaşydık daha çok.”³³

Ataol Behramoğlu, Hukuk Fakültesi’ni bırakıp DTCF Rus Filolojisi’ne geçtiğinde İsmet Özel, S.B.F’de öğrencidir. Bir gün Ataol ve bir gurup dil tarihli S. B. F kantinine gelmiştir. Karşılaşma Ataol ile İsmet’in gerçek tanışmalarının başlangıcı olmuştur;

“Ataol’la tanışıklığımız kısa sürede riyasız, içten bir dostluğa dönüştü. Bunda siyasi tavrımızın olduğu kadar edebiyata ve şiire bakışımızın yönündeki koşutluğun rolü büyüktü kuşkusuz.”³⁴

Özel, S. B. F’ne gelinceye kadar şiir ve siyasi konularda belli bir yola girmiştir. Belirli ilgileri, prensipleri, kendi dünyası vardır;

³² a.g. e, s. 39

³³ a.g. e, s. 40

³⁴ G. B. Ş. M; s. 21

“Hiç kimseye, kendime bile itiraf edemediğim (edersen utancımdan öleceğimi sandığım), hiç kimseden kendimden bile saklayamadığım (Saklarsam kolaylıkla delireceğimi bildiğim) lanet olası yoksulluk!”³⁵ bir türlü peşini bırakmamaktadır.

Özel, pazar sabahları saat 10’da açıklamalı klasik müzik (Plak) konserleri dinlemekte, sinemaya gideceğine kitap okumayı tercih etmektedir. British Council’a Amerikan Kütüphanesi’ne gitmekte, giriş serbest olan resim sergileri, konferanslar, resitallere katılmaktadır. Fakültedeki pervasız konuşmaları ile kısa zamanda dikkati çekmiş, Fikir Klubü’nün tanışma toplantısına çağırılmıştır. Hemen ardından Fikir Klubü’ne üye olmuş, Yönetim Kurul Sekreterliği’ne getirilmiştir. S. B. F Fikir Klubü’nün ilk sosyalist hükümeti olmakla övünmektedir. Özel o dönemlerin genç İsmet’ini şöyle anlatacaktır;

“Ukelanın biriydim ben. Her yerde bilgiçlik taşıyor, sosyalist olmayanların adamdan sayılmayacağını söylüyordum. Bu halet içinde arkadaşlarımın sadece benimle aynı (veya benzer) etiketi taşıyan insanlardan oluşması kaçınılmazdı. . . Siyasi konularda ne kadar üst perdeden lafazanlıklar ediyorsam da siyasetin ne teorisine ne de pratiğine karşı ilgi duymuyordum”³⁶

S. B. F yıllarında Özel’in kendisi gibi genç arkadaşlarından oluşan edebiyat dostlukları vardır. Bu topluluklarda bitirilen şiirler birbirlerine okunur, tahliller yapılırdı. Yine böyle şiirin bittiği bir gün, Özel onu temize çekip, Atao’l’un birkaç arkadaşı ile birlikte kaldığı Kavaklıdere’deki evine gitmiştir. Şiir hakkında konuşulur, tahliller yapılır. Bir ara Atao’l beklenmedik bir soru yöneltir; “İsmet, neden partiye kaydolmuyorsun?” Yıl 1963’tür. Türkiye İşçi Partisi kurulalı tam tamına iki yıl bile olmamıştır. Parti ülke çapında bir meşruiyet savaşı vermekte ve herhangi bir yere tabela asması bile mesele olmaktadır. Ancak Özel partinin gerçek kimliği ve yapısı hakkında açık seçik bilgilere sahip değildir. Pratik siyasetin kendi işi olmadığına da inanmaktadır. Özel, şair olmayı en değerli uğraşı saymış, kafası insanı keşfetmekle meşgul biridir. Parti gibi işler daha alt kademe insanların işidir. Ancak Özel’in kafasında basit bir Türk kafasıdır ve önüne bir seçim getirilmiştir. Nihayet Atao’l onu zayıf tarafta savaşa gitmek için ikna etmiştir. 7. 12. 1963 kayıt tarihi itibarıyla İsmet Özel TIP üyesi olmuştur.

O yıllarda üniversite öğrencileri arasında bile sosyalist düşüncelere meyledenlerin sayısı ihmal edilebilecek kadar düşüktür. Komünist olmak başka, ”Müseccel komünist” olmak başkaydı. Özel, partiye kaydolmakla bu tescili kendi eliyle yapmıştır.

Artık İsmet, TİP içinde bir neferdir ve önüne gelen her işi yapacaktır. Bildiri dağıtır, basın bülteni hazırlar, sandalye taşır, kendi yaşıtlarına bazı teorik açıklamalar içeren konuşmalar yapar. Çankaya İlçe Sekreteri'dir. Zaman zaman zaman Kaymakamı'ğa verilmesi gereken evrak yüzünden ilçeye yolculuklar yapmaktadır. Günde bir otobüs kalkmaktadır. Dönmek için ertesi günü beklemek gerekiyordur. Gecelerini ilçede bir kahvehanenin üzerinde otel mi han mı belli olmayan odalarda tahtakurularının müsaade ettiği oranda uyuyarak geçmektedir. 1965 seçimlerine girilirken Çankaya İlçe Seçim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Bu Faaliyetler Özel'in siyasi yapı ve oluşum hakkında daha kapsamlı ve daha gerçekçi düşünebilmesine vesile olmuştur.

İsmet Özel S. B. F'de bir ve ikinci sınıfları ikişer sene okumuştur. 1962 yılında girdiği fakülteden dört yıl sonra mezun olmadan ayrılmıştır;

“ S. B. F'ne girişimden belli bir dönem sonunda - kısa bir süre sonra- şiiri kendi meselem haline getirdim. Şiir okumak artık hem zevk hem görevdi. Disiplinli bir şekilde her ay bir şiir yazmaya zorladım kendimi. İlk şiirim Yelken adlı bir sanat dergisinde 1963'te yayınlandı. Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenciydim. Edebiyatla ilgili kişilerin oluşturduğu bir arkadaş çevremiz vardı. ”³⁷

O dönemlerde Özel, Turgut Uyar, Ülkü Tamer, Edip Cansever, Cemal Süreyya, Ömer Bedrettin, Ahmet Muhip Dranas, Dylan Thomas, T. S. Eliot, Ezra Pound, Wallace Steruns, Hart Crane, Beat Gneerations, Ginsberg, Ferlingetti, Corsa gibi şairleri okumaktadır. Sevdiği şairlerin kesiştiği nokta imge yoğunluğudur. Hiç birinde anlatımcı bir hava yoktur. Özel, her dönemde sıkıştırılmış, yoğunlaştırılmış bir şiire eğilim duymuştur.

İzmir'de Evrim adlı bir dergi çıkmaktadır. Ataol'un da içinde bulunduğu bir gurup “Doğuş Bildirisi” diye bir bildiri yayınlamışlardır bu dergide. İsmet Özel bu bildiriye hazırlayanlar arasında olmadığı halde imza koymuştur.

1966 yılında Özel, henüz S. B. F'de öğrenci iken, Ataol ve S. B. F ile Ortadoğulu gençler “Dönüşüm” adlı bir dergi çıkarmışlardır. Bu dergi S. B. F'nin kantininde doğmuş, sokaklarda elle satılmıştır. Dergi Kızılay Bulvarı'ndaki satışı sırasında CKMP'li gençlerin saldırısına uğramış ve beşinci sayı ile kapanmıştır.

1966 yıllarında Özel, sonu gelmez manevi rahatsızlıklar içerisinde. Varlık, yokluk, İnsan, kainat sorunları peşini hiç bırakmamaktadır. Şahab Eraslan TİP'teki ölesiye faaliyetlerini de bu bunalımlarına bağlamaktadır;

“Özel, Türkiye İşçi Partisi İçin geceli gündüzlü ölesiye çalışmıştır. Ölesiye çalışmak insanın kendisi ile karşılaşmaması, kendisinden kaçması için izlediği yoldur. İntihar,

³⁷ İ. Özel, ”Şiire Çok İçten Bir Şarkı Denebili”, Gençlik, 17 Ocak 1995

siyanür içerek değil, ölesiye çalışarak ta gerçekleştirilir. Çalışkanlığın nedeni sosyalist inancın ötesinde narsistlik problemlerdir.”³⁸

Nihayet Özel, S. B. F’de dört sene okuduktan sonra ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu arada 1962 yılında 6, 1963 yılında 9, 1964 yılında 5, 1965 yılında 4, 1966 yılında 1 olmak üzere S.B. F yıllarında toplam 25 şiir yayınlamıştır.

F. ASKERLİK YILLARI

İsmet Özel, 1967 sonlarında askerdir. 1969’un sonlarına kadar 2 sene er olarak askerlik yapmıştır. Askerleğin ilk durağı Sivastır. -P. İhts. Tb. 3. Bl. SİVAS-

Özel’in askerlik döneminde Behramoğlu’da Trabzon’da yedeksubaydır. Özel, Sivas’tan Trabzon’a yazdığı mektupta şunları söylemektedir;

“Er olmanın erdemi var mı? Doğrusu bilmiyorum ama elimden geldiğince durumumun bana yarayacak yanlarını söküp koparmaya çalışıyorum. Yazmak için zaman yok ama iyi bir ortam var, okumaksa imkansız. Sivas yüksek bir yer olduğu için belki insanın iştahını açıyor, durmadan yemek istiyorum. Bedence yorulduğum ve yalnızlık içinde bulunduğum gerçek. Benim yarım bırakılmış bir aşkı ilişkiyle askere gelmem zaman zaman yüreğimi sıkıyor. Hiç iyi şartlar altında askerlik yapmıyorum. Kaybeden kazanıyor mu dersin? Henüz kazanılmış bir şey yok ortada. Ama önümdeki iki yıldan umudum var.”³⁹

Sivas’ta mazisinden dolayı bir takım polis zorlamalarına uğrayan Özel, 1968 yılının başlarında Konya’ya gönderilmiştir. Konya’dan Behramoğlu’na şöyle yazacaktır;

“Benim durumumda ilginç bir gelişme yok. Hiçbir tarzda çalışamıyorum. Çalışmak için cebelleşiyorum ama. Tekdüzeliğin yanısıra, her türlü mahmuriyetin yanısıra. . .”⁴⁰

Konya’da kısa bir müddet duran Özel, 28. 06. 1968 tarihinde Elazığ’dadır. O bir sakıncalıdır. Elazığ’a sürülmüştür;

“Elazığ’a sürdüler. Herhangi bir olay yok. Politik maziye dayanan polis zorlaması. Daha önce Sivas’ta da olmuştu. Burası daha disiplinsiz, dağınık, bakımsız bir birlik. Henüz benimseyemedim. Bunun asıl nedeni yapılmakta olan güvenlik tahkikatı sonucunun beni Muş’a yeniden süreceği olasılığının güçlü bir biçimde varlığıdır.”⁴¹

³⁸ Şahap Eraslan, "Adieu İsmet Özel", Düşler, S. 11, Nisan 1996

³⁹ G. B. Ş. M, s. 51

⁴⁰ a.g. e, s. 73

⁴¹ a.g. e, s. 74

Özel, Elazığ'da yazıcıdır. Karargahta çok yazıcı vardır. Burası çok iyi olmasa bile Sivas'tan daha rahattır. Ancak Özel, orada da çok durdurulmaz. 18. 01. 1969 tarihinde sürgün olarak Muş'tadır. Bu arada muhtemelen bir izin söz konusudur. Nişanlanmıştır;

"Nişanlandım. Gülseren (Hüseyin'in kızkardeşi) benimle aynı sınıfsal kökten gelen akıllı, bana her konuda yardımcı olacak bir kızdır. Çok iyi bir karar verdiğim kanısındayım."⁴²

Bu arada Özel, Muş'ta askerliğini yapmaktayken, 1969'un Mart ayında babası vefat etmiştir. Ataol o tarihte askerliğini bitirip Ankara'ya dönmüştür. Ölüm haberini şöyle vermektedir;

"Baban öldü. Eskiden beri yaşlı bir adamdı zaten. Annenin hırkasından kalkan beyaz kuşlar biraz daha eskimiş olmalı. Mori, Bakırcı Çarşısı, İncilitepe biraz daha düşlere karışmıştır."⁴³

İsmet Özel, onbaşı olarak tamamladığı askerliğinden Ekim 1969 tarihinde terhis olmuştur. Askerliği boyunca Özel, fiilen uzak kaldığı sanat dünyasından zihnen hiç kopmamıştır. Ataol ile yazıştıkları mektuplar hep şiir, sanat, edebiyat, dava muhtevalıdır. Özel, Evet, İsyen, Yaşamak Umurumdadır, Sevgilim Hayat, İnce Sızı, Aynı Adam, Muş'ta Bir Güz İçin Prelüdlar, Yıkılma Sakın, Yaşatan şiirlerini 1967-1969 yılları arasında kaleme almıştır.

Özel'in iki yıllık askerlik hayatı sonunda, zihnen hem politik alanda dostluklar kurduğu kişilerle, hem de şiir sebebiyle ilintili olduğu çevrelerle arasına mesafe girmiştir. "Keşke" diye yazmıştır bir arkadaşına "Aramızdaki mesafe sadece kilometrelerle ölçülebilen cinsten ibaret olsaydı."

G. HALKIN DOSTLARI VE SOSYAL ÇEVRE

Özel, 1969 sonbaharında askerden döndüğünde sosyal çevre bakımından çok değişik bir ortam içinde bulmuştur kendisini. Sosyalistlerin arasına katılan yeni çehrelerin sayısında büyük bir artış vardır. Bunların bir kısmı, daha iki yıl önce bir işin ucunu tutmak söz konusu olunca yan çizen kimselerdi. Ama bugün mangalda toz bırakmıyor, oradan oraya koşuşturuyorlardı. Özel'in beraber çalıştığı arkadaşlarının da bu yeni yetmelerden

⁴² a.g. e, s. 79

⁴³ a.g. e, s. 91

farkı kalmamıştı. Herkes birbirine karşı gergin, herkes diğerlerinin ne kadar hain olduğunu düşünmeden edemiyordu.

Askerlik dönüşünde Özel'in bu olumsuzlukları -Aynı olumsuzlukları A. Behramoğlu'da tastik etmektedir. - görmesi onun hayatında yeni bir köşetaşının doğmasına vesile olmuştur diyebiliriz. Bu değişim sosyalist fikirlerin ilgisi manasında değildir. Siyasi kirlenmenin neticesi olarak sanatsal mücadeleyi siyasi mücadelenin önüne geçirme, fiili siyasetten uzaklaşma şeklinde bu değişimi tespit edebilmekteyiz.

İsmet Özel, Ataul Behramoğlu mektuplaşmasından ve bu mektupların muhtevassından anlaşılmaktadır ki, her iki şair de askerlik dönemleri boyunca sanat konusunda düşünmekten ve yazmaktan geri durmamışlardır. Bu mektuplar edebi değerini hiç kaybetmemiş, sıradanlaşmamışlardır. İ. Özel'in Yıkılma Sakın adlı şiiri böyle bir mektuplaşmanın neticesinde doğmuştur.

1969'da Behramoğlu Malazgirt'de yedeksubay, sürgün ve hapistir. Özel, Muş'ta sürgündedir. Behramoğlu Ağrı Askeri Cezaevi'nde başlayıp oda hapsinde tamamladığı Yıkılma Sakın isimli şiiri ortak arkadaşları Zülküf Şahin eliyle İsmet Özel'e gönderir. Kısa bir süre sonra Özel'den, Ataul Behramoğlu ithafı kendi yazdığı Yıkılma Sakın şiiri Behramoğlu'na gönderilir. Bu iki Yıkılma Sakın isimli şiir İsmet'in önerisi ve girişimiyle karşılıklı olarak Yeni Dergi'de yayınlanmıştır.

Bütün bu hadiseler Özel'in askerlik hayatının şiir ve Halkın Dostları dergisinin kulukça dönemliği noktasından verimli geçtiğini göstermektedir. Bu dönemin güzel bir yönü ise Özel'in askerlik dolayısıyla siyasi hayattan uzak kalmasıdır. Nitekim dönüşlerinde her iki şair de siyasi atmosfere ısınamıyacaklardır.

~~• 1969 yılı sonlarında Özel, Ankara'da, Ataul Behramoğlu ve diğer eski arkadaşlarıyla bir araya gelmişlerdir. Aralarına Özkan Mert ve Süreyya Berfe'yi de alarak Ant dergisinde bir bildiri ile sanat dünyasında tekrar seslerini duyurmaya başlarlar. Bu dörtlü çıkış toplumcu şiir adınadır. Önemli ve ideal olan sosyalist sanattır. Bunun dışında herşeyin gerici olması sözkonusudur. Gerici sanata hücum anlayışı ile ortaya atılmıştır. Özel ve arkadaşları bir dünya görüşü içinde, mümkünse önünde olmayı istemektedirler.~~

İsmet Özel'e göre "Ant'taki çıkış, bir yol, daha doğrusu girilmiş bir yolun, bir mesafe katedilmiş bir şiir anlayışının savunulması yönünde bir çıkıştır."⁴⁴

1966 yılının Şubat ayında İsmet Özel'in ilk şiir kitabı olan Geceleyin Bir Koşu yayınlanmıştır.

⁴⁴ İ. Özel, "İnsan Mümkün Değil ki Bütün Gerçeği Söylesin" Girişim, Haziran 1988

Özel, bu ilk kitabında 1964 yılına kadar yazdığı şiirlerini toplamıştır. Kitap 1966'nın sonlarında yayınlanmasına rağmen, 1965 ve 1966 yıllarına ait şiirler dışında bırakılmışlardır. Özel bunu Waldo'da şöyle izah etmektedir;

"Partizan'la -1965- kendi şiirimde yeni bir evrenin başladığına inandığım için önceden yazdıklarımı Geceleyin Bir Koşu'da toplayıp yayınlıyorum."⁴⁵

Kemal Özer, kitabı Uğrak Yayınları arasında basacağını vadettiği halde, Özel bir kaç ay bekleyemeyip kitabı bastırmıştır.

O günlerde Özel, büyük bir öğrenme açlığı içindedir. Osmanlıca, Fransızca öğrenmek, fizik okumak istemektedir.

23.12.1969 tarihli Ant Dergisinde Özel'in yazdığı "Ataol Behramoğlu Emperyalizmin Buyruğundaki Şiiri Tehdir Ediyor" isimli makale yayınlanmıştır. Bu arada Halkın Dostları'nın hazırlıkları devam etmektedir. Aboneler yapılmakta, yazılar toplanmakta, toplantılar yapılmaktadır. Özel, arkadaşları tarafından dergi sorumlusu olarak atanmıştır. Derginin İstanbul'dan çıkması düşünülmüş, İsmet Özel bu amaçla İstanbul'a gitmiştir.

Bir müddet Süreyya Berfe'nin evinde kalır, daha sonra ihtiyar bir pansiyoncu kadının yanında kalmaya başlar. Bu arada İstanbul'da Artel Yayın Şirketi adlı bir kuruluşa işe girmiştir.

Halkın Dostları'nın birinci sayısı 1970 yılının Mart ayında okuyucusunun karşısına çıkmıştır. Kurucuları Ataol Behramoğlu ve İsmet Özel olarak geçmekte, sahibi ve sorumlu yönetmeni İsmet Özel olarak yazılmaktadır.

Halkın Dostları, 12 sayı İsmet Özel'in yönetiminde çıkmıştır. Ancak bu arada Özel yıpranmış, bunalmış yalnız kalmıştır. Derginin yeni bir hamleye ihtiyacı vardır. Uzun görüşmelerden sonra derginin boyutları küçülür, sayfa sayısı artırılır. N. Behramoğlu yazı işleri sorumluluğuna getirilir ve dergi onun idaresine verilir. Bu arada Özel, bazı vazifeleri dağıtmış olmakla beraber aktif dergi çalışmasına devam etmektedir.

Gelişen sayılarda N. Behramoğlu ile İsmet Özel arasında bir takım problemler çıkar. Bu arada 12 Mart 1971 muhtırası verilmiştir. Dergi çıkışına devam eder. Ancak, 18. sayıdan sonra sıkıyönetim tarafından kapatılmıştır.

İsmet Özel, 1970 yılının Nisan ayında Ankara'ya dönerek Türkiye İnşaat Mühendisleri Odası'nda çalışmaya başlamıştır.

⁴⁵ İ. Özel, Waldo, s. 55

H. DEĞİŞİM YILLARI, -SOSYALİSTLİKTE MÜSLÜMANLIĞA-

12 Mart 1971 müdahalesinde İsmet Özel yirmialtı yaşındadır. Bu yaşa kadar şiir Özel'i, Özel şiiri bir yere getirmiştir. Bundan sonrası kurumuş bir şiirin çoğalması, yada şair olarak Özel'in, neyin sözcüsü olduğunun örneklendirilmesiyle ilgilidir.

Muhtıra sonrası Özel'in bazı arkadaşları tutuklanmış, bazıları silahlı eyleme başlamışlardı. Bu dönemde İsmet Özel, sosyal hayattan el çekmemiştir ama birlikte bazı işler başardığı, dünyayı tanımakta yardımlaştığı arkadaşlarından. uzak düşmüştür. Bir nevi inzivadır bu. Hareketten çok düşüncenin, sorgulamanın hakim olduğu bir inziva. Özel artık neyi, nasıl, niçin yaptığını daha bir yoğun olarak sorgulamaktadır. Gerçi fiili bir inziva değildir bu tavır. Düşünceyi bulandıracak, düşünülmemekte olunanları kesintiye uğratacak ilişkilerin ortadan kaldırılmasıdır. Özel, Antonio Machada gibi;

"Ey yalnızlık, benim yegane yoldaşım. "

diyerek, inzivasını iradesiyle olgunlaştıran, yalnızlığına sahip çıkan şairdir. Bu yalnızlık Hz. Muhammed'in Hıra Dağı'na çekilişi, Mevlana'nın Şems ile hücrelere kapanışı, gibi kuluçka dönemi yalnızlığıdır. Bu dönemde Ataol Behramoğlu'na şunları yazmaktadır;

"Zaman zaman senin burada olmanı istiyorum, konuşacak hiç kimsem yok çünkü. Ama bu da saçma! İnsanın konuşacak şeyi yoksa konuşacak kimsesi de yoktur. . . Dostluklarsa çok yavan, coşkuz, ilerletici değil. Yani dost filan hava, adam gibi oturup konuşacak kimse olsa bari bir tek. Ama kendimden hoşnut oluşum kendime bağlı ilerlemeyi sağladığı için tedirgin değilim. . . 7 yıl sonra yeniden kendine kıyım psikozuna girdim. Aysel Ankara'da olmamış olsaydı. . . Nevzatları görmüyorum. Kimseyi görmüyorum. Kimseyle ne yazışıyor, nede anlaşıyorum. . . Temel sorunların yarattığı çelişkilerden kurtulabilmiş değilim. Duygularım, iç güdülerim, tasarımlarım her şey büyük bir karmaşayla üstüme çullanıyor."46

Bütün bu itiraflardan sonra A. Behramoğlu arkadaşını bayağı bunalımlı görmüş olacak ki "Hayattan istediğin nedir? İntiharın bir çözüm olduğunu hiç sanma. Lütfen sakince çalış. Doğru dürüst ilişkiler kur. Canın isterse bağır kavga çıkar, hapse gir, ne diye kendini kısıtlıyorsun? Kadınsa. Bazen genelevden biri bile olabilir. Ya da ne bileyim, sokakta bir kadın."47 gibi Özel'in derdine derman olmayacak bir sürü çözüm sıralayıp durmuştur.

46 G. B. Ş. M, s. 194, 181, 198

47 a.g. e, s. 201

Bu süreç içinde İsmet Özel'i müslüman olmaya götüren belirgin bir olay, bir kişi veya belirgin bir iç aydınlanması yoktur. Özel, insanın korku ve tedirginlik içinde olmadan yürüyebileceği yolu aramaktadır. O günlere kadar Özel, insanlarla arasındaki güven bağına kültürel bir dolaşımdan geçirecek kurabileceğini düşünmüştür. Bu yüzden yazdığı bir kaç teorik yazıda kültürü mümkün olduğunca sabit bir referans noktası görme eğilimi göstermiştir. Fakat bu düşünce daha fazla ileri götürülemedi. Bir ahlak sorunu vardır ortada;

"Hangi ahlak? Bu soruyu 'yaratılışı, varlığı mümkün kılan ahlak' diye cevaplandırabildim. Yeniden doğmayı, dirilmeyi mümkün kılan ahlak, ancak yaratılmayı mümkün kılan ahlak olabilirdi. Varlığımı borçlu olduğum, doğru mu, eğri mi davrandığımı karara bağlayan olabilirdi ancak. Böylece ötedenberi sahip olduğum ve beni, kendimi kandırmaktan alıkoyan deus otiosus inancı, İslam itikadının Allah, Kaadir-i Mutlak inancına inkilab etti. Ateş'ten uzak kalmayı, Bahçe'ye girmeyi isteyen biri olma güvenine (ve belki de safiyetine) sahip oldum."⁴⁸

Özel, 'Kötü Şiirler'den başlayarak yazdığı şiirlerinin tarih sırasıyla; yani Sevgilime İftira, Kanla Kirlenmiş Evrak, Karlı Bir Gece Vakti, Propaganda, Tahrir, Çözölmüş Bir Sırrın Üzüntüsü, Esenlik Bildirisi, Amentü sırası gözetilerek okunursa, yaşadığı geçiş sürecinin işaretlerinin farkedilebileceğini söylemektedir. Zira arayışın en belirgin dönemi bu şiirlerin yazıldığı günlere denk düşmektedir.

12 Mart 1971 rejimiyle beraber solcuların üzerinde bir terör estirilmiştir. Bu arada Özel'in arkadaşları Murat Belge, Nihat Behram, Mehmet Sönmez tutuklanmıştır. Ama Özel, böyle bir zulme uğramış değildir;

"Neden 12 Mart rejimi benim gibilerin peşinde değildi? Çünkü mesele eğer askeri silsile-i meratip uyarınca bir müdahale yapılmayacak olsaydı yönetime geçmeyi tasarlayan bir başka (muhtemel ?) müdahalenin solcu çevrelerde yuvalanmış unsurlarını, ayaklarını ve ayakdaşlarını temizlemek, tasfiye etmekle ilgili idi. Benim gibilerin sosyalist bir dönüşüm uğruna ordudan, genç subaylardan bir beklentisi yoktu. Olmadığı için böyle rabitalar içinde de yer alınmamıştı. Bir bakıma 12 Mart rejiminin terörüne muhatap olanlar 'Bu adamlar'ın fonksiyonunu devralmaya heveslenen 'Bu adamlar' ekibiydi. Hesap, birbirinin dilinden anlayanlar arasında görülüyordu."⁴⁹

İ. Özel'in arkadaşlarından hiçbiri onun zihni serüvenine yakın bir izde yürümemişlerdi. Özel, bunu onların uğranılan hakarettten habersiz oluşlarına

⁴⁸ İ. Özel, Waldo, s. 78

⁴⁹ a.g. e, s. 80

bağlamaktadır. Birileri 1960 sonrası sosyalist mücadeleye samimiyetle bel bağlamışlar, başkaları bu samimi insanları hafife almış, alay etmişlerdi. Üzerinde yaşadığı toprakla birlikte bir ömrü paylaştığı insanlarla sahici bir bağ arayanlar “manipulator”lerin dışının kavuşunu bile dolduramıyordu. O halde Özel’in müslüman oluşunda birinci etmen insan-dünya ilişkisiydi. İnsanın önemine, değerine inanmak; nerede insanlar önemsiz ve değersiz kılınyorduysa Özel orada yoktur.

Müslüman olmak, İ. Özel’i kendini bildi bileli içine düştüğü yalnızlıktan çekip çıkarmıştır. Bu içtimai bir kalabalık değil, fikri birliktir.

Özel’in arayışının belli bir tarihte başladığını söylemekte pek mümkün değildir aslında. Çünkü bütün sanatçılar için ben neyim sorusu temel sorudur ve sanat aslında aramaktır. İ. Özel, bütün hayatı boyunca aslı, hakikati aramış olan sanatkardır;

“Benim sosyalist olmamla müslüman olmam aynı süreç içindedir. Ben hangi sebeplerle sosyalist olduysam aynı sebeplerle müslüman oldum. Yani bunda bir kesinti, bir yön değiştirme olduğunu da sanmıyorum. Türkiye’de sanıyorum ki bize dayatılan yanlışlar, bize zorla kabul ettirilmeye çalışılan tırnak içinde doğrular var. Bunların eleştirisi bizi bir noktaya götürebilir. Yani bu nokta belki ilk planda toplumculuk olabilir, ama benim gördüğüm anlamda varılabilecek nokta müslümanlıktır.”⁵⁰

Ben neredeyim ve kimim, benim varlığım aslında ne işe yarıyor, kendi işime ne kadar yarıyor, kendi işim ne, nereden geldim, nereye gidiyorum, varlığın, kainatın ve insanlığın anlamı ne. Özel’i Özel yapan bütün hayatı boyunca cesaretle bu soruları sorması ve bıkmadan, yorulmadan bu arayışın peşinde koşmasıdır;

“Önce kendi hayatıma anlam vermem yada hayatın anlamı konusunda benim aydınlanmam önemli. Bütün insanların hayatına anlam vermesi ve bütün insanların hayatın anlamı konusunda aydınlatılması değil, kalkış noktam. Dolayısıyla, bir kulübe bir amaçla giriyorsun ve görüyorsun ki, sana bu anlamı vermedikleri gibi, hayatın anlamsız tezahürleri üzerine kurulmuş. O zaman diyorsun ki ‘Kusura bakmayın, ben önceden başka türlü sanıyordum.’ Tabii, bu kadar kaba değil hiç bir şey. Kendi hayatımızı deney laboratuarmış gibi algılayamayız. Bir şeyler oluyor ve belli şartlar içinde oluyor. Koordinatlar içinde bir noktadayız. . . Dünyayı kurtarmak, insanlığa bir yol açmak gibi bir iddiam o zaman da yoktu, şimdi de yok. Benim derdim kendim ne kadar olabilirim meselesidir.”⁵¹

⁵⁰ Kaynak: Berişler, “Ezgi Zaferanı”, s. 100-101.

⁵¹ M. A. Dağıstanlı, “Mülakat”, s. 100-101.

12 Mart döneminde Özel'in bir zorlamaya uğramış olamaması bu arayışın selameti açısından olumludur. Nitekim Özel'in kendisini müslüman saymasıyla müslüman olduğunu dışarı vurması arasında belli bir zaman aralığı vardır. Özel, herkesin solcu düşüncelerini rahatlıkla ifade edip savunabildiği bir ortam Türkiye'ye dönene kadar müslümanlığını kendisinden başkasına itiraf etmemiştir.

12 Mart rejiminin tesirlerinin devam ettiği dönemlerde "Polis bizim evden senin fotoğraflarını aldı, dikkatli ol.", "Filancanın ifadesinde senin adın geçmiş, bu günlerde seninde ziyaretçin olabilir." uyarıları karşısında bir arkadaşı nasıl olsa benim evi aramazlar düşüncesi ile sakıncalı kitaplarını kendi evine taşımıştır. Ancak beklenen ziyaretçiler gelmemişlerdir.

İsrail Büyükelçi'si Elrom'un kaçırılışı sırasında Özel, Malatya'ya gitmiştir. Burada kendisinden kuşkulanan polis merkeze davet etmiş, kim olduğu konusunda Ankara'dan cevap gelinceye kadar bir gece nezarete kalmıştır.

I. FRANSIZ DİLİ VE EDEBİYATI YILLARI

1972 yılında İsmet Özel, çalıştığı işten ayrılıp üniversiteye girmiştir. Ankara'da annesiyle kalmakta, babasının emeklilik maaşıyla geçinmektedir. Lise sona kadar İngilizce okumasına karşılık Hacettepe Üniversite'sinin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümüne girmiştir. Önce bir yıl hazırlık okuyan Özel, iyi bir öğrencidir. Behramoğlu'na yazdığı mektupta 29 yaşında olmasına rağmen öğrenciliğinin tadını eskisine oranla daha iyi duyduğunu söylemektedir.

Bu dönemde "Şu çürük ve zavallı insanlar sürüsünün çirkefinden en az zarar görerek" yaşamaya çalışmaktadır. Behramoğlu'na "Kendimi aldatmaktan kaçtım ve pişman değilim." diye yazmaktadır. Okul ve şiir bütün hayatını kaplamıştır.⁵²

Özel'ler para darlığı çekmektedir. Bir ara bir eczanede kalfa olarak çalışmıştır. Annenin dul maaşı eve yiyecek bir şeyler girmesine yetiyordur, ancak kitap almak için para bulunamamaktadır. İ. Özel paranın gerekli olduğu zamandan bu yana hep parasız olmaya alışmıştır. Hep kendisini birçok harcamalardan alıkoymuş, buna da alışmıştır. Bu konu kendisini sadece toplum içinde yaşama zorluğundan dolayı rahatsız etmiştir. Pahalılık durmadan artmaktadır.

⁵² G.B.Ş.M, s. 209

Bu yeni döneminde de Özel, asıl sıkıntısının kendi mantık düzeninde yakın dostlarının olmayışına bağlamaktadır. Zaman zaman gençlerle konuşmaktadır. Ancak bu durumda da ister istemez ağabey oluyordur;

“Bazen öyle oluyor ki bir şeyler söyleyecek, dinleyecek insan için kuduruyorum. Bir tavır, bir bakış, susuşun bile yeterli olacağı zamanlar bunlar. Çektiğim sıkıntının nedenini iyi biliyorum. Çok duyarlı olmak.”⁵³

1969 tarihinde yayınladığı ikinci kitabı Evet, İsyân’dan sonra, 1975 yılında üçüncü şiir kitabı olan Cinayetler Kitabı’nı yayınlamıştır. İsmet Özel, 1974 yılında Diriliş dergisinde yayınladığı Amentü şiiriyle müslümanlığını daha geniş çevrelere duyurmuştu. Cinayetler Kitabı ile de bu katılımını perçinlemiştir. Artık o yaşıyor olma savaşını müslüman olarak devam ettirmektedir.

İ. EVLİLİK YILLARI

Özel, Ocak 1976 yılında üniversitede tanıştığı Necla Aslandoğdu ile evlenmiştir. Bolu Gerede’li olan Necla Özel, evlendikleri yıl öğrencidir. İ. Özel ise bir önceki yılın sonlarında Ticaret Bakanlığı’na memur olarak girmiştir.

Aynı yıl ilk oğlu Hasan Sacit doğmuştur. Hasan, dedesinden dolayı, Sacit ise secde eden manasında olduğu için konulmuştur.

Bir yıl sonra (1977) Yeni Devir gazetesinde köşe yazarlığına başlamış, 1979 yılına kadar devam etmiştir. Köşe yazarlığı Özel’i memnun etmemiştir. Bu tarz yazıları tasvip etmiyordur. Ancak birazda maddi zorlamaların yüzünden 1981-1982 yıllarında yine aynı gazetede yazmıştır.

1978 yılında ikinci oğlu Oruç doğmuştur. Özel bu ismi çok önce, hatta ihtidasından önce düşünmüştür. Beş sene sonra 1983 yılında büyük kızı Esmâ Bike doğmuştur. Esmâ, Özel’in babaannesinin adıdır. Bike, hanım, efendi, leydi manasındadır. Bike, Türkçe’dir. Kelimenin İran’daki karşılığı Bağnu’dur. Küçük kızının adı da Hesna Begüm’dür.

1996 itibarıyla Hasan, orta kısmı İmam Hatip’te okumuş sonra Anadolu Teknik Lisesi’ni bitirmiştir. Oruç, lise mezunudur, üniversite imtihanına girmiştir. Bike, Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi’ne gitmektedir. Begüm beşinci sınıfa geçmiştir.

İ. Özel, 1978 yılında nesir olarak yazdığı ilk kitabı olan Üç Meseleyi yayınlamıştır. Kitap teknoloji, medeniyet ve yabancılaşma konularında yazılan üç uzun makaleye dayanır.

⁵³ G. B. Ş. M., s. 220

bazı makaleler eklenerek meydana getirilmiştir. Özel'in bu ilk nesir kitabının birçok yankıları olmuş, gazete ve dergilerde kitap hakkında yazılar çıkmış, yazar ile kitap hakkında mülakatlar yapılmıştır. 1980 yılında şiir teorisini-poetika-ortaya koyduğu Şiir Okuma Kılavuzunu yayınlamış, bu kitap da geniş tesirler meydana getirmiş, ilgili mülakatlar yapılmış; Üç Mesele ile beraber, sahalarında öncü olmuşlardır.

1984 yılında Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar isimli son şiir kitabı yayınlanmıştır. Bu eser, Özel'in tamamen olgunluk ve müslümanlık dönemlerinin ürünüdür.

1985 yılında gazete yazılarını topladığı Zor Zamanda Konuşmak adlı deneme kitabı yayınlanmıştır. Bu kitap hakikatleri söylemenin suç sayıldığı ihtilal yıllarında yayınlanan Yeni Devir yazılarından derlenmiştir.

Zor Zamanda Konuşmak, konularının orjinalliği bakımından ilginç bir kitaptır. Yayınlanmasından sonra hakkında müsbet yazılar çıkmıştır. Milliyet, Cumhuriyet, Milli Gazete, İslam, Dağarcık gibi gazete ve dergilerde kitap ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

İ. Özel, 1985 yılında Milli Gazete'de günlük fıkra yazarlığına başlamış, bu gazetede yazılarına günümüze kadar çeşitli aralıklarla devam etmiştir. Son üç yıldır Yeni Şafak Gazetesi'nde de yazmaktadır. Gazete yazıları zaman zaman Özel tarafından derlenip yayınlanmaktadır.

Özel, 1980 yılında İstanbul'da Yeryüzü Yayınları'nın yönetmenliğini yapmıştır. 1988-1994 yılları arası İstanbul'da Çıdam Yayınları'nı kurup idare etmiştir. Bu yayınevinde daha çok kendi kitaplarıyla kendi yaptığı çevirileri yayınlamıştır. Ancak, Çıdam Yayınları maddi problemlerden dolayı kapanmıştır.

İ. Özel 1981 yılında Kültür Bakanlığı, İstanbul Devlet Konservatuarlığı'nda Fransızca okutmanı olarak çalışmaya başlamıştır. Daha sonra bu kuruluşun ismi Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı olarak değiştirilmiştir. Özel, bu görevine halen devam etmektedir.

1989 yılı Haziran ayında annesi Sıdika Özel vefat etmiştir. Özel, şu an İstanbul Beylerbeyi'nde oturmakta, iki gazetede günlük fıkralar yazıp, bir radyo, bir özel televizyonda programlar yapmaktadır. Şiir kitapları Oğlak Yayıncılık, nesirleri Şule Yayınevi tarafından basılmaktadır. Ayrıca zaman zaman Dergah Dergisi'nde şiir ve denemeleri yayınlanmaktadır.

Özel, 1996 itibarıyla Fransızca, İngilizce, Almanca bilmektedir.

İsmet Özel, 1985 yılında deneme dalında Taşları Yemek Yasak eseriyle Yazarlar Birliği tarafından yılın yazarı seçilmiştir.

İsmet Özel, 16-20 Eylül 1991 tarihleri arasında yapılan XII. Dünya Şairler Kongresince verilen Uluslararası Yunus Emre ödülüne layık görülmüştür.

14 Mart 1996 tarihinde İsmet Özel'e Şili Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından "Gabriela Mistral Nisanı" ödülü verilmiştir. Bu ödül, Gabriela Mistral'a Nobel Ödülü verilisinin 50. Yıldönümü dolayısıyla tertiplenmiştir

İsmet Özel hakkında günümüze kadar Hacettepe, 19 Mayıs, Southwestern Üniversitelerinde lisansüstü çalışmalar yapılmıştır.

Özel, 1996 yılı itibarıyla Fransızca, İngilizce, Almanca bilmektedir

II. BÖLÜM

İSMET ÖZEL'İN ESERLERİ

A. DENEMELERİ

Şair İsmet Özel, şiirleri kadar nesirleri ile de yaşadığı dönemin nabzını tutmayı bilmiştir. O, sabah yataktan kalktıktan, gece yatağa girene kadar herşeyi ciddiye almasını bilen sanatkardır. Bu ciddiliği onun her hadiseye, her yeniliğe şüphe ile bakmasına sebep olmuştur. Bu şüphe İsmet Özel'in yaşayıp kabullendiğimiz herşeyi sorgulamasına vesile olmuştur.

İsmet Özel, genelde denemelerinde muhatap olarak Müslüman okura hitap etmiştir. Ona göre iki tip okuyucu vardır;

“İki tür okuyucum var. Bir kısım okuyucu önünde benim yazımı bulduğu için okuyor. Onlar için ben yazarlardan bir yazarım ve söylediklerim Türkiye’de söylenen her söz gibi bir yere sahip. Kendi zihni akışımını içinde yazdıklarına bir değer biçiyorlar. Beğenen, beğenmeyen, kabul eden, reddeden var. Bunların dışında birde dünya, İslam ve hayatımız konusunda benimle aynı endişeleri, aynı soruları paylaşan okuyucular var. Onlara okuyucu demeyi de doğru bulmuyorum. Zira onlar bir kısmını şahsen tanıdığım, bazılarını ise hiç görmediğim dostlarım ve kardeşlerimdir. Ben yazılarımı onlara mektup yazarmış gibi kaleme alırım. Yazdıklarım dolayısıyla, insanlar arasında sadece onlara karşı sorumluluk duyarım.”⁵⁴

İsmet Özel’e göre genel okuyucu yalnız kendisinden değil, bütün yazarlardan zihni konforuna ilişmeyen, sırtını sıvazlayan ve bilhassa kendi kızdığı şeylere hücum eden yazılar bekler. Modern teknolojinin hakimiyeti altında olabildiğince küçülen insanın tatmin olduğu tek husus sadece skordur. Özel, yazılarını maçı sahada seyretmeye alışan seyircinin dünyasına taşıyarak onları sarsmaktadır.

⁵⁴ Hüseyin Yavuzlar, “Tezler, Yemek, Yemek Üzerine”, Girişim, Ekim 1985.

İsmet Özel, insanların çerez gibi okuyabilecekleri bir yazar değildir. Onun yazılarına yaklaşan okuyucu ya ateş görmüş gibi kaçıp uzaklaşmak istemekte veya tiryakisi olup bu dünyaya dalmak için sabırsızlanmaktadır.

Özel, denemelerinde insanı rahatsız eden bir üslup kullanmaktan kaçınmamaktadır. Alışılmış ve doğrulanmış herşey onun kaleminde yıllardır beraber yaşayıp farkedemediğimiz bir biçim alabilmektedir. O, cevaplardan önce soruları arayan bir yazardır;

“Dikkat ederseniz ben sadece bugün yazdıklarımın değil, ötedenberi toplum meseleleri söz konusu olduğu zaman daima bir çözüm önermekten kaçındım. Bunun çok kasti, bilerek seçilmiş bir tarafı var. Ben çözümsüz meselelerin bulunduğu farkına varmakla, çözümün ancak meseleleri olan insanlar tarafından bulunabileceği görüşündeyim. Yani tüm soruları bulmadan cevapları bulamayız.”⁵⁵

İsmet Özel, meselesi olan insanların önüne sahte meselelerin atılarak oyalanmalarının istendiğini söylemektedir. Yazılarında bu sahte meselelerden sıyrılıp, gerçek meseleleri arama çabası içindedir.

Özel’in “Faydasız Yazılar” adlı kitabı için söylediği;

“Bu yazılar kümesini kendi aydınlanması peşinde giden bir adamın tasarılarını paylaşımına açması diye kabul edin.”⁵⁶ sözünü bütün yazıları için alabiliriz.

Özel’e göre yazılanlar bizi geliştirmiyor, zihnimizi işlek tutmuyor, bilgi alanında ulaşmaya değer noktalar bulunduğunu bize göstermiyorsa; zaten bulunduğumuz zihni seviyeyi okşamakla yetiniyorsa bizi köleleştirmek için yazılmışlardır.

İsmet Özel, Ben neredeyim ve kimim? Benim varlığım aslında ne işe yarıyor, kendi işime ne kadar yarıyor? Kendi işim ne? sorularını nesirlerinde arayıp durmaktadır.

Özel’e göre yazarın vazifesi herkesi ilgilendiren, ontolojik sorular gereği ilgilendiren düğümleri belirginleştirmektir. İnsanlar “İşte benim düğümüm” dedikleri sorulara yönelirler. Özel’in denemelerinde okuyan, düşünen, anlayıp tartabilen “melal”i olan insanın bizzat kendisi vardır.

Her deneme bir “sansürsüz düşünme” egzersizi gibidir.

İsmet Özel, denemeleri boyunca düşünen ve düşünmenin konforunu nefsinde hisseden bir eda ile çıkar karşımıza. O, rüzgar nereden eserse oraya savrulan ve bu savruluşundan şikayetçi olsa bile kurtulmak için herhangi bir aktiviteye girmeyen insanlardan farklı olduğunun bilincindedir.

⁵⁵ Mehmet Metiner, “İrtica Ekden Gidiyor Çerçevesinde”, Zaman, 14 Ocak 1987

⁵⁶ İsmet Özel, Faydasız Yazılar, Çıdam Yayınları, İstanbul 1991, 3. Baskı, s. 10

Özel'in dünyası tılsımlı bir saray gibidir. Kapıları her gelene açılmaz. Layıkmıyız, anlayamazız anlamak ister.

Yazar düşüncelerini bize yardım olsun diye sunmaz. Bir mükafattır bu. O mükafata ancak liyakat cezbedenler ulaşabilmektedir. Yazarın önümüze serdiği sofraya bütün tatlarıyla kendi dünyasıdır;

“Dünyayı kurtarmak insanlığa bir yol açmak gibi bir iddiam o zamanda yoktu, şimdi de yok. Benim derdim, kendim ne kadar olabilirim meselesidir.”⁵⁷

Cemil Meriç, “Madam Bovary, Flaubert’in kendisi, İnsanlık Komedyası’nın tek kahramanı, Balzac”⁵⁸ demektedir. İsmet Özel’in şiirleri ve denemelerindeki ilk muhatap İsmet Özel’dir.

İsmet Özel’in denemelerini muhteva açısından üç gruba ayırabiliriz;

- 1) Siyasi-sosyal yazılar
- 2) Davranış bilimleri, felsefe yazıları
- 3) Edebiyat-şiir-felsefe yazıları

1) SİYASİ - SOSYAL DÜŞÜNCELERİNİ KAPSAYAN YAZILAR

Özel, 1977 yılında başladığı günlük fıkra yazarlığını hala devam ettirmektedir. Ancak günlük fıkra yazarının Türkiye’ye özgü bir yaratık olduğunu söyler. Özel’e göre günlük fıkra yazarı, hergün seyircinin karşısına çıkan aktörler gibidir. Onun ne düşündüğü, nasıl bir psikoloji içinde olduğu önemli değildir. Önemli olan inansın inanması, sevsin-sevmesin bir senaryo üretmesi ve okuyucuları memnun etmesidir.

Özel, bu yazıları yazarken mutlu değildir, hatta üzüntü içindedir;

“Tartışmaya konu olan ve artık periyodik yayınlardan kitaplara asla aktarmayacağım bu yazıları heyecanla, şevkle yazmadım, yazmıyorum. Bunların yazılmasına bu kabil düşüncelerin dile getirilmesine soğukkanlılıkla inandım, inanıyorum. Bir başkasının bunları ifade etmeyişi kaçınılmaz olarak bana (tabir caizse) görev yükledi ve yüklüyor. Yazdığım bu türden yazıları bugün yazmayacak olursam, yarın kendimi suçlu hissetmekten korktuğum bir gerçektir. Yani bu yazıları yazmak benim için ahlaki bir tutumun kaçınılmaz uzantısı. Yoksa ne bir gruba, ne bir sınırlı zümreye ne de bir kişiye olan mensubiyetim söz konusu...”

⁵⁷ Mustafa Alp Dağıstanlı, “Mülakat”, Argos, Kasım 1988

⁵⁸ Cemil Meriç, Bu Ülke, İletişim Yayınları, İstanbul 1991, s. 164

Sadece yazma imkanı varken 'neden yazmadın?' sorusuna muhatap olmamak, siperleri terketmediğimi ifade edebilmek. Hepsi bu."⁵⁹

İsmet Özel'in siyasi yazıları daha çok Cuma Mektupları, Tehdit Değil Teklif, İrtica Elden Gidiyor, Zor Zamanda Konuşmak gibi gazete yazılarının bir araya getirilmesiyle kitaplarda toplanmıştır.

Sosyal muhtevalı yazılarda kitaplarının geneline yayılmış yine daha çok gazete yazılarıdır.

Bu arada teknik, medeniyet ve yabancılaşma konularını işleyen "Üç mesele" adlı kitabı günlük fikra olmayan üç uzun yazının bir araya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel'in günlük fikra tarzında olmayıp, uzun denemeler halinde yazdığı yazılarında daha derinlemesine bir irdeleme gerçekleştirip, fıkralara göre daha başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

2) FELSEFİ DÜŞÜNCELERİNİ KAPSAYAN YAZILAR

Faydasız yazılar, Tahrir vazifeleri, Bakanlar ve görenler, Surat Asmak hakkımız gibi kitaplarında serpiştirilmiş olarak topladığı yazılardır.

Özel imani bir tavrın gereği olan davranış şeklinin eksikliğini görmekte ve müslümanları uyarmaktadır. Bu yazılarında alışageldiğimiz insan olmak, doğru söylemek, sevgi, zorbalık, insanın zaafı, cinnet, züppelik, huzur gibi konuları değişik açılardan incelemektedir.

3) EDEBİ DÜŞÜNCELERİNİ KAPSAYAN YAZILAR

Şiir okuma kılavuzu Özel'in poetikasını metotlu bir şekilde ortaya koyduğu eseridir. Özel;

"Bu teorik yazıları yazacaklarına şiir yazsınlar. " şeklinde getirilen eleştiriyi;"Bu yazıları yazmasam, şiir yazamam. " şeklinde cevaplamaktadır.

Özel'in severek yazdığı tek deneme türü bu teorik yazılardır. Çünkü zaten şiir yazabilmesi için bu teorileri hayat tarzı haline getirmesi gerekmektedir.

⁵⁹ İsmet Özel, Tehdit Değil Teklif, Çıdam Yayınları, İstanbul 1993, s. 7-9

Özel, sanatın bir din haline getirilmesini sakıncalı görerek, eleştirmektedir. Zor Zamanda Konuşmak adlı kitabında sanat - hakikat ilişkisini şöyle açıklamaktadır;

“Anlaşılabacağı gibi sanat eserlerinin ve düşünce sistemlerinin taşıdığı doğrular ancak onları türetenlerin niyetlerinde saklıdır. Ne sanat ne de tefekkür bize doğru olanı sarahatle sunmaz. Esasen bunlar doğruyu sunabilecek imkanlardan da mahrumdurlar. Dünya ölçüsünde itibar sahibi sanat ve düşünce eserleri yalnızca sanatçının veya düşünürün niyetini gerçekleştirmek için kullandığı bahanelerden ibarettir. Sanat eserleri ve düşünce sistemleri gerçeğe, doğruya, hakikate varmak için birer mazruf olarak kullanılabilir. Zarfın içindeki mazrufu farkedebilmek ancak bütün yapıtların zaman ve mekan şartlarını gözönüne almak, kişiye olan bağlılıklarını, indeliklerini hesaba katmakla mümkündür.”⁶⁰

İsmet Özel, Şiir Okuma Kılavuzu, Tahrir Vazifeleri, Zor Zamanda Konuşmak, Waldo Sen Neden Burada Değilsin, Sorulunca Söylenen gibi kitaplarında edebiyat ve şiir gibi teorik yazılarını serpiştirmiştir.

B. DENEMELERİN TOPLU LİSTESİ

ÖZEL, İsmet; Üç Mesele, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1992 (1.Baskı, Haziran 1976)

ÖZEL, İsmet; Şiir Okuma Kılavuzu, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1991 (1.Baskı, Ocak 1980)

ÖZEL, İsmet; Zor Zamanda Konuşmak, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1988 (1.Baskı, Ocak 1984)

ÖZEL, İsmet; Taşları Yemek Yasak, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1990 (1.Baskı, 1985)

ÖZEL, İsmet; Bakanlar Ve Görenler, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1993 (1.Baskı, Aralık 1985)

ÖZEL, İsmet; Faydasız Yazılar, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1991 (1.Baskı, Mart 1986)

ÖZEL, İsmet; İrtica Elden Gidiyor, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1990 (1.Baskı, Kasım 1986)

ÖZEL, İsmet; Surat Asmak Hakkımız, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1993 (1.Baskı, Mayıs 1987)

⁶⁰ İsmet Özel, Zor Zamanlarda Konuşmak, Çıdam Yayınları, İstanbul 1988, 3. Baskı, s. 74

ÖZEL, İsmet; Tehdit Değil Teklif, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1993
(1.Baskı, Eylül 1987)

ÖZEL, İsmet; Waldo Sen Neden Burada Değilsin, Çıdam Yayınları, 3.Baskı,
İstanbul 1991 (1.Baskı, Nisan 1988)

ÖZEL, İsmet; Sorulunca Söylenen, Çıdam Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 1989

ÖZEL, İsmet; Cuma Mektupları, 1,2,3,4,5, Çıdam Yayınları, İstanbul 1989, 1989,
1990, 1991, 1992

ÖZEL, İsmet; Tahrir Vazifeleri 1-12, Çıdam Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 1991-1994

ÖZEL, İsmet; Ve'l -Asr, Şule Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 1995

ÖZEL, İsmet; Neyi Kaybettiğini Hatırla, İklim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 1995

C. DENEMELERİN TANITIMI

1) ÜÇ MESELE *

Üç Mesele, 164 sayfa olup 22 farklı yazının biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır. İsmet Özel'in nesir olarak yazdığı ilk eseridir. 1978 yılında kitap olarak ortaya çıkan Üç Mesele, teknoloji, medeniyet ve yabancılaşma konularında yazdığı üç uzun yazıya, aynı konularda yazılmış günlük fıkraların eklenmesiyle meydana gelmiştir;

“... ve kitap kendi amacını teknoloji, medeniyet ve yabancılaşma konularında ülkemiz müslümanların hataya düştüklerini işaret etmekle sınırlamıştır. Bu haliyle Üç Mesele Türkiye’de müslümanlığın anlaşılma biçimine yeni bir bakış, belki daha çok yeni bir göz atış niteliğini taşıyordu.”⁶¹

Yazar, bu eserinde toplumda yaygın bir anlayış olan, Akif’in “Alınız garbın sanatını alınız ilmini” deyişi ile ifade ettiği bakış açısına zıt bir düşünce geliştirmiştir;

“Ben, Üç Mesele’de tekniği ve teknolojiyi başlangıç itibarıyla, insan rububiyetinin bir parçası, daha doğru bir ifadeyle insanın rububiyet iddiasının bir görüntüsü olarak nitelendirdim.”⁶²

* İsmet, Özel; Üç Mesele, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1992

⁶¹ a. g. e s. 9

Özel'e göre tek başına "Ben teknolojiye karşıyım. " veya "Ben teknolojiden yanayım." demek kendi kendine gelin görevi olmaktır. Önce teknolojinin "ne'liği" üzerinde kontrolü açıklığa kavuşturmalıyız;

"Bu kitap belli bir mücadelenin yolu üzerinde bulunan bazı sorunları açıklığa kavuşturmaya katkıda bulunmak niyetiyle düzenlendi. Bu yüzden de genel okuyucuya seslenmeye değil, o mücadeleyi yürütmekle kendini görevli sayanlara (deyim yerinde ise öncülere) seslenmeyi amaçlıyor. "⁶³

Kitapta teknoloji, medeniyet ve yabancılaşma bir soru yağmuruna tutulmuştur. Özel önce zihnimizi hallaç pamuğu gibi atmış, ancak dağılan malzemenin yerine pek bir çözüm yolu koymamış, koymayıda istememiştir. Önemli olan, islamca yaşamayı göze almamız, karar vermemiz ve onun gerektirdiği bedeli ödemeye hazır olmamızdır.

İsmet Özel'e göre Üç Mesele'nin bu derece yoğun bir şekilde tartışılmasının sebebi aykırılığıdır. Yürürlükte olan değer yargılarının dışında bir alana uzanmasıdır. Ancak Özel, sağlam bir zemine oturmamış aykırılığı tasvip etmez. Kısa ömürlü olacağını söylemektedir;

"Ama Üç Mesele hem konuları hem de bu konuların ele alınış biçimi ile, bana kalırsa takkimizi, kasketimizi önümüze koyup düşünmeyi gerektirmektedir. "⁶⁴

2) ŞİİR OKUMA KILAVUZU *

Ocak 1980 yılında yayınlanan bu eser, Özel'in poetikasını ortaya koymak için yazılmıştır. Özel, daha önce yazdığı üç önemli şiir kitabı ile şairliğini kanıtlamış bir yazar olarak konuşmaktadır bu eserinde.

Kitabın ilk baskısı, yirmi ayrı yazının bir araya getirilerek yayınlanmasıyla yapılmıştır.

Üçüncü baskının başına Saint Exupery'den Fransızca bir söz, A. Puşkin ile K. Kavafis'den çevrilmiş birer şiir eklenmiştir.

Daha sonra "Addenda" ismiyle bir bölüm açılmış, İsmet Özel'in Mayıs 1964 tarihli Evrim dergisinde yayınlanan iki yazısı ile, Şubat 1965 tarihli Devinim LX dergisinde yayınlanan yazısının bir bölümü eklenmiştir.

Sonra "İlpayua" isimli bir bölüm açılmış, burayada Özel'in Ocak 1982 tarihli Sanat Olayı dergisinde yayınlanan bir yazısı ile, Nisan 1982 tarihli Yazko Edebiyat dergisinde

* İ.Özel,Şiir Okuma Klavuzu, Cıdam Yayınları, 3.Bski, İstanbul 1991

⁶³ İ. Özel, Üç Mesele, Cıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1992, s. 16

⁶⁴ Hüseyin Yorulmaz, "Üç Mesele Üzerine İsmet Özel'le", Milli Gazete, 24 Aralık 1984

yayınlanan bir yazısı ve 16/28 Şubat 1985, 1/15 Mart 1985, 16/31 Mart 1985, 1/15 Nisan 1985 tarihlerinde Yeni Günden dergisinde yayınlanan yazıları eklenmiştir.

En son baskıda ise "Züyül-i Bâri" (Mükemmel Zeyiller) isimli bir bölüm açılmış, burada da Özel'in Mart 1990-Şubat 1991 tarihleri arası Dergah dergisinin 1-12 sayılarında yazdığı şiir-edebiyat muhtevalı yazıları eklenmiştir. Bu son baskı 157 sayfadır.

İsmet Özel, Şiir Okuma Kılavuzu'nda şiir ve evren, şiir ve ideoloji, şiir ve toplum, şiir ve özgürlük, şiir ve gelenek, şiir-şair-okuyucu ilişkisi, şiirin beşeri oluşu gibi temaları işlemiştir.

Özel'in yönetmeni olduğu Halkın Dostları dergisi çıktığı sıralarda yazılan yazılar hakkında Cemal Süreyya şöyle bir tenkitte bulunmuştur ;

"Yeni bir şiir yazmaya yönelecekleri yerde ilerdeki bir şiir adına konuşmayı yeğliyorlar. Bu bakımdan dergideki yazıları yazacaklarına oturup birer şiir yazsalar ya da derginin çıkışını o şiirleri yazdıkları zamana erteleselerdi daha iyi ederlerdi. "⁶⁵

Özel bu sözlerin yazmakta olduğu kendi yazıları içinde söylenebileceğini ifade etmektedir;

"Şiir üzerine yazacağına şiir yaz!" ⁶⁶

İsmet Özel'in Cemal Süreyya'ya verdiği cevap şöyledir;

"Şiirin yazılabilmesi için (Ben veya bir başkası) şiir üzerine yazmak zorundayım, zorundayız. Yoksunluğunu duyduğumuz şiiri kabul edebilecek bir ortamın, medyumun noksanlığıdır. Bu ortam başarısızlıkların başarı imiş gibi kabul ettirmek isteyenler tarafından kundaklanmıştır. Benim bütün bu yazılarla gerçekleştirmeye çabaladığım yeniden şiirin "Mesele" taşıyıcı gücünün anlaşılabilceği yere gelebilmemizdir. "⁶⁷

Özel, kitabını şiir okumanın bir kılavuzu gerektirecek kadar çetin bir iş olduğu iddiasıyla kaleme almıştır.

3) ZOR ZAMANLARDA KONUŞMAK *

Zor Zamanda Konuşmak, İsmet Özel'in gazete fıkralarından derlediği ilk kitabıdır. 1984 yılında yayınlanan kitap 368 sayfa ve 136 farklı konunun bir araya getirilmesiyle meydana gelmiştir.

* İ. Özel, Zor Zamanda Konuşmak, 3. Baskı, İstanbul 1988

⁶⁵ Cemal Süreyya, "Papirüs", Ankara, Mart 1970, S. 44

⁶⁶ İ. Özel, Şiir Okuma Kılavuzu, Çıdam Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1991 s. 109

⁶⁷ a.g. e., s. 109

Kitap, Sahne Işıkları, Sanat, Siyaset, Vezir, Zamana, Sırtıca Olmak, Rasmus Norvegius, Bir Deney, Saraydaki Kaplumbağa isimli yedi bölüme ayrılmıştır.

İsmet Özel, kitaba günlük fikra yazarlığının Türkiye'ye özgü çelişkilerini ortaya koyarak başlamaktadır;

"Türkiye'de günlük fikra okuma alışkanlığı neyin karşılığıdır? Dedikodu sevgisinin mi? Okumayı çerezleştirmenin mi? Yoksa bir yazara sığınma ihtiyacının mı?"⁶⁸

Özel, bu kaçınılmaz duruma giren günlük fikra yazarlığını, günlük olmaktan çıkarmak, içerik ve bakış açıları itibariyle gününbirlik kaygıların ötesine taşımak gibi teklifler getirmektedir.

İlk bölümde, okuyucu-yazar ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine değinen yazar, okuyucuya duyduğu saygı ve hassasiyeti hissettirmektedir. Yazar okurun karşısında bir nefis, bir kişilik, canıyla, canıyla bir insan olarak çıkmaktadır;

"Kimsenin kimseyi nesnelleştirmeye, yazarın ve okurun karşılıklı olarak birbirlerini araç ve gereç saymaya hakları yoktur."⁶⁹

İsmet Özel, kendi konumundaki tuhaflığında farkındadır. Mesela siyaseti siyasetçilerin anladığından farklı bir bağlamda idrak etme cehdindedir. Müslümanların hayatının teorik ve pratik olarak ikiye bölünmesine karşıdır. Müslüman ,ruh, beden, nefis unsurlarını birleştiren insandır. Özel'e göre müslüman yazarın çabası, yazdığı ve yaşadığını aynı anlamın birer birimi kılmak yönündedir.

Kitabın ikinci bölümünde sanat, müzik, düşünce, resim ve şiir konuları ele alınmıştır. Yazar William Blake'den aktardığı ;

"Sanat gözden düşmüş, imgelem inkar edilmiş ve savaş yönetir olmuş milletleri" düşüncesini, günümüz müslüman bakış açısından ele alarak sanattan bir din türetilmediği müddetçe sanatın her an hayatımızda yaşamaya ve insanları hakikata davet etmeye devam edeceğini söylemektedir.

Ahmet Oktay bu kitabı Zor Zamanda Konuşmak, Doğu-Batı sorunsallığından kaynaklanan yazıları kapsıyor ve tartışılması gereken önermeler içeriyor. Özel'in teknoloji ve kültür sorunlarına bakışında çok çağdaş yaklaşımlar olduğu hemen söylenmeli. Bugün tüm dünyada tartışma konusu edilen toplumun üretime, dolayısıyla tüketime göre örgütlendirilmesi olgusuna bakarken, pek çok aydınımızın henüz algılayamadığı sorunların farkında olduğunu gösteriyor.⁷⁰ şeklinde özetlemiştir.

⁶⁸ a.g. e, s. 14

⁶⁹ a.g. e, s. 15

⁷⁰ Ahmet Oktay, "Milliyet", 5 Şubat 1984

Eser, yazıldığı devir ve Türkiye şartları gözönüne alınarak bu adı almıştır. İsmet Özel bu durumu şöyle dile getirmiştir;

“O yazıların iki özelliği vardı. Biri hakikaten sıkıyönetimin kolay kolay bir çok yargıya müsaade etmeyeceği bir dönemde yazılmıştı. İkincisi ben onu daha uzun vadeli düşünmüştüm, Kitapta söylediğim gibi. Belli bir tarz düşünmeyi mümkün kılan ortamın Türkiye’de olmadığı, dolayısıyla zaten (şu anda bile) zor zamanın yürürlükte olduğuna inanarak koydum o ifadeyi.”⁷¹

4) TAŞLARI YEMEK YASAK *

İsmet Özel’in günlük yazılardan oluşan Zor Zamanda Konuşmak’tan sonra yayınlanan ikinci deneme kitabıdır. Taşları Yemek Yasak, 130 sayfa olup,32 farklı yazının biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır. İlk baskısı 1985 yılı Aralık ayında yapılmıştır.

Kitap kendine muhatap olarak müslüman okuyucuyu seçmiştir. Özel, denemelerini okuyanları memnun etmek için değil, rahatsız etmek için yazmaktadır.

“Genel okuyucu yalnız benden değil, bütün yazarlardan zihni konforuna alışmayan, sırtını sıvazlayan ve bilhassa kendi kızdığı şeylere hücum eden yazılar bekler.”⁷²

Ancak Özel, birilerini kızdırmak pahasına dahi düşüncelerini söylemekten çekinmeyen yazardır;

“İslami sorumluluklarımızın merkezden muhite yerine getirilmesi inancıyla yazılmış bir metindir. Gücümüzün yettiğinin ötesinde hedefleri önümüze koymadan, ama gücümüzün yettiğini de ifade etmekten geri durmaksızın sorumluluklarımızı siyaset semalarına hapsederek onları ahlaki özlerinden koparmadan görevlerimizi yerine getirebilirsek”⁷³ diye başlayan eser; islami hayatın meselelerini Özel’in bakış açısından irdelemiş, müslüman insanın Kur’an ve sünnet ışığında düşünüş ve yaşayış tarzını açmaya çalışmıştır.

İsmet Özel,Taşları Yemek Yasak eseriyle 1985 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın yazarı seçilmiştir.

* İ. Özel, Taşları Yemek Yasak, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1990

⁷¹ İsmet Özel, S. Söylenen, Çıdam Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 1989, s. 164

⁷² a. g. e. s. 73

5) BAKANLAR VE GÖRENLER *

Bakanlar ve Görenler İsmet Özel'in 1985 yılı Aralık ayında yayımlanan beşinci kitabıdır. Kitap, 109 sayfa olup 32 farklı yazının biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İnceleme, düzyazılar şeklinde; parçalar halinde bütünü oluşturma biçiminde yazılmıştır. Yazar, duygu ve düşüncelerini, Piyadeler Sefinesi, Güzellik ve İnsan Olmak, Gerçek Sözler, Doğru Söylemek, Hilf-ul Fudul, Dar Görüşlülük, Hurafenin Hamakatı, İman ve İtikat, Sevgi ve Zorbalık, Hayatı Zengin Kılmak, Bütün İmkanlar, İyimserlik Karamsarlık, Çağdaş Medeniyet, Gastronomi, İnsanca Yaşamak Gerekli mi? , İnsanın Gücü ve Zaafı, Zordur Anlamak, Protein ve Hürriyet, Hürriyet mi, Emniyet mi? , İç ve Dış Doğru Hürriyet, Etkilere Açılmak, Yap'lar ve Yapma'lar, Adını Silmek, Kaybeden Kazanıyor, Avam ve Havass, Güvence, Dünyadaki Yerimiz, Hayatımızdaki Anlam, Cınnet Sınırı, Ne Olduğunu Bilmek, Her İnsanın Tarihi, Dünyayı Görmek ve Bakmak, başlıklı yazılar altında toplamıştır.

Yazar toplumda önemli bir mesele olan ve zihinlere takılan bakmak ve görmek olgusunu somut örneklerle belirgin bir hale getirme çabasıdadır;

“Dünyaya bakmayı aşip, dünyayı görme noktasına ulaştığımızda neye talip olmamız gerektiğini de anlarız. Bakmakla yetinmenin gerçek ilerlemeyi, yani içteki aydınlanmaya engel teşkil ettiğini bir kavrayabilsek.”⁷⁴

İnsanlar ile hayvanlar arasındaki farkın “akıl” olduğunu söyleyen ve savunan insanlara karşı İsmet Özel;

Böcekler, balıklar, sürüngenler, kuşlar ve bütün diğerleri bizler gibi ümmetlerdir. İnsanı onlardan ayıran yalnızca bir “emanet” “tir diyor ve ekliyor; “Emanetçi hıyanet etmek ve etmemekle insan öteki mahluktan ayrılır veya onlardan farkı kalmaz.”⁷⁵

İsmet Özel, okuyucunun zihnini sorularla düşünmeye sevk etmiştir. Olayları kafamıza soru işaretleri olarak karmaşık bir hale getirdikten sonra kelimeleri kullanmadaki ustalığı ile yalınlaştırmasını bilmiştir;

“Günümüzde insanca yaşamak denilince ister istemez biz refah seviyesini anlıyoruz. İslamca yaşamının ise midisini doldurmak, sıcak odasında gerinmek, ameliyat

* İ. Özel, Bakanlar ve Görenler, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1993

⁷⁴ a.g.e, s.10

⁷⁵ a.g. e, s. 12

salonlarında heyecan çekmekle tarif edileceğini sanmıyorum. Bu yüzden de insanca yaşamak karşısında büyük bir sıkıntı duyuyorum.”⁷⁶

Aynı eserinde yazar kitabını şöyle anlatmıştır;

“...eser, müslim insanın, çağın Türk-İslam kimliğindeki insanının ve bütün müslümanların, bütün insanlığın idrakini, bakışını, gördüğünü, göremediğini tahlil ediyor.”⁷⁷

6) FAYDASIZ YAZILAR *

Faydasız Yazılar, 112 sayfa olup 24 farklı yazının biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır. İlk baskısı 1986'nın Mart ayında yapılmıştır.

Faydasız Yazılar, Züppelik ve Kültür, Tasavvurlarımız Duvardır, Bilgeligi Beklerken, İnsanın Unutmayı Seçtiği, İnsanın Kimliği, Homo Sapiens, Homo Faber, İnsan Ortadan Kalkar mı? , Varlıkbilimsel Güvenlik, Veliyyullah, Alaca Karanlık gibi başlıklardan meydana getirilmiştir.

Özel, Bakanlar ve Görenler'den farklı olarak kitabın ana temasını sonda değil, önsözde yazmış ve bir nevi kitabına neden böyle bir isim verdiğini açıklamıştır;

“Düşünceye atılmış insan yalnızca düşünceye doğru bir hamle yapmış değildir;O aynı zamanda düşünceye fırlatılmıştır. İnsanın düşünce ile bağlantısını onun kaderi tayin eder. Bu sebepten düşünceye atılmış olmak ne yerinmek için ne de sevinmek için bir vesile sayılmamalı. ‘Faydasız Yazılar’ adını verdiğim bu yazılar kümesini kendi aydınlanması peşinde giden bir adamın tasaları paylaşımına açması olarak kabul edin.”⁷⁸

Yazar, kitabında yerine oturmamış, yeni türeme kelimeleri sık, fakat ustalıkla kullanmasını bilmiştir. Bu tavır okuyucunun ilgisini uyanık tutmuş, basma kalıp sözlerden uzak kalarak akıcı bir üslup meydana getirmiştir.

7) İRTİCA ELDEN GİDİYOR *

İsmet Özel'in daha önce gazetede yayınlanmış yazılarının bir araya getirilmiş

* İ. Özel, Faydasız Yazılar, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1991

* İ. Özel, İrtica Elden Gidiyor, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1990

⁷⁶ a.g. e, s. 164

⁷⁷

şekildedir. İrtica, Mütezyalist Terör, Entegrasyon, Hukukun Üstünlüğü, Aristokrasi Olmayınca, Siyasi Yelpeze, Yönetmek ve Yönelmek, Medeniyet gibi sosyal konular işlenmiştir.

İlk baskısı 1986 yılının Kasım ayında yapılan kitap, 245 sayfa olup, 74 farklı yazının toplanmasıyla hazırlanmıştır.

14 Ocak 1987 tarihli Zaman gazetesinde, Mehmet Metiner, İsmet Özel'in; İrtica Elden Gidiyor eseri ile ilgili yaptığı mülakatı yayınlamıştır.

Özel, eserin önsözünde; "Dünyanın yüzyüze geldiği çetin meseleler gözönüne alındığı zaman anlaşılır ki değişimin bizzat kendisi kadar onun yolu, yöntemi de önemlidir." diyerek mevcut değişimi yöntem açısından sorgulamaktadır;

"İnsanların başına gelen farklılaşmanın gerçek bir değişme olup olmadığını" soran Özel; "Toprağın bundan böyle karasabanla değil, traktörle sürüldüğü hususunu gözlerde büyütme isteyenler, asli ifadeleri itibariyle bundan böyle 'ayran' yerine 'cola' içilmelidir diyenlerden müteşekkil ise araya bir mim koymalı,"⁷⁹ diyerek değişimin kültürel boyutlarını gündeme getirmiştir.

İsmet Özel, önsözün sonunda;

"Bu kitap başkasının arabasına binip, caka satmaktansa o arabanın önüne saman koymayı tercih eden birinin kaleme aldığı metinlerden oluşuyor."⁸⁰ demektedir.

Mehmet Metiner bu söze şöyle bir eleştiri getirmiştir;

"Yabancılaşmış züppelere bir tür eleştiri bu. Ancak şunu sormak istiyorum. Başkasının arabasına binip caka satmakta, o arabanın önüne saman koymakta bir çözümsüzlük değil mi? "

Özel bu sorunun cevabını şöyle vermiştir;

"Benim yaptığım sadece bir taraf seçimidir. Dikkat ederseniz ben sadece bugün yazdıklarımın değil, ötedenberi toplum meseleleri söz konusu olduğu zaman daima bir çözüm önermekten kaçındım. Bunun çok kasti, çok bilerek seçilmiş bir tarafı var. Ben çözümsüz meselelerin bulunduğu farkına varmakla, çözümün ancak meseleleri olan insanlar tarafından bulunabileceği görüşündeyim. Yani tüm soruları bulmadan cevapları bulmalıyız. Bu bir. . . İkincisi, bu kitapta da vurgulamaya çalıştığım gibi tarafını ortaya koymayan insanların da ne kendilerini tanıyabileceklerine, ne de doğrudan doğruya bir çözüm getirebileceklerine inanıyorum. . . Eğer Türkiye'de meseleler karışıksa, bu

⁷⁹ İ. Özel, İrtica Elden Gidiyor, Çıdam Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 1990, s. 9

⁸⁰ a.g. e, s. 11

karışıklığı caka satan adamın çözmesi mümkün değildir. Bence çözüm arabanın öntüne saman koyandan neşet edecektir. “81

8) SURAT ASMAK HAKKIMIZ *

Surat Asmak Hakkımız, 85 sayfa olup, 21 yazının biraraya getirilmesiyle hazırlanmış, 1987 yılının Mayıs ayında yayınlanmıştır.

İsmet Özel, bu eserinde taklit, kendimizi ciddiye almak, kölelik ve firavunluk, dünyayı veto etmek, gerçek ve hakikat, cemiyet, keyfiyet, tesadüf, tevafuk, bilginin kavranılması, piyasa dini, çağdaş putperestlik, dil, sağ, sol gibi kavramları işlemektedir;

“Biz firavun olmayı iyi bir sonuç saymadığımız için tebessüm etmiyoruz. Firavun olmak için iyi bir başlangıç yapmadığımızı da üzüldüğümüz söylenemez. Surat asmak hakkımız diyoruz, ama bunu eleştiri hakkımızı elde tutabilmek için söylüyoruz. Surat asmamız, Dimyat’ta pirinç bulamadığımız veya evdeki bulgurdan olduğumuz için değil, bizi böyle bir yolculuğa sevk etmek isteyenlerin gasp ve gabin olduğunu bildiğimiz içindir. Bundan böyle müslümanlığımızın herhangi bir tuzağa yem olarak konmasına, kafirlerin konforu ve tatmin yolları müslümanların da hakkıdır yollu aldatmacaya bir son verebilmek için ‘surat asmak hakkımızdır.’ demeyi seçiyoruz. “82

Özel, kitle iletişim araçlarının kaosuna uğramış zihnimizin bize bu şartlarda ancak şaşkınlık getirdiğini söylemekte ve bu durumda dünyayı veto etme hakkımızın olduğunu ifade etmektedir. Ona göre bugün yaptıklarımızla, yapmamız gerekenler arasında bir mutabakat yoktur. Bizler varacağımız gerçeklerin nihai doğrular olduğunu kabul ettikçe yanılırız;” İnsanlar kendilerine sunulan gerçeklerin hakikati ifade edip etmediğini sormaya başladıkları zaman uyanmaya başlarlar. “83

9) TEHDİT DEĞİL TEKLİF *

Tehdit Değil Teklif 187 sayfa olup, 59 yazının toplanmasıyla hazırlanıp, 1987 yılının Eylül ayında yayınlanmıştır.

⁸¹ Mehmet Metiner, “Mülakat”, Zaman Gazetesi, 14 Ocak 1982

* İ. Özel, Surat Asmak Hakkımız, Çıdam Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1990

Kitap, İsmet Özel'in gazetelerde yayınlanmış yazılarının toplanmasından meydana gelmiştir. Özel, kitabın ilk sayfasında özeleştiri yaparak yayınlanmış yazıların kitaplaştırılarak tekrar yayınlanmasının sıkıntısını vurgulamaktadır.

Yazar, bu yazıları o gün yazması gerektiğini yoksa ileride çok geç olup kendisini suçlu hissedebileceğini söylemiştir. Çünkü her yazının bir vakti, her sözün bir zamanı vardır. Ve kişi zamanında söylemediği sözlerden sorumludur.

Kitap, siyasi ve sosyal konularla örülmüştür. Demokrasi, sağ-sol çatışması ve siyaset en çok işlenen temalardır.

Özel, okuyucusunu yazdıklarından önce başlıklarıyla düşünmeye sevketmektedir. "Tehdit Değil Teklif" başlıklı yazı hemen hemen kitabın anahtarını vermektedir.

Müslümanlar yalnızca haklarına dayanan talepleri ileri sürüyorlar. Aynı zamanda bu taleplerin ülke çıkarına yeni dönüşümleri sağlamak için birer teklif olduğunda belirtiyorlar. Bu tekliflere kulak tıkayan herkesin, gelecek belalara kapı açtıkları için sorumluluk altında kalacağını bildiriyorlar;

"İslamın teklifleri var. Bu tekliflere ne kulak tıkamak, ne de bu teklifleri görmezlikten gelmek mümkün. Ama insanlığın ancak isyan içinde değerli olduğunu kabul eden ideoloji İslam'ın tekliflerini birer tehdit olarak algılıyor. İnsanlık hayra davet edildiği zaman, şeytanlarda, şeytani duygularda kendilerini tehdit altında hissediyorlar."⁸⁴

Yazar, geçmişte toplumu etkileyen yarihi olaylardan tablolar sunarak, geçtiğimiz dönemleri bize hatırlatmakta ve içinde bulunduğumuz dönemin genel çerçevesini çizmektedir.

10) WALDO SEN NEDEN BURADA DEĞİLSİN ? *

Waldo,99 sayfa olup ilk baskısı 1988 yılının Nisan ayında yapılmıştır.

İsmet Özel bu kitabını intihar eden birkaç arkadaşı ve paranoyadan, şizofreniden muzdarip birçok arkadaşına ithaf etmiştir;

"Onlara isabet eden yıldırım bana çarpmadıysa, bunu önce şiir binasının saçağı altına sıçrayacak ataklığı göstermiş olmama ve sonra siyasi anlamda bir bağlanmanın hayat içindeki karşılığını arama çabasına borçlu olduğuma inanıyorum."⁸²

* İ. Özel, Waldo Sen Neden Burada Değilsin, Çıdam Yayınları, 3.Baskı, İstanbul 1991

⁸⁴ İ. Özel, Waldo, s.5

⁸⁴ İ. Özel, Tehdit Değil Teklif, s. 12

Özel, bize bu eserinde hayatı, sanatı ve düşünce evrimini ihtiva eden, otuz yıllık bir muhasebenin masalını anlatmaktadır;

Waldo Sen Neden Burada Değilsin ? herkes için yazılmış bir eser değildir. Bu bakımdan alalade okuyucuya hitap etmeyen, belli bir İsmet Özel kültürü isteyen kitaptır.

Özel, hitap ettiği çevreyi Girişim dergisine vermiş olduğu cevapta şöyle anlatmıştır;
“Yani okuyucuya yeterli izah yapmadan bunları zaten bilen insanların okuyabileceği bir metin olarak tasarladım. Evet, gerçekten bu kitabı zaten bu meselelerle belli bir düzeyin üstünde ilgilenen insanları gözönüne alarak yazdım. Yani mesela dedim ki biz anlıyoruz bu üç gencin kim olduklarını (Aybar-Aren-Boran) bunu da bilmeyen insan okumayıversin. “

Aynı Mülakatta Neşet Günel şu soruyu sormaktadır;

“Gerçi Emerson’un küçük adıdır, ama acaba hakikaten Türkiye’de birilerine mi hitap ediyor bu? Yani Waldo yerine, onu çizip, başka bir isim koyabilirmiyiz?”

“Doğrusu Türkiye’de problemimiz biraz da budur. Yani Türkiye’de sağ-sol diye kabaca tasnif edilen sonra işte şeriatçı, efendim milliyetçi, komünist. . . Başka isimlerle de anılabilen bölünmeler olduğunu kabul ediyoruz ister istemez. Ama acaba aslında Türkiye’de belli düşünce atılımları yapıldı ve sonra bu ayrımlar mı doğdu? Yoksa bunlar Türkiye’de empoze edilmiş ayrımlar mı? Hayat biçimlerinin insanları sıkıştırdığı kategoriler mi? Veya acaba bütün bu ayrımların ötesinde Türkiye’de siyasi meseleyi ele alabileceğimiz başka bir taban var mı ? Yani bütün bu kitapla ilgili olarak belki birine hitap etmek gerekirse, bu problemi tanımaya aday kimselere hitap ettiğimi söyleyebilirim.”⁸⁵

Özel, bu eserinde gençliği, komünistlik yılları, anne ve babası, çocukluğu, etkilendiği şairler, 27 Mayıs ihtilali, T. İ. P, inzivası, müslümanlığı ve ilk gazete yazarlığı gibi konularda önemli ip uçları vermiştir .

İsmet Özel, Milli Gazete’de kendisiyle yapılan bir söyleşide anlattığı gibi

“Kitabın adıyla da bağlantılı olarak amacı, Türkiye’de insanlar arasında düşünce farklılıkları dediğimiz şeyin, gerçekten temelli farklardan doğmadığını göstermektir.”⁸⁶

Eser, İ. Özel’in kitabın sonlarında mealen tekrar ettiği Güney Carolina dağlarının şu sözüyle başlamıştır;

“Şu anda ne olmak istiyorsak o değiliz, ve ne olacak isek henüz o değiliz, bir zamanlar ne idiysek artık o değiliz.”⁸⁷

⁸⁵ Neşet Günel, “İnsan Mümkün Değildir Ki Bütün Gerçeği Söylesin”, Girişim, Haziran 1988

⁸⁶ Ekrem Kızıtaş, “Türkiye’de Darbeler Demokrasi ve Dış Belirleyicilik Üzerine”, Milli Gazete, 4 Temmuz 1988

⁸⁷ İ. Özel, Waldo s. 7

Özel, kitabının ismini ABD'nin Meksika'ya karşı yürüttüğü emperyalist savaş sırasında konan nüfus başına vergiyi ödemediği dolar bir adam öldürmek üzere, başka bir adam veya tüfek satın almaya yaramasın gerekçesiyle vermeyi reddedince bir gece hapiste yatan Henry David Thoreau'nun bir sözünden almıştır. Kendisinden ondört yaş büyük olan ve bir çok özgürlükçü düşünceyi kendisiyle paylaşan Ralph Waldo Emerson, telaşla arkadaşını görmek üzere onun hüccesine girdiğinde aralarında şöyle bir düşüncenin cereyan ettiği anlatılır;

“Henry, neden buradasın?”

“Waldo, sen neden burada değilsin?”⁸⁸

11) SORULUNCA SÖYLENEN *

~~Eser, 9 Nisan 1877 tarihinden, Kasım 1988 yılına kadar İsmet Özel ile yapılan~~
mülakatlardan meydana getirilmiştir. Sorulunca Söylenen, 240 sayfa olup, 23 mülakatın biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır. Kitabın birinci baskısı Kasım 1989 tarihinde yapılmıştır.

Mülakatlar, Yeni Devir, Cumhuriyet, Milli Gazete, Söz gazetesi, Zaman gazetesi, Gösteri, Hamle, Gençlik ve toplum, Gençlik, Girişim, Kadın ve aile, İslam, Erkekçe, Mektep, Maverâ, Öğüt, Görüş Argos dergileri ile Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı'nda yayınlanmıştır.

Eseri derleyen Kazım Sağlam, sunuş bölümünde kitabı meydana getiriş sebebini şöyle açıklamaktadır;

“İsmet Özel'in çeşitli kesimlerde uyandırdığı ilgi ve bu ilginin yazılı delili olan konuşmalarını birarada okumak, onun düşüncelerinin anlaşılmasına katkısı olur kanaatindeyim. Bilhassa yayınlanmış kitapları üzerinde yapılan konuşmalarda, o kitabın daha net anlaşılmasına, okuyucunun kitaba ilgisine, İsmet Özel'in o husustaki tezinin daha vuzuha kavuşmasına faydası ve etkisi olabilir.”⁸⁹

Mülakatlarda İsmet Özel'in siyasi fikirleri, eserleri, politikası, yayıncılık, kadın hakları, kültür, II. Yeni, gençlik, eleştiri, demokrasi ve antolojik kaygılar gibi çok değişik konularda fikirleri ile karşılaşmakta ve Özel'i daha yakından tanıma imkanı bulmaktayız.

* İ. Özel, Sorulunca Söylenen, Çıdam Yayınları, 1.Baskı, İstanbul 1989

* İ. Özel, Cuma Mektupları, Çıdam Yayınları, İstanbul 1989

⁸⁸ a.g. e, s. 97

⁸⁹ İ. Özel, Sorulunca Söylenen, s. 7

Sorulunca Söylenen'in yeni baskısı Şule Yayınları tarafından, günümüze kadar yapılan mülakatlar eklenerek hazırlanmaktadır.

12) CUMA MEKTUPLARI *

Özel, 1977 yılında Yeni Devir gazetesinde köşe yazarlığına başlamıştır. Bu ilk fıkracılığı 1979 yazına kadar devam etmiştir. 1981-1982 yılları arası aynı gazetede yazılarını yayınlamıştır. 1985-1987 yılında günlük fıkralarını Milli Gazete'de yazdı. 1996 yılı itibariyle Milli Gazete ve Yeni Şafak gazetelerinde yazılarına devam etmektedir.

Beş ciltlik Cuma Mektupları, İsmet Özel'in yayınladığı gazete yazılarının bir araya getirilmesiyle tertip edilmiştir. İlk kitap Nisan 1989'da, son kitap olan beşincisi Mayıs 1992'de yayımlanmıştır.

İsmet Özel, gazetelerde fikra yazmanın belli bir insan tipinin, belli ilişkiler içinde yürütülebileceği bir iş olduğuna inanmaktadır. Ve hiç bir zaman kendisini o insan tipine uygun saymamaktadır. Hatta gazete yazarlığının gerektirdiği ilişkilerden rahatsızlık duymaktadır;

"Yayımlanmış yazıları bir araya getirip kitaplar oluşturduğum için okuyucu önünde kendimi kınıyorum. ⁹⁰ diyen Özel'in bu tür yazılar için önemli bir mazereti vardır.

Özel'in Cuma Mektupları'nda yapmak istediği, Türkiye'de bir müslüman olarak bulunduğumuz yeri ilgilendiren meseleleri kapsayan konuları enine boyuna ele almak, gazete yazılarının herhangi bir meseleyle şöyle bir dokunmakla iktifa eden ve bunu yaparken de sözcülüğünü yüklediği odakların kısa vadeli çıkarlarını gözeten sınırlarını aşmak veya zorlamaktır.⁹¹

İsmet Özel kimsenin sırtını sıvazlamaya niyetli değildir. O bir gruba, bir sınırlı zümreye, bir kişiye mensup değildir. Cuma Mektupları'nda önyargıları eleştirerek, temelsiz olanları ayıklamak ve temele sahip olanları da pekiştirmek istemektedir. Yazılarında Özel, herkese değil, onun temel endişelerini sezen ve bu endişelere yakın endişeler taşıyan okuyucuya seslenmektedir.

Nokta dergisinde İsmet Özel hakkında çıkan bir yorumda şöyle denmektedir;

"Önce Batı medeniyeti ve teknolojisi ile Batıca pozitivist yerli dünya görüşleriyle hesaplaşıyor. Radikal bir tavırla yapıyor bunu. Kierkegaard'dan Marx'a, Konfiçyüs

* İ. Özel, Tahrir Vazifeleri 1-12, Çıdam Yayınları, İstanbul 1991 - 1994

⁹⁰ İ. Özel, Tehdit Değil Teklif s. 7

⁹¹ İ. Özel, Cuma Mektupları I, Çıdam Yayınları, İstanbul 1989 s. 8

düşüncesinden, İslam felsefesine pek çok şeyi potasında eriterek kendisini ayakta tutabilecek felsefi bir ada kurmaya çalışıyor. ⁹²

Gazete yazılarının derlenmesi olarak Cuma Mektupları, Kamalizm, 12 Eylül, Parti, Devlet, Demokrasi, Ordu, Gençlik, Millet, Devrim, Yönetim, Milliyetçilik, gibi Sosyal ve siyasal konuları ihtiva etmektedir.

13)TAHRİR VAZİFELERİ I *

Tahrir Vazifeleri serisinin ilk kitabıdır. 48 sayfa olup,7 ayrı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmış,1992 yılının Şubat ayında yayınlanmıştır.

Yazar, kitaba “Sen ve ben insanız; çoğu kimse züppedir.” manasına gelen İngilizce bir cümle ile başlamıştır. Kitap çeşitli başlıklar altındaki yedi denemeden oluşmaktadır.

Kitabın ilk iki bölümünde yazar, yazma sebeplerine, yazar-okuyucu diyaloglarına değinmektedir. Özel'e göre yazar ve okur birbirlerindeki kendilerini aramaktadırlar. Yazma eylemi iki koldan başlatılmış bir arayıştır.

Daha sonra İsmet Özel Tahrir Vazifeleri'ni neden kaleme aldığını anlatmıştır. Özel uzun süren bu bölümde yazmakla vazifeli olduğunu söyler. Onun için yazmak bir boyun eğmektir.

Özel, ortama uymayan insandır. Çünkü dünyada kendisini evinde hissetmemektedir. Dünyayı evi sayanların suçuna katılmamaktadır. O, kendi varoluşuyla ilgilenererek kaderine giden şairdir.

Bunun yanında İsmet Özel, kendi bakış açısının doğru olduğuna birilerini ikna etmek vazifesi olduğuna da inanmamaktadır.

Kitapta T. S. Eliot, Shakespeare, Gotthold Ephraim, Cessing ve Descartes'den yapılan alıntılar vardır.

Denemelerde ağırlıklı olarak, yazı, yazarlık, okuyucu, niye yazdığı, insan olma, ortama uyma, panik yapma, doğru, yanlış, toplum zorlamaları, varoluş gibi konular işlenmiştir.

⁹² Nokta, ? 20~26 Şubat 1984

14) TAHRİR VAZİFELERİ II

Tahrir Vazifeleri II, 36 sayfa olup, 7 ayrı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

Kitapta, öğrenmek, öğrenmeyi öğrenmek, düşünmek, kendi ayaklarımız üzerinde durmak, bilgiyle bütünleşmek, baskı altında kalanların yanında baskıyı uygulayanlarında ezilmesi, varlık, sanata bağlanmak, sanat ve din, yaşama gücü, tutkular, ihtiyaçlar ve istekler gibi konular işlenmiştir.

Clive Bell, Sean Rostand, Gilles Deleuze, Yahya'dan alıntılar yapılmıştır.

15) TAHRİR VAZİFELERİ III

Eser, 48 sayfa olup, 9 ayrı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri'nin üçüncüsünde bilim, felsefe, sanat, din, Allah için sevmek, başkasıyla karşılaşmak, intihar, ölüm, varoluş, aşk, gönül mekanı, Batı Medeniyeti, zaman, akıl, hafıza, unutmama, sefalet, kesafet, Yahudilik, Hristiyanlık, ahiret gibi konularda düşüncelerini sergilemiştir.

Yazara göre kainat okunması gereken bir mektuptur. Yazar insanları, kendilerini kainat mektubunun muhatabı sayanlar veya bu hitaba biçare kalanlar olarak ikiye ayırmıştır. Özel'e göre bu sınıflamada ilkler havası, ikinciler sürü özelliği taşır.

Mektuptan haberdar olanlar arasında da, mektubun diline yabancı kalanlar ile bu dille ünsiyet kuranlar şeklinde bir ayırım yapılmıştır.

Özel, dille ünsiyet kuranları da ferdi mesuliyet noktasında bir mücadelenin beklediğini anlatır. Üçüncü olarak ise ferdi mesuliyetini bilerek, aldıkları haber çerçevesinde kendilerini terbiye edenler ile, giderek daha da ferdileşerek konu dışı kalanlar olarak bir tasnife gitmiştir.

“İşin aslını en iyi bilen işin içinde olandır.”⁹³

⁹³ İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri III, Çıdam Yayınları, İstanbul 1991, s. 9

16) TAHRİR VAZİFELERİ V

Eser, 42 sayfa olup, 7 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel ,Tahrir Vazifeleri'nin dördüncüsünde batı düşünce tarihi hakkında bilgiler vermektedir. İbn Rüş'çü akımla başlayan zihni değişim, XVII. yüzyılda Descartes'a ulaşıncaya kadar Batı Medeniyeti'ni biçimlendirecek bütün zihni formasyonunu tamamlamıştır.

Özel, mekanizmanın büyüklüğü karşısında, o mekanizmayı meydana getiren insanın küçüklüğünü nazarlarımıza vermektedir. İnsan mekanizmaya ne kadar çok hizmet ederse, sosyal mevkisi o kadar yükselmekte, ancak kendisi de o oranda küçülmekte ve niteliksizleşmektedir.

Eser, insanın ortamı ve tarih gibi konularda yapılan sorgulamalarla sona ermektedir.

17) TAHRİR VAZİFELERİ V

Eser, 56 sayfa olup, 12 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel ,Tahrir Vazifeleri'nin beşinci cildinin başına bir uyarı koymuştur. Bu uyarıda belli bir program doğrultusunda ilerleyen Tahrir Vazifeleri serisinin bu sayıdan itibaren belirgin bir sapmaya uğradığını söylemektedir. Özel ,bu sayıdan itibaren kendisine bir teneffüs vermiştir.

"Daha doğrusu birlikte olduğum, olmazsam olamayacağım insanların nabız vuruşunu işitme tutkumla birlikte olmak istediğim, ortaya çıkmalarını can havliyle arzuladığım insanların nabzını tutabilme hevesim arasında doğan karmaşıklığın itirafı bunlar."⁹⁴

Bu sayı ile beraber konular biraz daha tarih, adalet, Osmanlı, cumhuriyet, demokrasi, katılımcılık, bütünleşme savaşçı nitelik, seçkinlik, kitle kültürü gibi sosyal sahalara kaymaktadır.

⁹⁴ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri V, s. 7

18) TAHRİR VAZİFELERİ VI

Tahrir Vazifeleri VI, 43 sayfa olup, 8 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel bu eserinde Saint Exupery'den aldığı "Hiç kimse, hem sorumluluk ve hemde umutsuzluk hissine aynı anda kapılamaz."⁹⁵ sözüyle başlamıştır.

Kolaycılık denizinde kaybolmuş birçok insandan ayrılıp, sen ve ben olmayı başarmaktan bahseder. Özel, bir arayış içindedir. Arayışın hakkını vermek için ise önce tabansızlık göstermememizi ister. Ona göre kaçarak acılardan uzak durmamalıyız.

Özel, bu eserinde "Çile"yi sorgulamaktadır. Çilenin amacını bulmaya çalışır. Herkes olmaktan kurtulmaya gayret etmektedir.

~~Felsefe ile ilgilenmeyi Ludwig Wittgenstein'in deyişiyle "Günlük hayattaki önemli meseleler hakkındaki düşüncümüzü geliştirmek"⁹⁶ olarak tespit etmektedir.~~

Son bölümlerde dil ve dili kullanmaktan bahseder. Dilin kaynağı, dilin önünde durabilmek konularına değinmiştir.

19) TAHRİR VAZİFELERİ VII

Eser, 62 sayfa olup, 14 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel Tahrir Vazifeleri'nin yedincisine "Her an en vahim durumdayız. Vehamet bu dünyada bulunmaktan başka bir şey değildir."⁹⁷ diye başlamaktadır. Ancak insanlar bu vehameti farkedememekte, veya yok saymaktadır.

Özel, bu vehameti yaşayan ve her an olmaya ve ölmeye doğru olan insanı iman etmeye çağırılmaktadır. Ancak Özel'in çağırdığı din, doğurduğu ve doğuracağı beklenen toplumsal sonuçlar bakımından ön plan konuları değil, itikadi derinliği ve yoğunluğu olan dindir.

İnanmanın kuvvetli bir biçimde sorgulandığı bu eser inanmışların içine düştüğü bir yanlış tutumada parmak basmaktadır.

⁹⁵ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri VI, s. 6

⁹⁶ a.g.e, s. 27

⁹⁷ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri VII, s. 7

“İnanmışlığı içinde tam bir güvenlik bulanlar inandırma faaliyetinde bulunmayı gereksiz bir telaş sayar. Diğer taraftan inandırmayı kendine iş sayan kimse filen inanıyor ama canlılığını İsmail veya terk edebilir.”⁹⁸

Özel'e göre inandırmak inanmayı bozar, inandırmayı deneyen kimse inanılmasını istediği şeyi kabul ettirebilecek bir şekilde sunma zorunluluğunu duyacaktır. Bu yeni biçim ise inanılacak olanın asli şekli olmaz. İnancı arayan ise onu inandıranda değil, hayatı, tavırları, ifadeleri ile yaşayanda bulabilir.

Eser, bilinç, ahiret, düşünce, bilgi gibi konularla sona ermektedir.

20) TAHRİR VAZİFELERİ VIII

Eser, 48 sayfa olup, 4 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri'nin sekizincisinde bilim konusunu ciddi bir sorgulamaya tabi tutmuştur. Ona göre bilim ayrı bir dünyadır, ve her dünya gibi kendi yasaları vardır;

“Bilim, inceleme alanına aldığı doğruları konuları saygı konusu olmaktan çıkarır, incelediği nesnenin dokunulmazlığını kaldırır. Böylece insanlar için tek dokunulmaz olan, tek saygıya konu olan bilimin mevcudiyetidir.

Böylece günümüzde bilim herkese ve herşeye tepeden bakan bir mit haline gelmiştir. Oysa bilimin de kendine özgü sapsmaları, yanılmaları vardır. Bilimle dostluk, yoldaşlık kurulabilir belki ama bilim kendisine tabiiyet, bağımlılık istemektedir.”⁹⁹

Özel'e göre mutlak hakikat kabul edilen bilim, insan dahil her varlığı ezip sıradanlaştırmaktadır. İnsanın eşref-i mahlukat oluşu, bilim dünyasında manasızdır.

İsmet Özel, bilim şartlanmalarından kurtulup, bilgiye yönelmemizi istemektedir. Bilgi ilgidir ve bilginin çok boyutlu alanına girilmelidir.

Bilimde bilen ve bildiren ihmal edilir. Bilginin ise birde bilen ve bildiren yönü vardır.

Sonuç olarak; “Günümüzde kafirlerin bilme biçimleri taklit edilerek pratik başarılar elde etme çabalarını müslümanlıkla bağlantılı sanmak körlükten başka bir şey değildir.”¹⁰⁰

⁹⁸ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri VII, s. 7

⁹⁹ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri VIII, s. 8

¹⁰⁰ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri VIII, s. 41

21) TAHRİR VAZİFELERİ IX

Eser, 48 sayfa olup, 8 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel sekizinci kitabındaki bilim sorgulamasına burada matematik sahasının sorgulamasıyla devam etmektedir;

“Batı medeniyeti ritüellerin ve belagatin el üstünde tutulduğu Roma’ya değil, felsefenin ve geometrinin belirgin bir gelişme gösterdiği Grek dünyasına doğurganlık hakkı tanınmıştır. Bunun sonucu olarak matematik donanmış insan zihni belli bir alan içinde dünyada bulunuşa bir tür haklılık ve isabet sağlayagelmıştır. Matematik yoluyla kaosun ürküntüsünden kurtulan insan, dünyadaki varlığını doğrulayabilecek modeller kurmuştur.”¹⁰¹

Özel, “can borcu”, “canın kıymetini bilmek” gibi halk arasında kullanılan deyimleri gündeme getirerek halkın bilincini ve bilgeliğini tartışmaya açmaktadır.

Daha sonra “İnsanın bu hayatta başrol oyuncusu” olduğunu ve rolünü iyi oynaması gerektiğini anlatıp, tarih ve batılı düşünme biçimini irdelemektedir.

22) TAHRİR VAZİFELERİ X

Eser, 48 sayfa olup, 11 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır.

İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri’nin onuncusunda, sanat, felsefe, medeniyet, din, kültür, modernleşme, ahlak, cehalet gibi konuları işlemiştir;

“İnsanoğlu başkalarından ziyade kendi kendini aldatmaktadır. Hadiseleri başkalarının sahte tutumlarından ziyade, neyse öyle kabul etmek yerine, nasıl olmasını istiyorsak öyle algıladığımız için hayalkırıklığı yaşamaktayız. İnsanlık durumunu kabullenip, insan sorumluluğundan kaçtığımız müddetçe mutsuz olmaktayız. Hakikat, gerçek mahiyeti itibariyle, ‘harcanmayan ve biriktirmeye hazır ele geçirilmiş bir para değildir.’”¹⁰²

Yaşadığımız müddetçe tasaya da, sevince de muhatap olacağız. Bu oluşlar içinde hakikatin işimize yaradığı ve tasamızın ve sevincimizin ne için olduğunun bize açıklandığı yerdir.

¹⁰¹ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri IX, s. 9

¹⁰² İ. Özel, Tahrir Vazifeleri X, s. 44

23) TAHRİR VAZİFELERİ XI

Eser, 40 sayfa olup, 11 farklı konunun biraraya toplanmasıyla hazırlanmıştır.

İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri'nin onbirincisine gerçek ve hakikat sorgulamalarıyla başlamaktadır.

Odamızdan dışarı baktığımız pencerede, bir tiyatro dekorunda yer alan pencerede gerçektir. Ancak bunlardan biri hakikattir. Yazara göre hakikat insan hayatına bağımlı bir muhteva kazanmış gerçektir.

Özel, kuru kuruya yapılan çalışmaların kurtarıcılığına da inanmaz. Çalışmanın belli bir hedefinin, bağlandığı bir noktanın olması gerektiğini savunur. Cehd, insanın irade gösterdiği istikamette biçim almaya kendini bırakmasıdır.

~~Yazar, kitabın sonlarında kurumsallaşmayı da tenkit ederek "Korunmak istenen bir değer adına bir kurum veya örgüt ihdas etmek bir erdem gibi karşılanmakta. "103~~
demektedir.

Özel, günümüz sevinç ve kederlerinden birçoğunun kendi kendimize olan biganeliğimiz yüzünden eğreti olduğunu savunmaktadır. Sevinmelerimiz ve kederlenmelerimiz bize ait değil, ithaldir. Biz bugün başkaları istiyor ise sevinmekte ve kederlenmekteyiz.

Oysa gündelik islami ölçülere riayet eden ve neşveyi sıradan etkinliklerinde tadabilen ufkuyla, müslüman dünyası her an maveraya açılabilen sevinç ve kederlerden örülmüştür, bahçemizde kasvetin müstemlekesi asla kurulamaz.

24) TAHRİR VAZİFELERİ XII

Eser, 38 sayfa olup, 2 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmıştır. Tahrir Vazifeleri serisinin sonuncusu olan bu kitap, Şubat 1994'de yayınlanmıştır.

İsmet Özel, son Tahrir Vazifeleri'nde bu yazıların amacına ulaşip ulaşmadığını sorgulamaktadır. Yazmış olmakla kendi vazifesini yerine getirmiş olduğunu söylemiştir.

Bu yazılar yazarını hayrete düşürmüştür. Yazar söylemek istediklerinin hepsini söyleyememiştir, ama söylediklerim, görevim çerçevesinde söyleyebileceklerimin hepsi idi. demektedir.

¹⁰³ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri XI, s. 23

İsmet Özel, Tahrir Vazifeleri ile okuyucunun eline herhangi bir kapıyı açacak anahtar verdiğini iddia etmemektedir;

“Yazdıklarımın hepsi ancak şu ifadenin dillendirilmesinden ibaretti; Sen eğer bir anahtar arıyorsan, dövüş için donanım ihtiyacı duyuyor, yürünecek yol konusunda titizleniyorsan ve gözünü ufka dikme merakı içindeysen beni hesaba katabilirsin. Ben buradayım, Tahrir Vazifesi’ni tamamlamış biri olarak.”¹⁰⁴

Özel, Tahrir Vazifeleri’ne bir milyon okuyucu bekleyerek başlamamıştır. Vazifesini yazmakla yapmıştır.

Ancak vazifesini yapmayı başardığını da iddia etmemektedir; “Benim için bir okuyucu yeterdi. O da düşüncelerime boyun eğdiği için değil, düşüncelerime kendi coşkunu ilave ettiği için.”¹⁰⁵

Tahrir Vazifeleri, İsmet Özel’in 19. 01. 1992 tarihinde Bilim Sanat Vakfı’nda yaptığı konuşmasının banttan çözülmüş metninin özetiyle sona ermektedir.

25) VE'L - ASR *

Kitap, 151 sayfa olup, 53 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanmış, Şule Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

İsmet Özel’in 1995 yılında yayınladığı son eserlerinden biridir. Kitap; varlık-yokluk, özgürlük, bencillik, iyi-kötü, yalnızlık, mensubiyet, kültür-din, bilgi, düşünce, göçebe-yerleşik, kültür, terör, iktidar-halk, hümanizm gibi insanlık sorunlarını irdelemektedir.

Özel, kitap boyunca yaşadığımız çağdan kesitler vermektedir;

“Hepimiz evi yandığı halde senin evin yanmadığı için sevinirsen yalnız kendin kötü olmakla kalmaz, hepimizi kötüleştirirsin.”

“Kötü bir durumda, her yerde ve her zaman kötüdür; ama iyi bilinip bulunmadıkça ona iyi denemez.”

“Ne var ki kısa bir süre sonra uğranılan ‘insansızlaşma’ herkesi bir diktatörün yalnızlığına sürüklüyor.”¹⁰⁶

Ve'l-Asr’da İsmet Özel, kendisini tarihin bir aralığında köyünden büyük bir şehre inen safdil bir adam gibi gördüğünü söylemektedir. Özel, büyük binalar, yollar, sonu

¹⁰⁴ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri XII, s. 8

* İ. Özel, Ve'l - Asr, Şule Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1995

¹⁰⁵ İ. Özel, Tahrir Vazifeleri XII, s. 9

¹⁰⁶ İ. Özel, Ve'l - Asr, s. 10, 14, 16

gelmeyen insanlar, çok söz ve çok düşünce karşısında şaşkınlığa uğramıştır. Gününü çoğu zaman şaşkın, bazen hayranlık içinde ve ancak kavrayabildiği oranda hakim olarak geçirmektedir. Yazar, bunca çeşitli nesne arasında, bu telaşlı insan kalabalığında, böylesine karışık ilişkiler içinde insan kendini kaybedebilir. diye düşünmektedir.

Ve şair İsmet Özel; "Sıkıca tutuyorum kendimi şehre karışmaktan alıkoymaya."¹⁰⁷ demektedir.

26) NEYİ KAYBETTİĞİNİ HATIRLA *

İsmet Özel'in gazete yazılarından oluşan son eserlerinden biridir. Kitap, 167 sayfa olup, 64 farklı konunun biraraya getirilmesiyle hazırlanıp, Ağustos 1995'de İklim Yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Özel, kitabında Türkiye'de yaşayan insanların ne durumda olduklarının farkında olmalarını istemektedir.

Daha da ötesi "ne durumda olduğumuz" konusunda kaygılanıp kaygılanmadığımızı sorgulamaktadır.

Yazar, umumi dertlerimiz konusunda daha az kaygılanır olduğumuzu söylemektedir. Herkes birşeylerin eksik veya kaybedilmiş olduğunun farkındadır. Ancak neyin eksik olup, neyin aranacağı bilinmemektedir;

"Komünistler komünist olmadıklarını, Türkçüler Türkçü olmadıklarını, Şeriatçılar Şeriatçı olmadıklarını ispat edebilmek için nasıl da büyük bir çaba sarfediyorlar. Kendi kıymetlerinin birer kıymet olduğundan şüpheye düşmüş bir yığın insan, bundan böyle kendilerine kıymetli diye sunulan bazı şeyleri elde etmenin telaşında."¹⁰⁸

İnsanlar kendini reddetme ve başkalarının empoze ettiği sahte elbiseleri kapışma telaşındadırlar. Bir çok kişi ellerine verilen renkli oyuncaklarla oyalanıyor. Sadece sayıya, ölçüye gelir değerleri el altında tutmaya çabalıyor insanlar. Buna rağmen herkes hayatında birşeylerin eksik olduğunu fark ediyor. Ancak neyi araması gerektiğini bir türlü keşfedememektedirler.

Ayrıca Özel, herkesin kaybettiğini bizzat kendisinin araması gerektiğini söylemektedir;

¹⁰⁷ a.g. e, s. 21

* İ. Özel, Neyi Kaybettiğini Hatırla, İklim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1995

¹⁰⁸ a.g.e, s. 8

“Bizim geçirdiğimiz deneyler şunu gösterdi ki insan hakikatı ararken bir gücü, bir yargılama gücünü kendinde hıfzettiği zannına kapılmamalı. Herkes kendi kaybettiğini kendi arasın. Bu arayışta diğerleri sadece arayanın neyi katbettiğini hatırlatabilirler. . . Senin noksanını tasvir edenler, senden bir şey gaspetmiş olmaz. Neyi kaybettiysen onu sen kendin ara.”¹⁰⁹

Hakikat arayan veya bulanın, hakikatı arayan başkasına yapabileceği tek iyilik onu uyarmak, eksikliğini hatırlatmaktır. Yoksa hakikat önceden hazırlanmış bir yemek değildir. Acıkan, kendi malzemesini kendisi bulup, kendi yiyeceği yemeğini kendisi hazırlamalı ve yalnız yemelidir.

D. ÇEVİRİLERİ

1) ÇEVİRİLERİNİN TOPLU LİSTESİ

DALLAS, Jan; Gariplerin Kitabı, Çıdam Yayınları, İstanbul 1991, (Çev. İsmet Özel)

ES-SUFİ, Abdülkadir; Cihad, Yeryüzü Yayınları, İstanbul 1980, (Çev. İsmet Özel)

ITZKOWITZ, Norman; Osmanlı İmparatorluğu Ve İslami Gelenek, Çıdam Yayınları, İstanbul 1989, (Çev. İsmet Özel)

2) ÇEVİRİLERİNİN TANITIMI

a) GARİPLERİN KİTABI

Gariplerin Kitabı, 148 sayfa olup, Kasım 1979 tarihinde, Çıdam yayınları tarafından yayınlanmıştır.

Kitap, sonunda da yer alan “Son” başlıklı bir bölümle başlamaktadır;

¹⁰⁹ a.g. e, s. 13

“... Bir uzun sessizlikten sonra, Si Hamud elini kolumun üstüne koydu ve konuştu. Kıyametin nasıl kopacağına dair bir hikaye anlatılır. Dünyanın muazzam kalabalığı gırtlığına kadar cehalete, şiddete ve cinnete gömülmüştür. Kocaman milyonluk şehirlerden birinde iki halsiz, ihtiyar kadın, unutulmuş, sarı bezazeye çarpmış görüntüsüyle bir köşeye büzülmüş, bu bitip tükenmek bilmeyen korkunç sahneleri gözlemektedir. Kadınlardan biri ötekine döner ve şöyle der; ‘Felaket. şunlara bak. Her birimize bir bak. Hiç birşey anladığım yok. Nedendir? Bu büyük alem neden, bu dünya bu milyonlarca insan böyle aşağılık halde? Anlamı ne bunun? Bir bilen oldumu hiç?’

Bir uzun sessizlikten sonra, öbür kadın elini arkadaşının kolu üstüne koydu, şöyle dedi;

Hatırlıyorum, henüz genç bir kızken, uzun, çok uzun zaman önce, dilenen bir garip adam gelmişti şehrimize. Bizim gibi paçavralar içindeydi ve sivri bir külahı vardı başında. Hala hatırlıyorum. Elini kolumun üstüne koyduğu zaman gözlerinde doğan sükuneti, o anda bana şöyle fısıldanışı, La İlahe İllallah”

Gariplerin kitabı üç bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölüm, “Memurun Güncesi” başlığı altında verilmiştir.

D. Ü. K. A. Y, Devlet Üniversite Kütüphanesi Arşiv Yetkilisi'nin resmi adıdır. Bu görev, önemli ve herkesin ulaşamayacağı bir vazifedir. Yetkileri ve sorumlulukları son derece geniştir. Bir gün D. Ü. K. A. Y, ortadan kaybolur. Bu bölüme onun gidişi hakkında bıraktığı mektupla başlanmıştır.

D. Ü. K. A. Y'a yakın bir mevkiye yakın olan yazar, ve D. Ü. K. A. Y'ın kayboluşundan sonra onun yerine geçişi anlatılmaktadır.

Artık yazar yeni D. Ü. K. A. Y olmuştur. Ancak zamanla eskisinin bunca makamı, şöhreti, zenginliği, niye terkedip gittiğinin merakına düşer. Artık o da bir arayış içine girmiştir.

İkinci bölüm, “D. Ü. K. A. Y'ın Defteri” adını almıştır. Bu bölümde yazar eski D. Ü. K. A. Y'ın bıraktığı defteri bulur. Bu defterde onun arayışları, arkadaşları, karşısına çıkan garip yabancılar anlatılmaktadır. Defterin adı, “Gariplerin Kitabı”dır.

Üçüncü bölüm, “Memurun Güncesi'nin Devamı” adını almıştır. Bu bölümde yazar işinden izin alıp D. Ü. K. A. Y'ı aramaya çıkmıştır. Azwan isimli çölün kıyısındaki bir kasabaya kadar gitmiştir. Burada Nasır isimli bir esrar satıcısı ile tanışır ve onun dükkanında, onun telkinleri ile müslüman olmuştur.

Bu arada Osman isimli bir arkadaşı ile karşılaşır. Beraber, yaşayan bir mürşit aramaya başlarlar. Falah ilçesinde zaviyesi olan bir mürşit bulup, oraya dahil olurlar.

Daha sonra yazarın zaviye içindeki ruhi tekamülü, zikir, raks, müritler arası diyaloglar anlatılır. Bu hadiseler, hadis ve müridin sözleri ile süslenmiştir.

Şeyhin doğum gününün ardından yazarın tatili sona erer. Yazar da belli bir noktaya gelmiştir. Artık aradığı hakikate vakıftır. Dönerken zaviyenin bekçisi kendisine bir paket vermiştir.

Yazar vazifesine geri döner. Paketi açtığına hediyein "Gariplerin Kitabı" olduğunu görür. Bu aslında D. Ü. K. A. Y'ın yazdığı kitaptır. D. Ü. K. A. Y kendi yazdığı kitabın peşinde koşmuştur.

Gariplerin Kitabı'nın orijinal adı "The Book Off Strangers", kitabın yazarı Jan Dallas dır. Dallas, İsveç'li olup sonradan müslüman olarak Abdülkadir es-Sufi adını almıştır.

b) CİHAD -Bir temel tasarım-

Kitap, 111 sayfa olup, 1980 yılında Yeryüzü ayınları tarafından yayınlanmıştır.

Abdülkadir es-Sufi'nin "Jihad a-grounplan"¹¹⁰ orijinal adlı eseri, İsmet Özel tarafından Cihad -Bir temel tasarım- adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Sonradan müslüman olmuş bir yazar olan Abdülkadir es-Sufi'nin İslamiyet öncesi ismi Jan Dallas'tır.

Özel, Sufi'nin "The Book Off Strangers" adıyla yazdığı romanını da "Gariplerin Kitabı" ismi ve Jan Dallas imzasıyla türkçemize kazandırmıştır.

Es-Sufi İslam'a karşı aydınlar cephesinde uzun, akademik bir savaşın yürütülmekte olduğunu, buna karşılık gezdiği yerlerde müslümanların iman bakımından parıltılı, İslam anlayışı bakımından oyuna getirilmiş olduklarını gördüğünü söylemektedir. Buna karşılık Ulema'nın, müslüman dünyadaki kafir yöneticilerin ayaklarını öptüğünü anlatmaktadır.

Es-Sufi, İslamın yeryüzü sathında ilerlediğini ama aynı zamanda İslam olan yerlerde çöktüğünü söylemektedir. Kitap, bu erozyonla hesaplaşmayı ve zamanın yarasına sürülecek melhemlerden hiç olmazsa bir tanesi olmayı amaçlamaktadır. Cihad yalnızca nazari bir metin değildir. Avrupa ve Amerika'da 12 yıldır etkin bir biçimde sürdürülen davanın pratiğinden doğmuştur. Yazar, vazifenin, halka İslamın bütünüyle inkılapçı öğretisini bütün büyük muaceliyetiyle götürmek olduğunu söylemektedir;

¹¹⁰ Abdülkadir es-Sufi, Jihad a-groundplan, Diwan Press, Londra 1978

“Unutulmamalı ki bu kitabı okurken sizlerin İslam tarihinin yarısının gayp içinde olduğu hususunda bilinç sahibi olduğunuzu kabul ediyoruz, çünkü İslam tarihi, yanmaktan kurtulmuş milyonların alın yazısını içinde bulundurur. Onlar ateşten sonsuz zamanı katederek Allahın’ın rahmetinin ahsen haberiyle kurtuldular. Allah’ın rahmeti ona teslim olanların üzerinde oldu.”¹¹¹

Arka kapakta ise yayıncı kitabı şöyle tanıtmaktadır;

“Cihad, kimseye maşalık etmeyen müslümanların Kur’an ve sünnet doğrultusunda ve yalnızca İslam’a hizmet katkısıyla neler yapabilecekleri yolunda bir çabadır. Müslümanları birbirine dost ve kafirler karşısında yek vücut kılacak olan tavırların neler olduğunu, müslümanların kendilerini avutmaksızın doğru çizgi üzerinde nasıl ilerleyebileceklerini temel çizgileri itibarıyla gösteren Şeyh Abdülkadir Es-Sufi, günümüz İslam dünyasının kendi değerlerine uygun olarak yeniden yükselişi için yeniden girişilecek mücadelede ilk örneği Hendek savaşında yaşanan ribat modelini teklif ediyor.”

Kitabın birinci bölümü, Şeri’at-Hakikat, Yol ve Gerçeklik; ikinci bölüm, Dünkü İslam; üçüncü bölüm, Bugünkü İslam; dördüncü bölüm Yarınki İslam başlıkları altında toplanmıştır.

Son sözde yazar müslümanların çağdaş toplumun hariçteki tasarılarının yanısıra bir iç dünya teknolojisi sunabilen yegane insanlar olduğunu söylemekte ve bu kısa çalışmanın niyetinin bir “religion” olarak mevcut bulunan İslam’ın niçin İslam dini haline gelmesi gerektiğini özetlemek olduğunu belirtmiştir.

Kadir Gültekin ,Orta Yol adlı dergide kitabın kendisine göre olumlu ve olumsuz bölümlerini ortaya koyduktan sonra şu sonuca varmıştır;

“Ama bütün bunlara rağmen Es-Sufi’nin Cihad kitabı okunmalıdır, çünkü insanı düşündürüyor. İnsan yazması kitaplar insanı düşündürebildiği oranda kıymetlidir. İnsanlar bildiklerini ve doğru kabul ettiklerini ortaya koyabildikleri oranda bilgindirler, şerefli dirler.”¹¹²

c) OSMANLI İMPARATORLUĞU VE İSLAMİ GELENEK

İsmet Özel’in Kasım 1989 yılında çevirdiği ve Çıdam yayınlarınca yayınladığı ikinci çeviri kitabıdır.

¹¹¹ a.g. e, s. 11

¹¹² Kadir Gültekin, “Orta Yol”, İstanbul 1980, S. 12

Kitap dört bölümden meydana getirilmiştir. Birinci bölüm Türklerin Anadolu'ya göçü ile başlayıp, Selçuklular, Söğüt'te kuruluş, Osman Bey, Orhan Bey ile devam etmektedir. Bu arada Osmanlı fetih yöntemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Yıldırım Bayazıt ve nekahat devri anlatılır. Bu bölümde Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un alınışına geniş yer verilmiştir. Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman ile birinci bölüm sona ermektedir.

Birinci bölüm Nedim'in;

"Bu şehir-i İstanbul ki bi misli behadır.

Bir sengine yekpare Acem mülki fedadır. "

Şiiri ile başlayıp, Baki'nin;

"Minnet Hüda'ya iki cihanda kılub said,

Nam-ı şerifin eyledi hem gazi hem şehid. "

mısraları ile bitirilmektedir.

İkinci bölümde Osmanlı toplumu ve kurumları ele alınmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın ölümünden sonra II. Selim padişah olmuştur. Bu dönemde batıya karşı askeri baskı karada ve Akdeniz'de artarak devam etmiştir. Ancak yüzyılın sonlarında gözlemde bulunan bazı yabancı elçiler ile feraset sahibi Osmanlı edebiyatçıları İmparatorluğun altın çağının sona erdiğini keşfetmiş, bu düşüşü klasik kurumların yozlaşmasına bağlamışlardır.

Bu bölümde bozkır geleneği, askeriler, reaya, tımar sistemi, eyalet yapısı, tahrirler, taşra teşkilatı, gulam sistemi, devşirme, çıkma, Enderun, Birun, Divan, bürokrasi, adalet gibi konular işlenmiştir.

III. bölümde İmparatorluğun dünyadaki öncü İslam gücü olmasının ve sahip oldukları gazi idealizminin yanında bazı bölgelerde sıkıntıya girmekte olduğu vurgulanmıştır. Rusya, Kuzey Afrika ve Akdeniz gittikçe artan Osmanlı ilgi alanlarının odak noktası haline gelmiştir. Başarılar zamanla pahalıya mal olmaya başlamış ve nihayet başarı sayılamaz hale gelmiştir. Fetih için teşkilatlanmış bir siyaset ve toplum için başarısızlık zamanla tahrip edici olmaya başlamıştır;

"1603'te Osmanlı İmparatorluğu, İngiliz tarihçi Richard Knolles tarafından 'Dünyanın günümüzdeki dehşeti olarak tarif' edilmişti. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci

yarısında İmparatorluk, Rus Çarı II. Nikola'nın ifadesiyle 'Avrupa'nın hasta adamı haline gelmişti.'¹¹³

Bu bölümde moskof tehdidi, Kuzey Afrika'daki çatışma, doğu'daki çatışma, batıdaki çatışma, doğuya dönüş, Osmanlı veraseti, kadınların saltanatı, Köprülüler devri, II. Viyana Kuşatması gibi konular işlenmektedir.

IV. bölümde ise Osmanlı idarecileri arasında birçok şahsiyet arayışları doğmuştur. Devlet adamları, tarihçiler, edebiyatçılar ve saray politikacıları Osmanlı sistemine musallat olan ve onu böyle aşağı çeken illeti teşhis etmeye uğraşmışlardır. Bu dönemde Osmanlı büyüklerine hitaben kitaplar yazılmış, yetkili şahıslara rehber olacak risaleler kaleme alınmış, hükümdarlar için günün çözüm bekleyen meseleleri ortaya konulmuştur. Bütün bu yazıları kaleme alanlar zeki, sorumluluk duygusuna sahip iyi niyetli kişilerdi. Dinlerine, devletlerine ve Osmanlı hayat tarzına sadıktılar. Yazdıklarıyla Osmanlı'nın talihinin ters dönüşünün sebeplerini bulmak ve toplumlarını iltihaplanan yaralardan temizlemek ümidi taşıyorlardı.

Bu bölümde Adalet Dairesi, Tımar sisteminin bozulması, Yeniçeri birliklerinin genişlemesi, Sekbanlar ve Celaliler, nüfus artışı, enflasyon, fetihlerin sonu, Osmanlı rahatlığı, coğrafi ve lojistik tehditler, Köprülü devri, Tarihçi Naima, tıp yoluyla benzetme, onsekizinci yüzyıl başarısı, Osmanlı Avrupa bilgisi, Osmanlı-Rus savaşı, III. Selim gibi konular işlenmiştir;

“ Kitap boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihi gelişmesine dair bir giriş sunulmakta ve İmparatorluğun kurumlarının, toplumsal yapısının ve zihni temellerinin bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. Anlatı, Osmanlıları Bizans sınırındaki savaşı uç beyliği başlangıcından almakta, İmparatorlukların gelişmesinden geçerek modernizasyon sürecine girişmeyi gerekli saydıkları onsekizinci yüzyıla kadar götürmektedir.”¹¹⁴

Yazar, kitapta Osmanlı asli yönetim düşüncelerini ve toplumsal yapıyı tasvir etmiştir. Özellikle Osmanlı varlığının dokusunu kaplayan üst İslami geleneği vurgulamaktadır. Yazara göre Osmanlılar bu üslupla dünyayı anlamış ve dünyayla ilişkilerini kurmuşlardır.

Yazara göre bu kitabın vurgusu; Osmanlıların kendi tarihi tecrübelerini nasıl gördükleri, toplumları hakkında ne düşündükleri, meselelerini nasıl kavramlaştırdıkları ve sorunları çözmede kendi teşebbüslerinin neler olduğudur;

¹¹³ Norman Itzkowitz; Osmanlı İmparatorluğu ve İslami Gelenek, Çıdam Yayınları, İstanbul 1989, s. 97

¹¹⁴ a.g. e, s. 9

“Osmanlıların kendilerini ifade etmelerini gözettim. Bu yolla Osmanlı varlığı'nın özüne nüfus edebiliriz.”¹¹⁵

E. ŞİİR KİTAPLARI

1) ŞİİR KİTAPLARININ TOPLU LİSTESİ

ÖZEL,İsmet; Geceleyin Bir Koşu, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Mart 1994 (1.Baskı Şubat 1966, Ankara)

ÖZEL,İsmet; Evet, İsyân, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Nisan 1994, (1.Baskı Kasım 1969, İstanbul)

ÖZEL,İsmet; Cinayetler Kitabı, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 1994, (1.Baskı Mart 1975, İstanbul)

ÖZEL,İsmet; Celladıma Gülümserken, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 1994, (1.Baskı 1984, İstanbul)

ÖZEL,İsmet; Erbain, İklim Yayınları, 2.Baskı, İstanbul 1982, (1.Baskı Nisan, 1987)

2) ŞİİR KİTAPLARININ TANITIMI

a) GECELEYİN BİR KOŞU *

İlk şiiri 1963 yılı Eylül ayında Yelken adlı bir sanat dergisinde yayınlanan İsmet Özel'in, dergilerde yazdığı şiirlerini topladığı ilk şiir kitabıdır. Birinci baskısı 1966 Şubat'ında Ankara'da yapılmıştır.

Kitapta, Yorgun, Bakır, Tenli Yapraklar, Seni olan Yenilgi, Tüfenk, Kuşun Ölümü, Yağmurun Kapıları Karanlık, Yıldızların Uzaklığına Övgü, Waterloo'da Bir Dişi Kedi, Acının Omuzlanması, Geceleyin Bir Koşu, Ölü Asker İçin İlk Türkü, Bakmalar, Geceleyin Bir

* İ. Özel, Geceleyin Bir Koşu, Oğlak Yayıncılık, İstanbul Mart 1994

¹¹⁵ a.g. e., s. 10

Korku, Davun, Bir Ağrı Yıkıldıkça Sevilmeli, Sabah Ayartması, isimli şiirler yer almaktadır.

Geceleyin Bir Koşu'nun 1994 yılında yapılan son baskısında, ilk baskıda bulunmayıp, o yıllarda yazılan; Karoon, O Bağımsız Dağların, Kaçış, Gececil Kuşların Ürkmediği Aydınlık adlı şiirler de eklenmiştir.

İsmet Özel, Neşet Günel'in "Geceleyin Bir Koşu'daki şiirler bir teorik cepheye yaslanıyorlar mı?" sorusuna şöyle cevap vermiştir;

"Hayır!

Elbette hayır. Bir kere şiir yazmaya başlayan birisi ilk önce yazdığı şeyin şiir olması için gayret gösterir. İlk gayreti budur. Dolayısıyla elbette doktrine bir bakış açım yoktur. Çünkü donatımın yoktu. . . İlk şiirlerimi yazdığım zaman tezim şiirin özgürlüğüydü. Tezim buydu. Şiir zaten belli bir bakış açısının, belli bir teorinin sözcüsü olmayı üstlenemez. Buydu benim tezim. Bu yüzden de zaten belli bir donatımım olsaydı bile doktrinel olarak bunu kullanmamaya çalışırdım herhalde, zannediyorum. " 116

Geceleyin Bir Koşu'daki şiirler Türk dili, Dost, Dönem, Evrim, Yapraklar 64, Mülkiye ve Devrim LX dergilerinde yayınlanmıştır.

Kitabın ilk sayfalarında; "güzelim yaratık şarkılarım benim. haylaz oğlanların, utangaç kızların coşkusu." notu vardır.

"Oğlak Yayınları, şiir dünyamızda adı artık sıkça anılan bir şairin ilk kitabını yayınlıyor." spotuyla 1994'ün Mart ayında Geceleyin Bir Koşu nun yeni bir baskısını yapmıştır. Kapakta yayıncının kitap hakkında önemli bir tespiti vardır;

"Geceleyin Bir Koşu, yalpalamalar ve atılım heyecanıyla bir ilk kitap olmanın bütün özelliklerini yapısında barındırır. Hem yazıldığı günlerin baskın şiir anlayışının imbiğinden geçerek hem de şairin gençlik yıllarından bu yana çekmeye çalıştığı özgün çizginin işaretini yüklenecik. . . "117

Ahmet Kabaklı'ya göre; "Geceleyin Bir Koşu'daki şiirler İkinci Yeni'nin üslup ve havası içinde yazılmış. Hatta yer yer aşırıya kaçan anlamsız üslup örnekleriyle doludur. "118

Ataol Behramoğlu ise İsmet Özel'in 19 yaşlarında yazdığı bu ilk şiirlerini, yayınlanmadan önce kendisine getirdiğinde son derece etkilendiğini söylemektedir;

"Sonradan Geceleyin Bir Koşu'da yayınlanacak bu şiirler tazelikleriyle beni hemen etkilemişlerdi. Özellikle Kuşun Ölümü;

"Kuş damdan düşünce

¹¹⁶ Neşet Günel, "İnsan Mümkün Değildir Ki Bütün Gerçeği Söylesin", Girişim, Haziran 1968

¹¹⁷ İ. Özel, Geceleyin Bir Koşu , s. 1

¹¹⁸ Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, 4. Cilt, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 1991 s. 256

*sarışın bir yürüyüşüdür artık ölümün
bir yağmurdur açılan kuraklığa
bir yağmurdur kulübesi nisandan.*

*Ve onun ayaklarına dolanan o gökyüzü
kansız yüzleridir diri kuşların
kuş düşünce damdan*

*Kuş öldü kanadının altındaki o yara
yağmurun karanlığını getiriyor geceye*

*yağmurun ırmaklarını getiriyor geceye
kuş öldü*

küçücük bir yorgunluktan ölmeden önce”

“Bu şiir, imgelerdeki yenilik ve saflıkla, çocuksu acıtan duyarlığıyla beni etkilemişti.”¹¹⁹

Şu hikaye “Geceleyin Bir Koşu” şiirlerinin felsefesini açıklar niteliktedir;

“Adamın biri bir sabah uyanır ve bakar ki bir kolu yok! Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez. Deli gibi sağa sola koşmaya, çocuk gibi ağlamaya başlar. Bilge kişi sabah uyanığında her iki kolu da yerinde olduğu halde -tam bu yüzden- şaşkınlık (hayret-hayranlık) duyar. Bu durum şair içinde geçerlidir ve şiire yansır. Şair iki kolu yerli yerinde olduğu halde çocuk gibi ağlayabilir veya deli gibi (Geceleyin bir koşu yapabilir.) sağa sola koşturabilir.”¹²⁰

b) EVET, İSYAN *

İsmet Özel'in Evet, İsyân isimli ikinci şiir kitabı 1969 Kasım ayında İstanbul'da yayınlanmıştır.

Kitapta, Partizan, Çağdaş Bir Ürperti, Bir Devrimcinin Armonikası, Sevgilime bir Kefen, Kan Kalesi, Evet, İsyân, Yaşamak Umurumdadır, Sevgilim Hayat, İnce Sızı, Aynı

¹¹⁹ G.B.Ş. M, s.13

* İ. Özel, Evet, İsyân, Oğlak Yayıncılık, İstanbul Nisan 1994,

¹²⁰ Murat Menten, “İsmet Özel ile Geceleyin Bir Koşu”. Dergah. Subat 1996, C. IV, S. 72, s. 3-4-5

Adam, Muş'da Bir Güz İçin Prelüder, Yıkılma Sakın, Yaşatan, Kalk Düğüne Gidelim, adlı şiirler bulunmaktadır.

Özel'in ilk kitabı olan Geceleyin Bir Koşu' dan çok söz edilmesine karşılık, Evet, İsyân yayımlandıktan sonra ciddi bir incelemeye tabi tutulamamıştır. Behramoğlu bu konuyu şöyle izah etmektedir;

“Bir emekleme döneminin ilk kitabı olan ilk kitabı Geceleyin Bir Koşu'dan çokça sözedilmişken, Evet, İsyân'ın okurlar katında değil fakat edebiyatçılar katında yankısız kalışı küçük burjuva eleştirmenliği açısından bilinçli bir tutumdur. Toplumcu eleştirmenlerin suskunluğu ise, bu alanda zaten bilenen kısırlıkla, hazırlıksız ve kavrayış eksikliğiyle açıklanabilir.”¹²¹

Bunun yanında Ataol Behramoğlu, Evet, İsyân'ın öyle kolay kavranılacak bir kitap olmadığını hatta kendi açısından bile itiraf etmektedir;

“İsteğime ve bir çok kez girişmeme karşın Evet, İsyân üzerine birşeyler yazamayışımı, bunu yeterince başaramıyacağım duygusuyla açıklayabilirim. Bu şiirlerin (bugün de inandığım) önemlerini o sırada temellendirebilmem gerçekten güçtü.”¹²²

Ataol Behramoğlu'nun İsmet Özel'e yazdığı 7. 4. 1968 tarihli mektubunda geçen “Kitabına da Partizan deme bana kalırsa. Evet, İsyân daha iyi bence.”¹²³ ibaresi kitabın isminin Behramoğlu tarafından tavsiye edilmiş olabileceği izlenimini vermektedir.

Bununla beraber İsmet Özel Haziran 1988'de Girişim dergisine verdiği bir mülakatta “Evet, İsyân” isminin Carl Sandburg'un “The People, Yes”le alakalı olduğunu söylemektedir.

Kitabın ilk şiiri olan Partizan, İsmet Özel'in yeni bir döneme girdiğini müjdeleyen en önemli şiirlerinden biridir;

“Partizan'la kendi şiirimde yeni bir evrenin başladığına inandığım için önceden yazdıklarımı Geceleyin Bir Koşu adlı ilk kitabımda toplayıp yayınlıyorum.”¹²⁴

Ataol Behramoğlu, Partizan'ı o günlerin şartlarıyla şöyle değerlendirmektedir;

“ Biz gerçek anlamda partizandık o dönemde. Türkiye İşçi Partisi için dövüş, yaşamımızın neredeyse tümüydü. Tutukluluğumuzda, biliçlilik kadar ve belki daha çok devrimci bir romantizmin de etkisi olduğunu bugün kavıyorum. Toplumcu kavgayla birden ve böylesine yoğunlukla karşılaşan bir genç kuşak için anlaşılır bir şeydir bu. Partizan o günlerin duyarlılığını yansıtır ve 1960 sonrası devrimci gençliğin yeni duyarlıklarını yansıtan

¹²¹ Ataol Behramoğlu, “İsmet Özel Üzerine”, Militan, Kasım 1975

¹²² a.g. e, s. 8

¹²³ G.B.Ş.M, s. 70

¹²⁴ İ.Özel, Waldo, s. 55

ilk şiiirdir. Bu anlamda, gerek İsmet'in şiiirinde, gerekse 1960 sonrası şiiirimizde önemli bir yeri vardır.¹²⁵

İsmet Özel, Girişim dergisinde Partizan için ; "Cüret gösterisi" demektedir.

Ataol Behramoğlu, İsmet Özel'e yazdığı 8 Şubat 1967 tarihli mektubunda kitaba adını veren Evet, İsyân şiiirindeki bazı mısralarda Lorca sadeliği, güzelliği ve tamlığı olduğunu söylemektedir;

"... mısralarının Lorca ayarında olduğunu söylemek istiyorum. Sonra şiiirini dergide bulup bir kaç kere yüksek sesle okudum. Bütünüyle güzel bir şiiir. Türk şiiirinde yeni bir ses alıyorsun. Fakat nedense Evet, İsyân sonlara doğru coşkusu yitiriyor. Bir hikaye etme havasına bürünüyor."¹²⁶

Behramoğlu, Özel'in ikinci kitabının tümünü kapsayan şiiirlerin Partizan duyarlıgınâda olmadığını söylerken; Ahmet Kabaklı'da kitaptaki Evet, İsyân, Kan Kalesi, Sevgilime Bir Kefen, Çağdaş Bir Ürperti, Partizan, Bir Ağrı Yıkıldıkça Sevilmeli şiiir isimlerine dikkati çekerek kendisine ikinci bir Nâzım gözüyle bakılan Özel'in "Bu dönem şiiirlerinin övgü ve propagandanın açık kapılarından bol bol rüzgar aldığını söylemektedir."¹²⁷

A. Behramoğlu'na göre; "Evet, İsyân'da toplumsal eleştiri, somutluğa yöneliyor. . . Evet, İsyân'daki şiiirler hiç kuşkusuz ki toplumcu şiiirimizde yeni bir söyleyiş tadı, bir ufuktur. Özellikle üslubunun kendinden daha sonraki genç şairler üzerindeki geniş etkisi, bunun ancak bir kanıtıdır."¹²⁸

İsmet Özel'e göre Evet, İsyân'ın ontolojik boyutu hala anlaşılammıştır;

"Evet, İsyân'da yalınkat bir ideolojik savunma mı var? Yoksa insanın temel sorunsalına bir atıf mı var? Bu kitabın ontolojik boyutu anlaşılmadı."¹²⁹

Evet, İsyân, Nisan 1994 tarihinde Oğlak Yayıncılık tarafından ekleme yapılmadan tekrar yayınlanmıştır.

c) CİNAYETLER KİTABI *

¹²⁵ Ataol Behramoğlu, "İsmet Özel Üzerine", Militan, Kasım 1975, s. 18

¹²⁶ G.B.Ş.M., s. 45

¹²⁷ A. Kabaklı, Türk Edebiyatı, 4. Cilt, s. 256

¹²⁸ A. Behramoğlu, "İsmet Özel Üzerine", Militan, s. 43

* İ. Özel, Cinayetler Kitabı, Oğlak Yayıncılık, İstanbul Temmuz 1994

¹²⁹ Mehmet Belge, "Edebiyatın Çok Gerçek Anlamda Ürünü Yok" Gösteri, 24 Kasım 1982

İsmet Özel'in 1975 yılının Mart ayında yayınlanan üçüncü şiir kitabıdır. Bu ilk baskıda, Kanla Kirlenmiş Evrak, ötü Şiirler, Çözölmüş Bir Sırrın Üzüntüsü, Karlı bir Gece Vakti Bir Dostu Uyandırmak, Tahrik, Propaganda, Esenlik Bildirisi, Akdeniz'in Ufka Doğru Mora Çalan Mavisisi, İçimden Şu Zalim Şüpheyi Kaldır, Ya Sen Gel Ya Beni Oraya Aldır, Amentü, adlı şiirler bulunmaktadır.

Kitap dört bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümün başına kitabın ilk baskısına almadığı Mazot adlı şiirin ilk bölümü koyulmuştur.

*"Ağlamadan
dillerim dolaşmadan
yumruğum çözülmeden gecenin karşısında
şafaktan utanmayıp utandırmadan aşkı
üzerime yüreğimden başka muska takmadan
konuşmak istiyorum."*

İkinci bölümün başına Daniel Berrigan'dan alınan İngilizce bir vecize yerleştirilmiştir;

"we have chosen to be powerless criminals in a of criminal power." Kitaptaki bu iki bölüm Özel'in sosyalistlik yıllarına ait şiirleri ihtiva etmektedir.

Üçüncü bölümün başına Fransızca "L'enfer, c'est nous-meme" cümlesi yerleştirilmiştir. Bu bölümün şiirlerinde müslümanlaşmakta olan İsmet Özel'i görmekteyiz.

Dördüncü bölüm, Amentü adını almıştır. Bu bölümde Sezai Karakoç'un çıkardığı Diriliş dergisinde yayınlanan; uzun, destanımsı Amentü adlı tek şiiri vardır. 1974 yılında yazılan ve aynı yıl yayınlanan bu şiir Özel'in müslümanlık bildirisi gibidir.

Cinayetler Kitabı'nın son baskısı 1994 yılında Oğlak Yayıncılık tarafından yapılmıştır. Kitabın sonuna Ekler diye bir bölüm daha açılmış; o yıllarda yazılmış ancak ilk baskıda bulunmayan Mazot, Sevgilime İftira ve Akla Karşı Tezler adlı şiirleri bu bölüme alınmıştır.

Yayıncının kitap hakkında, kapağa eklediği not şöyledir;

"Şiirde insan hayatını belgeleyen bir özellik aramak yerinde bir yaklaşım sayılacak olursa Cinayetler Kitabı'nın böyle bir yaklaşım için pek elverişli veriler sağladığı söylenebilir.

Yalnızca kültürel karmaşanın ürünü olan dramın değil, aynı zamanda hem önlemler hemde düş kırıklıklarıyla bir bütüne göndermeler bulunan bir sorgulamanın siciliyle karşı

karşısınız.Büründüğü bu biçimde modern şiir insan hayatı içinde bir çekince alanı olarak belirginleşiyor.”¹³⁰

Selim İleri; “Ben İ.Özel’den konuşurken bir hayli de Cinayetler Kitabı’na saygı duyduğum için söyleşiyorum.”¹³¹ derken bu kitap Özel’in ilk iki şiir kitabı gibi yankı yapmamıştır. Mesela Evet, İsyân’ı öven Mehmet Fuat Cinayetler Kitabı’ndan hiç söz açmamıştır. Bunun sebebi Cinayetler Kitabı’nın İsmet’in müslümanca bir hayata hicretinin devamında yayınlanmış olmasında aranabilir.¹³²

Cinayetler Kitabı’ndaki şiirler Özel’in otantik (Varlık Sorunları) sorgulamalarını köktenci bir hesaplaşmaya dönüştürdüğü 70’li yıllarda yazılmışlardır.

Mehmet Tahir’e göre; “İsmet Özel,salt seçmesinin belirginleştiği dönemin ürünlerini değil,seçme noktasına doğru ilerlediği dönemin ürünlerini de almış Cinayetler Kitabı’na. Bu bakımdan kitap ilginç bir odak oluşturuyor. Böylece kitaptaki şiirlerde,yol ayrımına doğru ilerlemenin yarattığı yoğun gerilimi adım adım izlemekteyiz.”¹³³

Cinayetler Kitabı’nın ilk baskısının başında şöyle bir not var; “Şairin öteki kitapları; Geceleyin Bir Koşu, Evet, İsyân.” Bu tavır Özel’in, yeni bir düşünce ve inanç sistemini benimsediği halde eski verimlerini inkar etmediğini göstermektedir.

d) CELLADIMA GÜLÜMSERKEN ÇEKTİRDİĞİM SON RESMİN ARKASINDAKİ SATIRLAR *

İsmet Özel’in yayınladığı son şiir kitabıdır. İlk baskısı 1984 yılında İstanbul’da yapılmıştır.Kitapta, Celladıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar, Dişlerimiz Arasındaki Ceset, Mataramda Tuzlu Su, Sazz, Ils Sont Eux, Üç Frenk Havası, adlı şiirler vardır. Özel bu kitap boyunca yine uzun destanımsı şiirlerine devam etmektedir.

Kitabın başlığını taşıyan şiir, kitabın, Amentü’den sonra Özel’in kitaplarındaki en uzun şiiridir. Özel bu şiire;

“Ben İsmet.Özel, şair,kırk yaşında”

diyerek başlamakta, hemen ilk mısra ile kendi serüvenini ben’sel sorgulamalarını irdeleyeceğini hissettirmektedir.

* İ. Özel, Celladıma Gülümserken, Oğlak Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 1994

¹³⁰ a.g.e, s.1

¹³¹ Selim İleri, “Yine İsmet Özel”, Dünya Gazetesi, 16 Kasım 1970

¹³² Mehmet Yeşilyurt’un, 29 Ekim 1978 tarihinde Selim İleri’ye yazdığı “Sayın Selim İleri” hitaplı mektuptan

¹³³ Mehmet Tahir, “Türkiye’li Aydının Yol Ayrımı ve İsmet Özel üzerine notlar”, Yarına Doğru,

Ocak 1976, S.15

Celladıma Gülümserken'de Özel, insanlık sorgulamalarının yanında Amentü ile öne çıkardığı tarihsel sorgulamaları da işlemekte; ağır ceza reisi, vali, bekçi motifleri ile ideolojik imgeleri de ortaya koymaktadır.

Rauf Mutluay, Özel'in şiirlerinin genç sesini beğendiğini söyledikten sonra; "Hızlı eylemlerden sonra o da yeni kişiliğini arıyor şimdi..."¹³⁴ diyerek Özel'in arayışının devam etmekte olduğunu vurgulamaktadır. Biz bu arayışın izlerine Celladıma Gülümserken kitabındaki, Mataramda Tuzlu Su şiirinin

"Uzak nedir?

*Kendinin bile ücretinde yaşayan benim için
gidecek yer ne kadar uzak olabilir?"*

mısralarında rastlayabilmekteyiz.

Kitaptaki Dişlerimiz Arasındaki Ceset isimli şiir şehri ve şehrin insanını belki aynı konuya değinen bütün şiirlerinin ötesinde yoğun bir şekilde ortaya koyabilmesi açısından dikkat çekicidir.

Kitabın son şiiri olan Üç Frenk Havası ise, şimdiye kadar kan, korku, intihar, tiksinti... ile yaşayan şairin ilk kitabının ilk şiirinin ilk harfi olan ölüm temasını son kitabının son şiirinin son harflerinde buluşturması açısından ilginçtir.

Celladıma Gülümserken bir çok baskıdan sonra en son 1994 Temmuz'u da Oğlak Yayıncılık tarafından basılmıştır

e) *ERBAİN* *

Erbain, Arapça kırk demektir. 1944 yılında doğan Özel'in 1984 yılında yayınladığı Celladıma Gülümserken dahil; bu kırk yıl aralığında yayınladığı şiirlerinin tamamını bir araya getirmesiyle Erbain oluşturulmuştur.

Kitabın başında "Kırk yılın şiirleri" ibaresi vardır.

Kitap, Özel'in 1986 yılında yazıp o dönemde kitaplaştırmadığı şu mısraları ile başlamıştır;

"Yaşamayı bileydim yazar mıydım hiç şiir?"

* İ. Özel, Erbain, İklim Yayınları, 2.Baskı, İstanbul 1982

¹³⁴ Rauf Mutluay, "Şairin Aranışı", Cumhuriyet, 5 Haziran 1975

Yaşamayabileydim yazar mıydım hiç şiir?

Yaşama!

Ya bileydim?

Yazar: Mıydım

Hiç: Şiir."

Erbain'e Özel'in 1962 yılında yazdığı Yorgun adlı şiir en sonda olmak üzere, başa doğru, kronolojik bir sırayla, 1984 yılında yazdığı Celladıma Gülümserken'e kadar tüm şiirleri derc edilmiştir.

III. BÖLÜM

DERGİCİLİĞİ, GAZETE YAZARLIĞI, MEKTUPLARI

A.DERGİ DÜŞÜNCELERİ VE YAZDIĞI DERGİLER

Mart 1970 - Eylül 1971 arası A. Behramoğlu, Murat Belge, Nihat Behram gibi arkadaşlarıyla Halkın Dostları dergisini çıkaran İ. Özel, dergi çıkarma konusunda genç yaşından beri ilgilenmiştir. Halkın Dostları çıktığında o henüz 26 yaşındadır.

Halkın Dostları'nın kapatılışından sonra Murat Belge'nin önerisi ile bir dergi daha çıkarmak ister, ancak muvaffak olamazlar. Zira dergi peşinden koşacak, işleriyle uğraşacak elemanlar istemektedir. Dergiyi nitelik olarak Halkın Dostları'nın bir anlamda devamı olarak düşünmüşlerdir. Sadece felsefi ve düşünsel ağırlığı arttırmak niyetindedirler. Fakat bir türlü dergi bu soyut düşüncelerden kurtulup somutlaşamamıştır. Aslında Özel, bu zahiri ilgisini pek geliştirmeyi de istememektedir;

“Kendi açımdan dergi v.s hayati önem taşıyor. Yazmak. . . Başka birşey düşünmüyorum.”¹³⁵

1974'lü yıllarda Amentü, Diriliş dergisinde yayınlanmıştır.Özel, Diriliş dergisini çıkaran Sezai Karakoç ile irtibat halindedir. Karakoç ile -belki Diriliş dergisi etrafında- çok şey yapılabileceğini edebiyatımız açısından yeni bir soluğa ulaşabileceğini düşünmektedir. Ancak Karakoç çevresindekilerle aynı düzeyde eşitlenmiş bir ilişkiden ziyade şeyh-Mürüd ilişkisi içindedir. İsmet Özel ise bunca geçmişinin ve birikiminin ardından Karakoç'a mürid olamaz. Ve Türk edebiyatında bir ses olabilecek bu imkan zayi olur. Diriliş dergisi de çeşitli aralıklarla çıkar ve nihayetinde kapanır.¹³⁶

1984 tarihinde ise İ. Özel yine bir dergi çıkarma düşüncesindedir. O dönemde yapılan mülakatta şöyle demektedir;

¹³⁵ G.B.Ş.M, s. 182

¹³⁶ İ.Özel'le yapılan mülakat .

“Türkiye’deki kültür meselelerine reel cevaplar aramak endişesiyle bir dergi çıkarmayı düşünüyoruz. Büyük bir şaşkınlık olduğu kesin. Bu şaşkınlığı kendi açımızdan bir esasa oturtmak, kendi açımızdan Türkiye’de söylenecek sözü söylemeye başlayacak dergi düşünülüyor. Sanırım bütün ideolojilerin dışında da algılanabilecek doğrudan doğruya Türkiye’nin düşünce sağlığını ilgilendiren meselelerin gerçek yanını önemsemeyi kendine görev edinen bir dergiyi yayına sokmak istiyoruz.”¹³⁷

Daha sonra bu dergi projesinin de gerçekleşmediğini görecektik. Özel’in dergi düşüncelerini gerçekleştirememesinin özünde beraber dergi çıkarabilecek keyfiyette insanlar, müslümanlar ile karşılaşmamış olması yatmaktadır.

İ. Özel, fikirleri farklılaştıktan sonra dahi A. Behramoğlu’nun çıkarmayı düşündüğü bir dergiye Özel’i davet ettiğini söylemektedir. Düşüncelerinin farklılığı bile bir dergi etrafında birleşmeye mani olamayabilecektir. Ancak Özel, aynı fikirleri paylaştığı insanlardan bu samimiyeti görememiştir.¹³⁸

Özel , gazete olsun, dergi olsun yayın organlarında “nitelik bakımından, kalite bakımından bir düşüşü ve basitliği davet etmiş olmamasını”¹³⁹ istemektedir.

Bunun yanında o, müslüman yayın organlarının tek sesli olmasını da istememektedir;

“Bence tek bir yayın organına doğru gitmek, insanları belli şeylere icbaretmek ve yayın yoluyla yapılacak telkini bir beyin yıkamaya dönüştürmektedir.”¹⁴⁰

Özel, basın organları arasında gerekli ve yeterli diyalog, dayanışma ve yardımlaşmanın olmadığını, hatta arzulanmayacak şekilde herkesin kendi içine kapanmasının sözkonusu olduğunu söylemektedir. Bu da belki Türkiye’deki yayın organlarının malzemesinin aşağı yukarı müşterek olmasıyla izah edilebilir.

İ. Özel’in yazdığı dergileri iki guruba ayırabiliriz;

- 1) Şiirlerini yayınladığı dergiler
- 2) Nesirlerini yayınladığı dergiler

1) ŞİİRLERİNİ YAYINLADIĞI DERGİLER;

Kronolojik olarak İ. Özel’in şiirlerini yayınladığı dergiler şunlardır;

Yorgun -1962, Yelken

¹³⁷ Kayhan Derişler, “İdeolojik Kaygı Uğruma Edebiyatı Harcamak”, Cumhuriyet, 17 Şubat 1984

¹³⁸ İ.Özel’le yapılan mülakat

¹³⁹ Kamil Bayraktar, “İşbirliğinden önce yayın kalitesi”, Ögüt, 1987

¹⁴⁰ a. g. e

Bakır Tenli Yapraklar -1962, Türk Dili
Karoon -1962, Yélken
Seni Olan Yenilgi -1962, Dönem
Tüfenk -1962, Dost
Kuşun Ölümü -1962, Dost
O Bağımsız Dağların -1963, Dost
Kaçış -1963, Dost
Yağmurun Kapıları Karanlık -1962, ?
Yıldızların Uzaklığına Övgü -1963, Mülkiye
Waterloo'da Bir Dişi Kedi -1963, Dönem
Gececil Kuşların Ürkmediği Aydınlık -1963, Dönem
Acının Omuzlanması -1963, Evrim
Geceleyin Bir Koşu -1963, Evrim

Ölü Asker İçin İlk Türkü -1963, Dönem
Bakmaklar -1964, Dönem
Geceleyin Bir Korku -1964, Evrim
Davun -1964, Yapraklar
Bir Ağrı Yakıldıkça Sevilmeli -1964, ?
Sabah Ayartması -1964, Devrim 1960
Partizan -1965, Şiir Sanatı
Çağdaş Bir Ürperti -1965, Şiir Sanatı
Bir Devrimcinin Armonikası -1965, Papirüs
Sevgilime Bir Kefen -1965, Şiir Sanatı
Kan Kalesi -1966, Papirüs
Evet, İsyân -1967, Papirüs
Yaşamak Umurumdadır -1967, Papirüs
Sevgilim Hayat -1968, Papirüs
İnce Sızı -1968, ?
Aynı Adam -1968, Yeni Dergi
Muş'ta Bir Güz İçin Prelüdlar -1968, Yeni Dergi
Yıkılma Sakın -1969, Yeni Dergi
Yaşatan -1969, Yeni Dergi
Kalk, Düğüne Gidelim -1969, Yeni Dergi
Mazot -1970, Halkın Dostları

Kötü Şiirler -1971, Halkın Dostları
Sevgilime İtirafı -1971, Halkın Dostları
Kanla Kirlenmiş Evrak -1972, Yeni Dergi
Kanlı Bir Gece Vakti Bir Dostu Uyandırmak -1972, Yeni Dergi
Propaganda -1972, Yeni Dergi
Çözülmüş Bir sırrın Üzüntüsü -1973, Yeni Dergi
Esenlik Bildirisi -1973, Yeni Dergi
Amentü -1974, Diriliş
Akla Karşı Tezler -1974, Diriliş
Akdenizin Ufka Doğru Mora Çalan Mavisi -1974, Diriliş
İçimden Şu Zalim Şüpheyi Kaldır -1975, Diriliş
Üç Frenk Havası -1980, Sanat Olayı
Lls Sant Eux -1981, Herhangi bir dergide yayınlanmadı

Sazz -1981, Sanat Olayı
Mataramda Tuzlu Su -1981, Sanat Olayı
Dişlerimiz Arasındaki Ceset -1982, Gösteri
Celladıma Gülümserken -1984,
Mevsimlerin İnsanlara Yaptığı Fenalıklar - 1992, Dergah
Of Not Being A Jev - 1993, Dergah
İki Kanat - 1993, Dergah
Demongeouison - 1993, Dergah
Münacat, "Bir Yusuf Masalı" ndan - 1994, Dergah
Naat, "Bir Yusuf Masalı" ndan - 1994, Dergah
Sebeb -i Telif, "Bir Yusuf Masalı" ndan -1994, Dergah

Toplu olarak şiirlerini ve nesirlerini yayınladığı dergiler şunlardır;Yelken, Türk Dili, Dönem, Dost, Mülkiye, Evrim, Yapraklar, Devinim 60, Şiir Sanatı, Papirüs, Yeni Dergi, Halkın Dostları, Diriliş, Sanat Olayı, Gösteri, Dergah, Yazko Edebiyat, Maveria, Yeni Gündem

2) NESİRLERİNİ YAYINLADIĞI DERGİLER;

İsmet Özel dergilerde yayınladığı bilhassa şiir teorisiyle ilgili yazılarının bir çoğunu Şiir Okuma Kılavuzu adlı kitabında toplamıştır. Son senelerde ise hemen hemen sadece Dergah dergisinde yazmaktadır.

Kronolojik olarak Özel'in denemelerini yayınladığı dergiler şunlardır;

Ataol Behramoğlu Emperyalizm Buyruğundaki Şiiri Tehdit Ediyor -Aralık 1969,

Ant

Şiirin Özgürlüğü -Mayıs 1964, Evrim

İmge ve Dizin -Eylül 1964, Evrim

Şiir Hakkında Bir Yazı -Şubat 1965, Devrim LX

Tanrı Mezarını Isıtsın -Mart 1971, Halkın Dostları

Kültür Üzerine -Temmuz 1970, Halkın Dostları

Kültür Üzerine II -Ağustos 1970, Halkın Dostları

Ahmet Arif'e Dostça Bir Açıklama -Ocak 1971, Halkın Dostları

Demokrat-o -Federal Şiircilik LTD -Ocak 1982, Sanat Olayı

Şairler İntellect'in Pençesinde -Nisan 1982, Yazko Edebiyat

Demon-Krasi'ye Karşı Şiir I -Şubat 1985, Yeni Gündem

Demon-Krasi'ye Karşı Şiir II -Mart 1985, Yeni Gündem

Demon-Krasi'ye Karşı Şiir III -Mart 1985, Yeni Gündem

Demon-Krasi'ye Karşı Şiir IV -Nisan 1985, Yeni Gündem

Özgürlük İçin Şiir -Mart 1990, Dergah

Şairleri Affedebiliriz -Nisan 1990, Dergah

"Sünni" Şair Olur mu ? -Mayıs 1990, Dergah

Sözel, Tözel, Tüzel, Güzel - Haziran 1990, Dergah

Elmanın Kalbine Eşlek Diyen Biz Türkler -Temmuz 1990, Dergah

Barbarın Dili Şiir -Ağustos 1990, Dergah

Dickterisch Wahnt Der Mench -Eylül 1990, Dergah

Şeyhim Güldür -Ekim 1990, Dergah

Bir Şey Fazla Bir Şey Eksik -Kasım 1990, Dergah

Nağme Değil, Musiki -Aralık 1990, Dergah

Şiir Bilgisi Gerçekleri Yok Eder -Ocak 1991, Dergah

Kendini Tasarlamak Versus Kendini Azaltmak -Şubat 1991, Dergah

Müslüman Ve Bilgi -Mayıs 1991, Dergah

M'el -Ange -Şubat 1995, Dergah

Süleyman Çobanoğlu, Heyhat -Kasım 1995, Dergah

B. HALKIN DOSTLARI DERGİSİ

1) DÖNÜŞÜM DERGİSİ

1966 yılında İsmet Özel, S. B. F'de öğrencidir. Ataol Behramoğlu'da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde öğrencidir. İsmet ve Ataol'un da içinde bulunduğu Siyasal ve Ortadoğu'lu gençler Dönüşüm adlı dergiyi çıkarmaktadırlar.

~~Dergi, fakültelerin koridorlarında elden dağıtılmakta, satılmaktadır. O dönemde Özel ile Behramoğlu arasında derginin yayımıyla ilgili önemli tartışmalar olmuştur. Dönüşüm'ün henüz beşinci sayısının Kızılay Bulvarı'ndaki satışı sırasında gençlerin saldırısı büyük bir kavga ile neticelenmiştir. Ardından dergi toplatılmıştır. Dönüşüm ,onbeş günde bir ancak beş sayı çıkabilmiştir.~~

2) HALKIN DOSTLARI DERGİSİNİN ÇIKIŞ HAZIRLIKLARI

Yukarıdaki ilk basit dergi denemesinden sonra İsmet ve Ataol, askerlik dönemlerinde yeni bir dergi projesi oluşturmuşlardır. Ataol, Özel'den önce askerden dönmüş, 1969 yılının sonlarında dergi çalışmalarına başlamıştır.

Kapak yazıları, abone çalışmaları yapıp, ilgilenebilecek arkadaşlarla irtibat kurmuştur. Derginin adı Halkın Dostları olarak belirlenmiştir. Özel, İstanbul'da, Behramoğlu Ankara'da çalışıp, dergiyi 1970 yılında yayın hayatına geçirmek istemektedirler. İ. Özel, dergi sorumlusu olarak atanmıştır.

Trabzon'dan Ankara'ya kadar yurdun dört bir yanından aboneler yapılmaktadır. Derginin merkezi İstanbul olarak belirlenmiş, Özel İstanbul'da Süreyya Berfe'nin yanına taşınmıştır. S. Berfe, İstanbul'da Özel'e, Özkan Mert, Ankara'da Behramoğlu'na yardım etmektedir.

O dönemlerde Behramoğlu, Özel ve Süreyya'ya gönderdiği bir mektubunda şöyle demektedir;

“Namussuzlar sıkı dursun, bütün gerici kültür yuvalarının kirli çamaşırlarını güneşe çıkaracağız.”¹⁴¹

Ancak, Ekim devriminde Lenin’e karşı olan bir hareketin adı Halkın Dostları olduğu için daha dergi çıkmadan Ankara politik çevresinden bir iftira kampanyası başlamıştır. Behramoğlu, derginin isminin Haklı Yumruklar olarak değiştirilmesini istemektedir. Özel, bu isteğe olumlu bakmadığını Ataol’a bir mektupla bildirmiştir;

“Eğer dergimizin adı değişmezse, bağış toplayamayacaksak MDD müritleri saldırıyorsa sözde feministler sırf bu yüzden bize cephe alacaksa ko öyle olsun. Kendimizi bu pis politik ortama göre değerlendirmiyoruz. Halkın Dostları için veto hakkımı kullanıyorum.”¹⁴²

3) HALKIN DOSTLARI DERGISİNİN İSMET ÖZEL YÖNETİMİNDE ÇIKIŞI

Sonunda, 1970 yılının Mart ayında dergi Halkın Dostları adıyla çıkmıştır. Ancak o dönemde Behramoğlu;

“Dergi hiç satmıyor azizim. Herkes fena halde eleştiriyor. Eleştirenlerin çoğunun aptal olması ayrı mesele.” diye yazmıştır.

İsmet Özel ,o dönemlerin Halkın Dostları dergisi ekibini şöyle değerlendirmektedir;

“Kimdik biz ? Nasıl insanlardık ? Kuşak olarak belirgin özelliklerimiz varmıydı ? Halkın Dostları bir kuşağı bütünüyle temsil eden bir dergi değil. Yine de o zamanlar kendine 60. kuşağı demeyi seçmiş, edebiyatı temel uğraşı olarak benimsemiş gençler arasından çıkıp gelmiş olanların çıkardıkları bir dergi. Kendinden öncekilerle sonrakiler arasında ilkelere dayalı bir köprü olma isteği veya iddiası Halkın Dostları’nın ayırıcı vasfıydı sanırım.”¹⁴³

İlk sayılardan sonra dergi, muhteva, sayfa düzeni ve satış bakımından oturmuştur. Dergiye gelen her yazı konulmamakta, titizlikle incelenmekte, belli bir üslup tutturulmaya çalışılmaktadır.

Derginin ilk iki sayısı İstanbul’da çıkarıldıktan sonra Özel, Ankara’ya taşınır ve dergi 13. sayıya kadar Ankara’da çıkar. 13. sayıdan sonra tekrar İstanbul’da çıkacaktır.

¹⁴¹ G. B. Ş. M, s. 100

¹⁴² G. B. Ş. M, s. 107

¹⁴³ İsmet Özel’in, Halkın Dostları hakkında yazmaya başlayıp yarım bıraktığı ve hiç bir yerde yayınlamadığı kitabın notlarından.

Derginin 5. sayısından sonra Ataol Behramoğlu yurtdışına çıkmıştır. O dönemlerde Özel'e Ayhan Gerçeker yardımcı olmaktadır. Behramoğlu yurtdışında 8. sayıyı ağır bir dille tenkit eder. Özel'de onu ve onun gibi düşünenleri "Flanocik ve aristokrat" olmakla suçlar. Bu arada Özel'de günlük hayatın zorlamaları ve dergi işleriyle yıpranmaktadır. Ataol'un dışarıda olması onu bir derece zayıflatmıştır. Özel, "Önceden pazarlığını yapmıştık bunun"¹⁴⁴ demektedir. Ancak Behramoğlu, "Belli bir kavgaya hayatlarını koyan iki omuzdaştan biri ötekine 'Bunun pazarlığını zaten yapmıştık. ' gibi ticari ağız kullanarak kurulmuş cümlelerle mektup yazmamalı. " diye sitem eder.

Ekim, Kasım dergileri her iki şairi de tatmin edecek bir dolulukta çıkmıştır. Behramoğlu, Özel'i tebrik etmektedir. Nihayet dergi bir yılını tamamlamıştır. Özel, bu münasebetle Behramoğlu'na hedeflerini şöyle yazmaktadır;

"Dergi bir yılını tamamladı. Türkiye'de yapılmamış bir şeyi de yaptı. Tavizsiz; dürüst bir edebiyat avazı. Burjuva çevrelerinde böylece tedirginliği dolayısıyla husumeti arttırdı. Şimdi oturaklı döneme geçiyoruz. Avazın anlamını kökleştirmek, yaymak ve kampımızı toparlamak, ben başarıyı garanti görüyorum."¹⁴⁵

Ancak, Özel yalnızdır ve yorulmuştur. Dergi ile ilgili üzerindeki yükleri arkadaşlara dağıtacağını yazmaktadır Ataol'a. Behramoğlu cevabi mektubunda buna karşı çıkmaktadır;

"Halkın Dostları çıkmayacaksa eğer, hükümet tarafından kapatılarak çıkmamalıdır. Çıkacaksa ve İsmet Özel oradaysa, derginin yöneticisi odur. Bunun dışında bir çözüme aklım yatmaz. Nihat ve Zekai henüz kaldıramazlar bu yükü. Ama sana candan yardım edeceklerdir ve etmeleri gerekir. Buna karşılık, dergide yayınlanacak her satır, senin sorumluluğunu taşımalıdır."¹⁴⁶

Ancak Özel, varlık, eşya, metafizik sorgulamalarını bütün ruhunda yaşamakta, yeni bir doğuş öncesi karanlığın kesafetiyle boğuşmaktadır. Kendi içindeki sesi dinlemek ona, sesini dinletmekten daha anlamlı gelecektir.

4) HALKIN DOSTLARI YÖNETİMİNE NİHAT BEHRAMOĞLU'NUN GELİŞİ

Nihayet Özel, 13. sayıdan itibaren kuruculuğunu Ataol Behramoğlu ile beraber yaptığı ve sahipliğini devam ettirdiği derginin yazı işleri sorumluluğunu Nihat Behramoğlu'na devreder. Dergiye yeni bir biçim getirilir, ebatlar küçülür, sayfa sayısı artar.

¹⁴⁴ G.B.Ş.M, s. 125

¹⁴⁵ a.g. e, s. 140

¹⁴⁶ a.g. e, s. 156

Derginin merkezi yine İstanbul'a taşınmış, N. Behramoğlu derginin başına geçmiştir. Bu olayları Özel notlarında şöyle anlatmaktadır;

“Derginin 12. sayısından sonra bir kriz dönemi oldu. Bu dönemde dergiyle uğraşamıyacağımı iyice anlamış ama sürmesi gerektiğinin bilincinde idim. Derginin böyle bir tehlike içinde oluşundan endişelenen iki arkadaş gelip benden derginin bütün bürokratik ve mali yükünü almayı önerdiler. Bu sırada Nihat geldi. Derginin sürmesi gerektiği konusunda mutabık kaldık ve İstanbul'a taşınmasında anlaştık. Derginin benimle beraber İstanbul'a taşınmasını herkes (Murat mesela) çok istiyordu. “

Şimdi artık Özel, daha rahat okuyup yazmakta, şiire daha bol çalışma vakti ayırabilmekte, dergi konusunda de Nihat ve yayın kurulundaki arkadaşlarla rahatça çalışmaktadır.

5) PROBLEMLER VE KAPANIŞ

Ancak 15. sayılarda Nihat dergi yazarlarını kaale almayan, başına buyruk bir tavır içine girmiştir. Aralarında bu temele dayalı anlaşmazlıklar çıkmaktadır. Bunların en büyüğü Defne Sandalcı'nın Ataol Behramoğlu hakkında yazdığı “Kalbin Tutuştuğu Yerden Hayata Seslenen Şair” adlı yazısını İsmet ile Ayhan'ın bağenmemesi, Nihat'ın ise dergiye koymakta ısrar edişidir. Özel, bu durumun kabahatını -Nihat'a yazdığı mektuplar dolayısıyla- Ataol'da gördüğü için ona sert mektuplar yazmıştır.

İ. Özel, derginin sorumluluğunun A. Behramoğlu, İ. Özel, M. Belge, A. Gerçeker'den oluşan asgari dört kişiye ait olduğunu söylemektedir. Ona göre bir yıldır Halkın Dostları iki kişinin tavrı olmaktan çıkmış bütün yazarların hareketi haline gelmiştir. Ancak Nihat, kendisine, Murat ve Ayhan'a karşı anlaşılmaz tutumlar içine girmiştir.

Bütün bunların yanında H. D olayların da etkisiyle gerçek rayına oturmuştur. Dar bir edebiyat çekişmesinin alanını aşarak devrimci kültürün kuram ve pratiğine katkıda bulunabilecek bir yayın organı haline gelmiştir. Ayhan'ın ve özellikle Murat'ın eleştiri-inceleme yazıları büyük ilgi uyandırmış, Bekir Yıldız son aylarda en çok okunan yazarlardan biri olmuştur.

Ancak Ataol ve İsmet arasındaki sert mektuplaşmalar hala devam etmektedir. Ataol, dün sahibi olarak kalmasında ısrar ettiği Özel'in, bugün artık sahiplikten ayrılmasını önemsememekte, Özel'i, Ayhan'ı, Murat'ı daha alçak gönüllü, daha az kaprisli, daha çok

çalışkan, daha sorumluluk bilir olmaya davet etmektedir. Bu mektupların birinde şöyle diyordur;

“Bütün bunlardan sonra, dergide bir yönetim değişikliğini hala gerekli görüyorsan bir diyeceğim yok. Ama birkaç sayı sonra Halkın Dostları civıtmaya ya da daha büyük bir olasılıkla, çıkmamaya başlarsa, ‘şairlerin şiiri’ bıraktıktan sonra esir ticaretiyle uğraşmaya başladıkları bir dönemde yaşamadığımızı göre, bazı şeylerin hesabını vermeye hazır olacağını umarım.”¹⁴⁷

Bütün bu tartışmalar devam ederken dergi de belli bir olgunluğa erişir. Ancak Halkın Dostları 18. sayıda, 1971 yılı Ağustos ayında sıkıyönetimce kapatılmıştır.

6) HALKIN DOSTLARI'NIN TÜRK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Halkın Dostları yazarları bir daha bir araya gelememesine dağılmışlardır. Ancak her biri Türk Edebiyatı açısından bir değer olan bu yazarlar daha sonra yazı çalışmalarına müstakil olarak devam etmişlerdir.

H. D Türk Edebiyatı'nda bir ekol, akım haline gelememiştir. Bu noktadan bakıldığında başarısız sayılabilir. Ancak daha sonra olgunluk ürünlerini verecek olan İ. Özel, A. Behramoğlu, M. Belge, N. Behramoğlu, S. Berfe gibi yazarlar o dönemde genç birer sanatçıydılar ve henüz sanatlarını bulmuş değillerdir. Halkın Dostları bu genç edebiyatçılara bir edebiyat ortamı meydana getirmesi açısından önemlidir.

Özel'e göre kapatılışı üzerinden on üç sene geçmiş ve bütün ömrü bir buçuk yıl sürmesine rağmen, bugün hala Halkın Dostları'nın mesele olarak önüne almaya çabaladığı konular açıklığa kavuşturulamamıştır. Günümüzdeki bu kısırlık, günümüz Türk şiir ve edebiyatının ne derece bunalım içinde olduğunu ifadesidir.

“Adı anılan dergi H.D meselelerini çözememiştir. . . (Ancak) yakın geçmişte (bu cümlede bu süreyi yirmi yıl sayalım) Halkın Dostları dışında yeni bir şiir yapısı ve bu yapıya varabilecek şiir anlayışı uğruna gözüpek bir arayıcı tutum benimseyen hiç bir dergi yoktur. Düşünce tabanı olarak kendine Marksizmi seçmiş olmasına rağmen Halkın Dostları Nazım Hikmet'in ve Ahmet Arif'in şiirleri söz konusu olduğunda, bu şairlerin kendi dönemlerine özgü bir perspektif içinde kaldıklarını vurgulayarak Türk Edebiyatı'nın başka

“iyi” şairlerinden daha ayrıcalıkla gözönüne alınmalarına gerek olmadığını göstermiş olmanın özgür, araştırmacı alanına girmeye çabalamıştır. ¹⁴⁸

Önceki dergilerin “Ben buradayım” şeklindeki haykırıları karşısında Halkın Dostları yazarları “Ben kendimi yeni bir tasarıma fırlatmak üzere buradayım.” şekline dönüştürme çabasında olmuşlardır. Bunun içindir ki H.D kendini Türkiye’deki sol edebiyat geleneğinden ısrarla uzak tutmuştur.

H.D yazarları, Modern Türk Şiirinin yürürlükteki ölçülerini yıkmak gibi bir tutumdan uzaktırlar. Tersine bunun yeri doldurulmaz bir anlatım gücü sağladığının bilincindedirler. Ne varki kasıtlı bir dünya görüşünün bu ölçülere muhteva kazandırması peşindedirler. Oysa İ. Özel’e göre bu ideolojik kampların koruyuculuğu H.D’nin başarısızlığındaki en önemli etkidir.

“Halkın Dostları’nın göre’si vardı ve yeni bir değerlendirmeye açma dileğindeydi. Ama çok yönlü bir kirlenmeye uğramış edebiyat ortamında bu derginin endişelerini paylaşma yanısı çıkmadı hiç. Dahası birçok konu susularak geçiştirildi. ¹⁴⁹

Özel’e göre dergiler, çok sayıda yayın, geç kalmış okuyucuyu, şiir alanında neler olup bittiğini özümseme fırsatı bulamamış okuyucuyu, beklediği herhangi bir duraktan kapıp götürmekle onun hazırlıksızlığını sömürmektedir. Böylelikle sayısı ve cilası yeterli olsa da yayın organları şiirin gerektirdiği haberleşmeyi sağlamakta yetersiz kalmaktadırlar.

“Halkın Dostları benzer bir duruma bir çare olmayı amaçlamıştı. Bir avuç okumuşun koruyuculuğu ile yaşatılabilmiş bir medium’u, bir siyasi hareketin koruyuculuğuna devretmek ister gibiydik. Dergi çıkış bildirisinde ajitasyon ve propaganda gereğinden söz ediyor, ama günlük politikanın durmadan değişen sorunlarına yanaşmamak gibi bir tutumu benimsiyordu. Görev olarak kendine;

- 1- Devrimin öncü kesimlerini belli bir duyarlığa itmek,
- 2- Onları duygularında terbiye etmek,
- 3- Onları diri tutmak gibi aslında hiç de doktriner denilemeyecek hedefleri seçmişti.

Halkın Dostları’nın eleştirilecek yanı sanırım ne onun heyecanı ne de şiir meselelerine yaklaşırken benimsediği yöndü. O zaman olduğu kadar günümüzde de geçerli olacak eleştiri Halkın Dostları’nın haberleşme medium’u olarak kendini niçin yalnızca Marksizim’le sınırladığı olabilirdi. ¹⁵⁰

¹⁴⁸ İ. Özel, Ş. O. K, s. 98

¹⁴⁹ a.g. e, s. 114

¹⁵⁰ a.g. e, s. 103

İsmet Özel, özel notlarında H. D'nın günümüz Türk şiirine yapabildiği katkıları şöyle değerlendirmektedir;

“Türk şiiri uzun sürmüş ve sürmekte olan bir bunalım içine düşmüştür. H. D bu bunalıma bir bakıma cevaptı. Bugün bu cevabın ne ölçüde doyurucu olduğu, neleri çözüme götürebildiği yeniden tartışılmak gerekir. Çünkü görünüşte Türk şiiri geçtiğimiz dönem boyunca H. D'nın yüzünü döndüğü istikamette yol katetmiştir. Pek çok kimsenin tören adımlarıyla yürüdüğü bu yolun kuru havalarda toza boğulduğu, yağmur yağınca da bir bataktan farksız olduğu söylenebilir mi? Bu meselelerin yeniden tartışılması gerektiğine inanıyorum. Çünkü bir bakıma Türk şiiri H. D'nın çıkma gereği duyduğu dönemin ihtiyaçlarını yeniden (elbet bambaşka şartlarda) duymaktadır. Öyleyse şiirin yeni bir açılımına hizmet etmek üzere eski bir deneyi deşelemek faydadan uzak değil. Üstelik H. D yalnızca bir şiir, bir edebiyat, kültür olayı değildir. Bir kuşağın yaşama kaygılarının ifade yollarından biri idi en çok. Bugün Türk şiirine, edebiyat ve kültürüne yeni kan taşımakla yükümlü gençler bizim yaptıklarımıza, yapmak istediklerimize daha yakından bakarlarsa, sanıyorum ki kendi varlık şartları hakkında da daha köklü bir bilinç sahibi olabileceklerdir.”¹⁵¹

7) HALKIN DOSTLARI DERGİSİ'NİN YAZAR KADROSU VE MUHTEVASI

Derginin boyutları 13. sayıya kadar büyük ebatlıdır. En üstte küçük harflerle sade bir “Halkın Dostları” yazılmıştır. İsmi solunda dergi sayısı yazılıdır. İlk sayfada mutlaka bir başyazı bulunmaktadır. Başyazılar 1-2-3-4-7. sayılarda Ataol Behramoğlu, 5-6-11. sayılarda İsmet Özel, 3-12. sayılarda Nihat Behram, 9. sayıda Ayhan Gerçeker, 10. sayıda Murat Belge tarafından yazılmıştır. 3. sayıdan sonra dergi numarasının üstüne derginin çıktığı ay ve yıl küçük harflerle yazılmaya başlanmıştır. Sayfaların altında yine Halkın Dostları ismi ve sayfa sayısı vardır.

Derginin son sayfasının altında şu klişe vardır;

**Halkın; KURUCULARI; ATAOL BEHRAMOĞLU~İSMET ÖZEL
Dostları; AYLIK DEVRİMCİ SANAT VE KÜLTÜR DERGİSİ**

¹⁵¹ İsmet Özel'in özel notlarından

Klişenin alt bölümünde küçük harflerle sahibi ve sorumlu yönetmeni;İsmet Özel, yönetim yeri, matbaa, derginin çıktığı ay, yıl yazılıdır.7 Sayıda ve sonrası bu alt yazılara Murat Belge ve Ayhan Gerçekker isimleri yazı kurulu olarak eklenmiştir.

İlk 7. sayı sekiz sayfa, sonraki 5 sayı oniki sayfa olarak çıkmıştır.

13. sayıdan itibaren İsmet Özel'in kuruculuğu ve sahipliği devam etmekle beraber, yazı işleri sorumlusu Nihat Behramoğlu olmuştur. Böylelikle derginin işlerini N. Behramoğlu üstlenmiştir.

Bu sayıdan itibaren önceden karar verildiği gibi dergi boyutları küçülmüş, 13-15-17-18. sayılar 31 sayfa, 14-16. sayılar 47 sayfa olarak çıkarılmıştır. Dergiye kapak yapılmış, kapağın üst tarafına "Halkın Dostları" ibaresi yazılmış, altına "Aylık Devrimci Sanat ve Kültür Dergisi" cümlesi eklenmiştir. Kapaktan sonraki birinci sayfa içindekilere ayrılmış, yazarlar ve konuları sırasıyla yazılmışlardır.

Halkın Dostları dergisi'nin 18 sayı boyunca yazar kadrosu ve yazdıkları konular aşağıya çıkarılmıştır;

H. D, 1. sayı Mart 1970

A. Behramoğlu	Gerici Sanata Hücum
Murat Belge	Namık Kemal; Aşk ve Evlilik Üzerine
İsmet Özel	Kalk düğüne gidelim
Zeynep Selçuk	Felsefe Öğretiminde Kültür Emperyalizmi
Ataol Behramoğlu	Onun Türküsünü, Guevara'nın
İsmet Özel	Tanrı Mezarını Isıtsın

H. D, 2. sayı Nisan 1970

Ataol Behramoğlu	Umutsuzluk Pusuda
Sebahattin Ali	Ne Zor Şeymiş
Ayhan Gerçekker	Sanat-Devrim
Nazım Hikmet	'Muazzam Şair Mayakovski Neden İntihar Etti ?
İsmet Özel	Mazot
Murat Belge	Mai ve Siyah
Haluk Şahin	Kara Gettanın Kapısı Yok
Mayakovski	Çev. A. Behramoğlu - Dökmeci İran Kazirer'in Yeni Evine Yerleşmesinin Öyküsü

H. D. 3. sayı Mayıs 1970

Nihat Behram	Yüreğinde Cehennem Taşıyan Şair
Y.a.y.	Ölümünün 16 Yılında Sait Faik Abasıyanık
A. Behramoğlu	Yeni Bir Şarkıya
Mayakovski	Çev. A. Behramoğlu - Vladimir İlyiç Lenin'den
Murat Belge	Mai ve Siyah II

H. D. 4. sayı Haziran 1970

A. Behramoğlu	Kime Karşı Kimden Yana
Özkan Mert	Kırlangıçlar, Kırlangıçlar
İ. Özel	Şair Arkadaşlarla
Mehmet Selahattin	Sosyalizm ve Edebiyat
Konstantin Kovafis	Çev. İ. Özel İtali Kent Tanrı Antonius'u Bırakıyor.
Ayhan Gerçeker	Sanatta Bağlanmak ve Yanılgılar
Nazım Hikmet	İt Ürür Kervan Yürür
Mutlu Parkan	Türkiye'de Oluşmakta Olan Yeni Sinemanın Yapısal Sorunları Üzerine Bir Deneme

H. D. 5. sayı Temmuz 1970

İ. Özel	Kültür Üzerine
N. Hikmet	İt Ürür Kervan Yürür -Edebiyat Kavgaları-
Zekai Bostancı	Suluk Soluğa Sereserpe
A. Behramoğlu	Toplumcu Şiir Üzerine Bir Kaç Söz.
Viktor Pertsor	Çev. Firdevs Ertürk - Gorki Ve Mayakovski'nin Yaratıcı Yöntemi Üzerine Notlar
A. Baykal	Gazel
Haluk Şahin	Soviet Citerature
Paul Eluard	Çev. Nedim Gürsel - Guernica Zaferi
Haluk Şahin	Şiirimizin Gürleşen Sesi

H. D. 6. sayı Ağustos 1970

İ. Özel	Kültür Üzerine II
N. Behramoğlu	Yanık Bağrında Açan Hayatın Ta Kendisi
N. Behramoğlu	Serin Akşamdan Sonra
N. Behramoğlu	Papatyalar Gökyüzüne ve Gözlerin
Şefik Hüsnü	Der. Asım Bezirci - Halk ve Sanat
Antonio Machado	Çev. Haluk Şahin - Orada Yaylalarda Bizim Evin Önünde Genç Bir Yüz
N. Hikmet	İt Ürür Kervan Yürür, Edebiyatta Karanlık ve Aydınlik
Elsa Triolet	Çev. Asım Bezirci - Halk Yazarı
Leyla Erbil	Bay Akbal ve Ayaktaşlarına
A. Baykal	Süheyla Hanım'ın Bir Yaz Gecesi Balkona Çıkmasına Gazel

H. D. 7. sayı Eylül 1970

A. Behramoğlu	Ulusal Edebiyatımız Nedir?
Paul Eluard	Çev. Abidin Emre - Karşılıklı Konuşma
Paul Eluard	Günler Arasında Günler
Paul Eluard	İnsanlar Arasında İnsanlar
N. Hikmet	Der. A. Bezirci - Putları Yıkıyoruz, No. 1 Abdülhak Hamit
Nedim Gürsel	Elsa Öldü
Ayhan Gerçeker	György Lukacs İle Konuşma
H. Şahin	Çocuklar Denize Taş Atıyorlardı

H. D. 8. sayı Ekim 1970

Y.a.y	Barikatlara
A. Bezirci	Öncülükten Artçılığa
A. Gerçeker	György Lukacs ile Konuşma
M. Belge	Eylül
Y.a.y.	Bekir Yıldız'la Konuşma
Paul Eluard	Çev. Bedrettin Cömert - Şurda Size Söylüyorum
Paul Eluard	Maden İşçisi Dostlarım
Paul Eluard	Şiirin Amacı Kılıgısal Gerçek Olmalıdır.
Paul Eluard	Teker Teker Varmayacağız Amaca
Paul Eluard	İspanya'da
Paul Eluard	Suçtan Şüphelenmek

Paul Eluard	Yaşatmak
Paul Eluard	Emir
Paul Eluard	Son Gece
Paul Eluard	Şiirin Eleştirisi
Sadri Ertem	Der. A. Bezirci - Fertçi ve Cemiyetçi Edebiyat

H. D. 9. sayı Kasım 1970

A. Gerçekler	Bütünsellik
D. Chistianopoulos	Çev. Defne Sandalcı - Askerlik Dönüşü
D. Chistianopoulos	Mutluluk Dönemi
D. Chistianopoulos	Bedenden Bedene
M. Belge	Divan Edebiyatı Geleneği
Adnan Özyalçın	Bir Pazar Gezintisi
Bedrettin Cömert	Sanatın Ayırıcı / Özgül Niteliği
Romain Rolland	Çev. İrfan Yalçın - Halkçı Tiyatro
Giulio Carlo Argan	Yunan Sanatı

H. D. 10. sayı Aralık 1970

M. Belge	Kültür Sorunu Üzerine
A. Behramoğlu	Sana Seslenmek İçin
Nedim Gürsel	Kışa Doğru
Stephan Turgoff	H. Şahin - Ameraka'da Devrimci Şiir
William Ash	Çev. Kaya Yazgan - Varoluşçuluk ve Revistyonizm
Ataol Behramoğlu	Kürt Halk Şiirinden Seçmeler
Ataol Behramoğlu	Kermanşah Türkülerinden
Ataol Behramoğlu	Senendec Türkülerinden
Ataol Behramoğlu	Erbil Türkülerinden
Bedrettin Cömert	Sanatın Ayırıcı/Özgül Niteliği "Samantik Örgensellik"
A. Behramoğlu	Klasik Kürt Şiirinden Seçmeler
A. Behramoğlu	Tek Secde Gazelinden
A. Behramoğlu	Meclisin Ermi
A. Behramoğlu	Boyun Eğmek
A. Behramoğlu	Züleyha Destanından

A. Behramoğlu	Benim Őairlik Yeteneğim
A. Behramoğlu	Yüzlerce Şeyh
A. Behramoğlu	Sevinç Günü
A. Behramoğlu	AŐıkcan
A. Behramoğlu	Klasik Türk Şiirinden Seçmeler
A. Behramoğlu	Değiştiriyorum
A. Behramoğlu	Dünyada Dürüst Adam Yok
A. Behramoğlu	Genç Adam Zahide Başvurdu
A. Behramoğlu	Ömer'i Gördüm
A. Behramoğlu	Müftünün Evi
A. Behramoğlu	Őeyhler
A. Behramoğlu	Bilgelik Defteri

H. D. 11. sayı Ocak 1971

İ. Özel	Ahmet Arif'e Dostça Bir Açıklama
N. Behram	Uzaklara
Z. Bostancı	Baharda
İ. Özel	Soytarılık mı, Namussuzluk mu?
B. Cömert	Sanatın Ayırıcı / Özgül Niteleği "Semantik Örgensellik"
H. Şahin	Şehrin Ortasında Bir Su Değirmeni
C. E. Zade	Der. A. Bezirci - Milli Edebiyat Yok, Sınıf Edebiyatı Var.

H. D. 12. sayı Şubat 1971

N. Behram	Yalın Öfke Burjuva Hesaplarına Yeğdir.
H. Tumanyan	Çev. Alpan Güloğlu - Eski Takdis Dönmeyen Yolcular
B. Cömert	Sanatın Semantik Özerkliği ve Çok Anlamlılığı
Bekir Yıldız	Vatansızlar
Yuri Lukın	Çev. A. Gerçeker - Sevgi Ve Nefret
E. Kerma	Der. A. Bezirci - Sanat Nedir?
Nedim Gürsel	Bir Şairin Çelişkisi

H. D. 13. sayı Mart 1971

Y.a.y.	Başyazı
A. Behramoğlu	Dörtlükler

A. Behramoğlu	Bozyazı
Tan Oral	Dörtlükler İçin Bir Desen
M. Belge	Marksizim Hümanizm Değildir.
Jose Marti	Şiirler
Bekir Yıldız	Bedrana
Adnan Özyalçiner	Sonuçları Bakımından T. R. T Yarışmaları
Bertalt Brecht	Çev. Nejat Firuz - Savlar
N. Behram	Yolsuzluğun Egemen Olduğu Yıllık
Y.a.y.	Halkın Dostlarından

H. D. 14. sayı Nisan 1971

A. Behramoğlu	Edebiyatın Etkisi
İ. Özel	Kötü Şiirler
M. Belge	Gelenek Sorunu
B. Yıldız	Obaların Yasası
Ferit Öngören	Bir Desen
A. Gerçeker	Ağrı Dağı Efsanesi Üzerine
Bertalt Brecht	Çev. Nejat Firuz - Sosyalist Gerçekçilik Üzerine
Y. a. y	Halkın Dostlarından
Y. a. y	Şerif Hulusi İçin

H. D. 15. sayı Mayıs 1971

Tan Oral	İki Karikatür
Y.a.y.	Halkın Dostlarından
B. Yıldız	Sait Faik Ödülünden Sonra
A. Behramoğlu	Dörtlükler
F. Öngören	'Desen
N. Behram	Yaşamak Adına
D. Sandalcı	Kalbin Tutuğu Yerden Hayata Seslenen Şair
Louis Althusser	Çev. Bülent Aksoy - Bir Devrim Silahı Olarak Felsefe
Bertalt Brecht	Çev. N. Firuz - Sosyalist Gerçekçilik Üzerine

H. D. 16. sayı Temmuz 1971

Y.a.y.	Bildiri
A.Behramoğlu	Devrimci Őir
S. Berfe	İncir Ağağları
Pablo Neruda	D. Sandalıcı - Karakas'taki Miguel Cestero Őilva'ya Mektup
M. Belge	Cema-Memo ve Ulusal Gelenekten Yararlanma Sorunu
B. Yıldız	Akyavuz
Tan Oral	Desen
A. Özkan	Edebiyatın Sosyolojik Boyutları ve Edebiyat Sosyolojisi
Nedim Grsel	Gorki stne
Bertalt Brecht	ev. N. Firuz - Sosyalist Gerçekçilik zerine
N. Behram	Düşünceye Sokulan Dinamit
Y.a.y.	Halkın Dostlarından

H. D. 17. sayı Agustos 1971

N. Behram	Devrimci Sanat Sloganı
İ. Özel	Sevgilime İftira
Nekrasor	ev. A. Behramoğlu - Şiirler
Tan Oral	Karikatür
M. Gluckman	ev. B. Aksoy - Lucien Goldman Hümanist mi, Marksist mi?
M. Gluckman	Lukacs İçin
Asker	Desen
Bertalt Brecht	ev. N. Firuz - Kültürün Savunulması İçin
Y.a.y.	Halkın Dostlarından

H. D. 18. sayı Eylül 1971

Rafael Alberti	ev. A. Kadir - Fransa'ya SıđınmıŐ Bir İspanyol Gmeninin İki Dilli Hayatı
B. Yıldız	Kara arŐafalı Gelin
M. Belge	Behat Necatigil
T. Oral	Karikatür
A. Nesin	Kimliksiz Adam
Asker	Desen
N. Firuz	Kitaplar
Y.a.y.	Halkın Dostlarından

C.GAZETE YAZARLIĞI

1) GAZETE YAZARLIĞI DÜŞÜNCELERİ

İsmet Özel'e göre günlük fıkra yazarı Türkiye'ye özgü bir yaratıktır. Kimdir? Niçin hergün okuyucunun karşısına çıkar? Söyledikleri bir yaraya melhem olur mu? bilinmemektedir.

Siyasi çekişmelerin hızlı olduğu laf atmaların ve zıtlaşmaların seyirlik hale geldiği durumlarda günlük fıkra yazarının ne kim olduğu,ne de ne işe yaradığı düşünülmemektedir.Özel'e göre onun yaptığı, tuttuğu tarafın heyecanlarını körüklemek, karşı tarafla olan uzlaşmazlığını gerek öfke gerek alay ve gerekse bilgiçlikle ortaya koymaktan ibarettir.Günlük fıkra yazarının asıl görevi kendine "Helal olsun çok iyi yazmış" dedirtmektir.

İsmet Özel'e göre bir kimse hergün yazı yazıyorsa,her gün okuyucusunun karşısına tıpkı aktörlerin seyirci karşısına çıktığı gibi çıkıyordur.Aradaki fark; aktörün hergün aynı senaryoyu oynamak zorunda kalışı,günlük fıkra yazarının ise hergün yeni bir senaryo üretmek zorunda kalışıdır.Aktör en üzgün gününde komedi,en neşeli gününde de dram oynamak zorunda kalabilir,ama günlük fıkra yazarının böyle bir zorunluluğu yoktur.

Özel,Türkiye'de günlük fıkra okuma alışkanlığının neyin karşılığı olduğunu da sorgulamaktadır. Dedikodu sevgisinin mi? Okumayı çerezleştirmenin mi? Yoksa bir yazara sığınma ihtiyacının mı?

İngilizce'de "Columnist" denildiği zaman "Belli bir sütünde yazan" anlamına gelmektedir.Yani bir sütün sahibi.Batı basınında da belli sütünlerin izlendiği gerçektir.Ancak bu hiçbir zaman günlük fıkra okuma alışkanlığı tarzında değildir.Belli bir sütünü izlemek ya da otoritenin görüşlerine baş vurmak anlamına gelir.Yahut olaylar hakkında kapsamlı veya hazırlanmış bir yorumla karşılaşmak istediğinin uzantısıdır.Her iki durumda da bildiğimiz günlük fıkraların gerek hacim,gerekse derinlik bakımından ötesine geçmek gereklidir.Oysa,bu sudan haliyle günlük fıkra yazarı başka fukara ülkede yoksa yalnız Türkiye'de vardır.

Ama eğer olan olmuş günlük fikra gerek yazan gerek okuyan bakımından bir kaçınılmazlık durumuna girmişse yapılacak tek şey günlük fıkraları günlük olmaktan çıkarmaktır. Bunları hem içerik hem de bakış açıları itibariyle günübürlük kaygıların ötesine taşımaktır. Bu yapılabildiği takdirde hem okuyucu gündelik afyonunu almak durumundan kurtulacak, -çünkü yazılanlar uyuşturucu, kolay tatmin sağlayan sırt sıvazlayıcı kimliklerinden sıyrılacaklardır-, hem de yazar kendini her gün sahneye çıkmak zorunda bulunan bir aktör gibi hissetmekten uzaklaşacaktır.

Yazar, kendini okuyucunun kabul edeceği şeyleri söylemekle sınırlandırmış, kendini alkış sağlayacak bir alana hapsetmişse sahte bir yazardır. Okuyucu açısından sahtecilik, yazardan yalnızca okuyucunun sınırları içindeki yazıyı beklemesi durumunda ortaya çıkar. Eğer okuyucu yazardan okuyucunun istediği türde ve düzeyde bir metin bekliyorsa aslında o yazıyı okumuyor teftiş ediyordur.

Okur ve yazarın karşılıklı saygısı, her birinin diğerini bağlantı kurmaya layık bir nefis olarak görmesiyle mümkün olur. Yazarın ve okurun karşısında bir nefis, bir kişilik, kamıyla canıyla bir insan vardır. Kimsenin kimseyi nesneleştirmeye, yazarın ve okurun karşılıklı olarak birbirlerini araç ve gereç saymaya hakları yoktur.

İ.Özel, günlük yazılarını yazmak üzere yazı makinesinin başına oturduğu zaman kendisini bir üzüntünün kapladığını söylemektedir. Bu yazıları yazarken iki duygu dalgasının etkisi altındadır. Bunlardan biri görevini hakkıyla yerine getirmekle, kendisine karşı dürüst kalmak, ne bu hayatta nede bundan sonrakinde hesabı verilemeyecek bir yük altına girmekten duyduğu korku dalgası, öteki ise yazıların ulaştığı yer ile ilgili kaygıların yükselttiği dalgadır. Özel, bu iki duygu dalgası çatışması arasında -ikisinden birinin ağırlığı altında- o günkü yazıları yazmaktadır. Yazıları yazmaya başlamadan önce nasıl üzüntü içinde ise, onları bitirdikten sonra da üzüntüsü azalmamaktadır.

İ.Özel, kendi görevinin ulaşabildiği gerçekleri, aktarmakla sınırlı olduğunu söylemektedir. Ama bu sınırlı görev yazar açısından tehlikelerle doludur. Özel, bir yandan yalnızca doğru bildiklerini ifade etmek istiyordur, öte yandan doğru bildiklerinin hepsini ifade etmek istiyordur.

Özel'i günlük yazılarında etki alanına sokan ikinci dalga ise karşındakilerin kavrayış şartları, dünyaya ve bu arada okuduklarına karşı takındığı tavidir. Okuyucu bazı sınırlı şeylere taliptir. Olaylar ve olaylara yol açan düşünceler hakkında hazır yorum, kullanabileceği bilgiler beklemektedir. Bütün bunların yanısıra, daha önceden bildiklerinin onaylanmasını duygu ve düşüncelerinin okşanmasını istemektedirler. Oysa

Özel'in yazılarında vermek istediği bunlar değildir.Yazar olarak İ.Özel'in gerçekleştirmeye çalıştığı bu eğilimlerin aksi istikametindedir.

Özel, bazı yorumların dondurucu,kalıplaştırıcı ve zihni körleştirici olduğuna inanmaktadır.Yorumların kendilerinden çok o yorumlara bizi götüren zihin işleyişi önemlidir.Yorumlar şu veya bu yönde olabilir.Oysa niçin belli bir yönde yaptığımız, yorumların kendisinden daha önemlidir.

Ortalama bilgilerin,ortalama hoşnutlukların ve ortalama rahatsızlıkların yazılar olarak ortaya çıkmaları Özel için nabza göre şerbet verme tutumunun bir yansımasıdır.Özel, kendisini mümkün olduğu kadar bundan uzak tutmaya çalışmaktadır.Sonuç; üzüntü içinde yazı masasının başına oturup ve yine üzüntüyle oradan kalkması olsa bile Özel, günlük yazılarıyla günlük izlenimleri arasında bir uyumsuzluk olduğunu söylemektedir. O, günlük yazılarında kendi ulaştığı düşünme yollarına bir başkasını da ortak etmeyi amaçlamıştır.Baktığı olayların son çözümlemesini,kötülüklerin kesin çarelerini gözler önüne sermek gibi bir hevesi yoktur.Tek söylediği "Ben böyle bakıyorum,sen de böyle bakabilir misin?" anlamındaki sözlerin çeşitli biçimlerde ifadesidir.Bütün bu anlatım süreci boyunca bazı bilgi aktarımları bazı hükümler sergilemektedir.Ama bütün bunlar Özel'in bulunduğu düşünme yolunun işaret edilmesine mümkün kılmaktan öte bir hedef gözetmemektedir.

İ. Özel, yüzyüze geldiği okuyucu kümelerinin,düşünme biçimiyle değil,düşünce sonuçlarıyla ilgilendiğini görmektedir. Kendisiyle aynı düşünüş rayına oturma çabasında bulunan veya düşünme yolu meselesini birinci planda alıpda,kendi düşünme yolu ile başkasınınkini karşılaştırma canlılığı gösteren okuyucu ile henüz hiç karşılaşmadığını söylemektedir.Okuyucu yazıyı bir elmayı tüketir gibi tüketmektedir.Oysa bir yazarın besleyici olması onun tüketilmesiyle değil,okurken,okur tarafından üretilmesiyle mümkündür.Eğer bir yazı okuyucu tarafından,yazarı o yazıya götüren düşünme yolu keşfedilme amacıyla okunur ve bu okumadan hazır formüller yerine bir yaklaşım yöntemi,bu yöntemin meseleleri alanlarında bazı faydalar elde edilebilirse herşey yerli yerine oturur.

Özel, yıllardan beri bir çok okurun tavrında "Bana yapmam gerekeni söyle,ama bu söyleyeceğin benim zaten yapmayı istediğim olsun." tarzının hakim olduğunu söylemektedir.Kısacası her insan gibi,okuyucu olanlarda düşünce ve davranışlarında bir güvenlik alanı ele geçirmeye, kendilerini doğrulamaya, haklılaştırmaya çabalamaktadır.Düşünce açısından veya gerçeği arayan düşünce yolu açısından insanın kendini doğrulamak,haklılaştırmak için deliller peşinde koşuşmasının olumlu bir tavır olduğunu söylemek zordur.

Yazının bir tüketim ögesi haline gelmesi,yazıların vitrinde teşhir edilmesi ve nihayet yazıların (düşüncelerin) ambalajlanması günlük basın denilen uğraşının doğal sonucudur. Halk tüketmeye alışmış veya alıştırılmıştır.

Bundan bilgiler,sanat ürünleri, düşünce ve ideolojiler de uzak kalamamışlardır. Onlar da tüketilen,yutulan,kullanılan öğeler oluyor hayat içinde.Yazının bir tüketim ögesi olarak belirmesi kuşku yok ki düşünme ve anlama alanlarındaki düzeyin büyük bir hızla düşmesine yol açmaktadır.

Çağımızda yazar - okuyucu bağlantısının çok karmaşık bir durumda olduğunu,çünkü sunulan düşünceler,bu düşüncelerin sunulduğu ortam ve hayatın her yanını yöneten kurumların hem okura hem de yazara fazlasıyla müdahale ettiğini söyleyebiliriz.Herşeyden önce,okurun yazara olan bağlılığı çeşitli kurumlar eliyle sarsılmış,zedelenmiş ve saflığından çok şey kaybetmiştir.

Özel, yazar ve okuyucunun içinde buldukları kurumsal yapıdan tecrit olup,birbirlerine eğildikleri zaman sahici bir sonuç almanın mümkün olduğunu söylemektedir.Yazar,yazdıklarını "ben" olayından koparıp birlikte yürüdükleri yol arkadaşısıyla giriştikleri "bilme", "bilişme",ve "bildirme" olayının bir ögesi gibi anlarsa,okuyucu da okuduklarına "ben"inin yıkıcı bakışlarıyla değil de, birlikte yürüme kaygusunun gerektirdiği ilgiyle bakacak olursa yön şaşırılmamış, hem de kaynaşma ve karşılıklı destek sağlanmış olur.

İsmet Özel, gazete yazılarını yazma sebebini de şöyle açıklamaktadır;

" Bunların yazılmasına, bu kabil düşüncelerin dile getirilmesine soğukkanlılıkla inandım,inanıyorum.Bir başkasının bunları ifade etmeyişi kaçınılmaz olarak bana (tabir caizse) görev yükledi ve yüklüyor.Yazdığım bu türden yazıları bugün yazmayacak olursam yarın kendimi suçlu hissetmekten korktuğum bir gerçektir.Yani bu yazıları yazmak benim için ahlaki bir tutumun kaçınılmaz uzantısı."¹⁵²

D.MEKTUPLARI

Mektup; birbirinden uzaktaki insanların, anlaşmak ve haberleşmek amacı ile yazdıkları duyguları, dilekleri, düşünceleri tek kelime ile maksadı bildirmek gayesi ile şahısların birbirine gönderdikleri yazılardır.

Elizabethan'a göre; "Mektuplar, manevî bir huzur kaynağı, geçmiş günlerin anı defteri, insanın kendini, isteklerini anlamasına yardımcı bir kılavuzdur. Mektuplar, kapalı olan şeylerin anlaşılabilceği bir prizma, bizi saklı duygulardan kurtaran, bir kendi kendini-anlatım biçimidir."¹⁵³

Edebiyat açısından önemli kişiler tarafından, veya önemli kişiler hakkında yazılan, belli bir dönem veya edebi şahsiyetin hayatı ile ilgili bilgiler veren, sanat değeri taşıyan mektuplar, "Edebi Mektup" türüne girerler.

Mektuplar yayınlanmak için değil de, aralarında içtenlik bulunan iki kişi arasında yazıldığı için, bize bahsedilen şahsın bilinmeyen yönleri hakkında bilgi verirler. Birçok edebi şahsiyetin özel hayatı, çalışma, yazma tarzları Edebiyat Tarihi'ne mektuplar vasıtası ile geçmektedir. Bu arada yayınlanması amacıyla yazılan mektuplar da vardır.

Bilhassa düşünürler, tenkitçiler sanat ve toplum hakkındaki görüşlerini yayınlanmak üzere bazen mektup biçiminde sunarlar. Bu mektupların içtenlik dereceleri özel mektuplara benzememektedir.

Edebi mektuplar, hatıra ve seyahat eserleri gibi zaman geçtikçe bir tarih belgesi değeri kazanır. Kişilerin iç yüzleri, gerçek mizaçları, dostlarına, ailelerine veya devlet büyüklerine yazdıkları mektuplardan çok iyi anlaşılır.

Batı'da ünlü kimselerin (Hükümdar, politikacı, filozof, sanatçı) mektuplarını yayınlamak çok eski bir gelenektir.

İngiliz Lady Montequ'nun; Şark Mektupları, Macar K. Mikes'in Türkiye Mektupları eski hayatımızı ve Türk insanını anlatan eserlerdir.¹⁵⁴

Tanzimat'tan önce bazı şair ve yazarların mektupları Münşeât adı altında toplanmışlardır. Fuzuli'nin Şikayetnaması'nda bir mektuptur. Leyla vü Mecnun, Şah-ü Geda, Hüsn ü Aşk gibi ünlü mesnevilerde, kahramanların birbirine gönderdikleri farzedilen manzum aşk ve sitem mektupları vardır.

Kanuni ile oğlu Beyazıt, Sultan Cem ile II. Beyazıt arasında olduğu gibi eski büyükler arasında manzum mektuplaşmalar da görülmektedir.

Tanzimat'tan sonra Şinasi, Namık Kemal, Ziya Gökalp, Mehmet Akif, A. Hamdi Tanpınar, Nazım Hikmet ve diğer şairlerin, yazarların mektupları dergilerde yayınlanmıştır.

Andre Maurois'in İklimler'i, Halide Edip'in Handan'ı gibi mektuplaşma tekniği ile yazılmış romanlar da vardır.

¹⁵³ Seyit K.Karaalioglu, Kompozisyon Sanatı, İnkilap Kitapevi, İstanbul 1994, s. 187

¹⁵⁴ Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı I, s. 573

İsmet Özel, 1965-75 yılları arasında dost ve arkadaş olduğu edebiyatçı yazar Ataol Behramoğlu ile mektuplaşmıştır. Bu mektuplar birinin İstanbul'da, diğerinin Ankara'da olduğu ve ikisinin askerlik dönemleri ile Behramoğlu'nun yurt dışında olduğu zamanlarda yazılmışlardır.

Ataol Behramoğlu, o dönemlerde şair ve çevirmendir. İlk yazışmaya başladıklarında yirmiyüç yaşındadır. İsmet Özel'in şiir denemeleri vardır ve yirmibir yaşındadır.

İsmet Özel'den Ataol Behramoğlu'na otuzüç, Ataol Behramoğlu'ndan İsmet Özel'e otuzsekiz mektup vardır.

Özel'in Ataol Behramoğlu'na mektupları Aralık 1991-Nisan 1992 yıllarında, 1011-1015 sayılarında Varlık Dergisi'nde yayınlanmıştır. Ataol Behramoğlu'nun İsmet Özel'e mektupları Raşit Çavaş tarafından tarih sırası ile derlenmiştir.

Daha sonra bu mektuplar Oğlak Yayınları tarafından "Genç Bir Şairden, Genç Bir Şaire Mektuplar" adıyla neşredilmiştir. Ataol Behramoğlu bu kitapta mektupların tümüne dipnot koymuştur. Mektuplar kitaba tarih sırası ile karşılıklı olarak yerleştirilmiştir.

Türk şiirinin bu iki usta şairi birbirlerinin yazdıklarını görmeden kitap için birer önsöz yazmışlardır. Behramoğlu "Şiir Bizi Bir Kez Daha Buluştururken" isimli önsözünde şöyle demiştir;

"İsmet Özel'le, şair ve insan olarak, ortak yanlarımız kadar, farklı ve hatta karşıt yönlerimizin de bulunduğuna değinmiştim. Bugünkü trajik karşıtlığın nedenlerine ve anlamlarına, belki de buralardan iz sürülerek varılabilir. Tek bir şeyden ise hiç kuşku duymadım; Bizi buluşturan şeyler, dün olduğu gibi bugün de 'bayağı' olmayan şeylerdir."¹⁵⁵

İsmet Özel ise yazdığı "Kedi Şiirinde Dizgi Yalınmış Yok" isimli önsözünde, Ataol Behramoğlu ile tanışmaları ve gelişen ilişkilerini anlatıp, küçük anekdotlar vermiştir. Özel, arkadaşlıkları konusunda şunları söylemektedir;

"Ataol'la tanışıklığımız kısa sürede riyasız, içten bir dostluğa dönüştü. Bunda siyasi tavrımızın olduğu kadar edebiyata ve şiire bakışımızın yönündeki koşutluğun rolü büyüktür."¹⁵⁶

İsmet Özel ile Ataol Behramoğlu'nun tanışıklığı Çankırı Lisesi'nde okudukları zamanlara dayanmaktadır. Behramoğlu, Özel'in ablası Aysel ile aynı sınıfta ve arkadaşlıklar. Özel, Behramoğlu'nun kardeşi Namık ile onlardan bir sınıf geride, aynı sınıftadırlar.

¹⁵⁵ G.B.Ş.M, s.18

¹⁵⁶ G.B.Ş.M, s.21

O yıllarda Behramoğlu'ndan kalan Özel'e ait görüntüler şöyledir;

"Nat King Cole" özentili bir sesle, kısık gözler meydan okurcasına küstah ve erotik bir gülüşle İngilizce şarkı söyleyen, kendi de Nat King Cole'e benzeyen, ince, kavruk bir oğlandır".¹⁵⁷

Behramoğlu, Aysel ile Hukuk Fakültesi'ne aynı dönemde girmiştir. O sıra İsmet'in şiirler yazdığını duymuştur. Daha sonra Behramoğlu Hukuk'tan ayrılmış, Felsefe okumayı denemiş, sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde karar kılmıştır.

Puslu bir Ankara akşamı İsmet Fakülte'ye çıkagelmiş, daha sonra "Geceleyin Bir Koşu" da yayınlanacak şiirlerini getirmiştir.

Behramoğlu, özellikle "Kuşun Ölümü" şiirinden etkilenmiştir. Bu şiir, imgelerdeki yenilik ve saflıkla; çocuksu, acıtan duyarlılığıyla yazarı etkilemiştir;

"Üstelik, benim küçümsediğim, günün modası mekanik-biçimci şiirlerden farklı olarak somut tematlara, elle tutulur, somut dünyalara sahipti bu şiirler. İsmet Özel'le beni şiir ilk kez böylece buluşturuyordu."¹⁵⁸

Sonraları İsmet Özel ile Ataoğulları Behramoğlu, Türkiye İşçi Partisi'nde buluşur, diğer şair arkadaşlarla beraber birbirlerine yeni şiirlerini okurlardı.

Behramoğlu bütün dostluklarına rağmen Özel ile arkadaşlıklarının sırdaşlık seviyesine hiç çıkmadığını söylemektedir. Bunun bir sebebinin de o dönemde yakın arkadaş çevrelerinin farklı olmasına bağlamaktadır. Kendilerini buluşturanın şiir ve siyaset olduğunu söylemektedir.

Behramoğlu - Özel mektuplaşması 1965 yılında başlamış ve Behramoğlu'nun yurt dışına çıktığı sırada sıklaşmıştır. Bu mektuplaşma 1975 yılına kadar sürmüştür. İki şairin yollarının ayrıldığı bu dönemde Behramoğlu, Antalya yakınlarında bir tatil yörresinde günlerce süren bir çalışma ürünü olarak 30-35 daktilo sayfalık "İsmet Özel Üzerine" yazısını yazmıştır. Kasım 1975 tarihli "Militan" dergisinde yayınlanan bu yazı adeta son mektupları olmuştur.

Behramoğlu kendisine Özel hakkında soru soranlara bu yazıyı okumalarını önermektedir. Behramoğlu'nun bugünkü İsmet Özel için son sözü şöyledir;

"İsmet Özel pek çok övgüye mazhar oldu ve olmakta. Daha çok siyasi ve etik kökenli olmakla birlikte, yergiler de eksik değil. Fakat onun şiiriyle ilgili (Yukarıda anılanın dışında) tek bir ciddi, kapsayıcı eleştiri görebilmiş değilim. İsmet Özel, yeni

¹⁵⁷ a.g. e, s. 12

¹⁵⁸ a.g. e, s. 13

şairlerini her zaman büyük bir merakla baklediğim, kendisiyle ölçündüğüm bir şair olmuştur. Bugün de öyledir. Son şiirlerinden "Of Not Being A Jew" yayınlanmamış olsaydı, benim uzun soluklu şiirim, 'Atilla Sozsef'in Şehrinde Bir Köprüden Tuna'ya Bakmak' daha az emekle yayına hazır görünebilirdi bana. . . "159

İsmet Özel'in anlattığına göre DTCF Rus Fitolojisi'ndeki şiir tanışıklığından sonra; "Ataol'la tanışıklığımız kısa sürede riyasız, içten bir dostluğa dönüştü. Bunda siyasi tavrımızın olduğu kadar edebiyata ve şiirimize bakışımızın yönündeki koşutluğun rolü büyüktü kuşkusuz. "160

Özel, gençliklerinin birkaç yılında Türkiye için fırsat sayılabilecek bir atılım umudunu tattıklarını; kendisinin bu umudu müslüman kimliğe sahip çıkararak devam ettirdiğini söylemektedir.

Bugünün Behramoğlu'su için Özel'in son sözü şöyledir;

"Dış görünüş bakımından bir çevreyi terketmiş olan veya bir çevre bakımından kayıp olan benim. Ama bu giriş yazısı vesilesiyle vurgulamak istediğim, bir çok arkadaşımın, bu arada şiirdeki duyarlılığına çok güvendiğim Ataol Behramoğlu'nun kuşağımıza mahsus bazı şeyleri terkettiği, bir çok bakımdan onların kayıp olduğudur. "161

Mektuplardaki "Kardeşim, Sevgili İsmet, Ataol Kardeşim, Sevgili Ataol, Sevgili Arkadaşım, Sevgili Dost, Dostum, Değerli Dostum" hitapları her iki şairin birbirlerine ne kadar içtenlikle bağlandıklarının ilk ifadeleridir.

Mektuplarda İsmet Özel ve Ataol Behramoğlu'nun birbirlerinin ve kendilerinin şiirlerini değerlendirişleri, poetikaları hakkında yaptıkları açıklamalar, her iki şairin de gençlik dönemleri şiiri hakkında önemli ip uçları vermektedir;

"Aslında benim ulaşmak istediğim araştırmacı bir şiirdir. Sorular vazeden bunların kimini yanıtlayıp, kimini yanıtlanmayan (tıpkı kendimiz gibi) bir şiirde ancak rahat soluk alabileceğimi sanırım. "162

"Öyleyse bizim şiirimiz iki türlü başkaldırıyı ortaya koyacak. Birincisi egemen sınıflara karşı ve bizi çevreleyen düzene karşı; ikincisi (ki birincinin işlevidir.) pasifizme ve tembelliğe karşı. Yıkmak ve yapmak. "163

İsmet Özel'in dört şiir kitabından üçü 1966-1975, yani mektuplaşmanın devam ettiği dönemde yayınlanmıştır. Mektuplar yukarıdaki iki örnek paragrafta olduğu gibi İsmet

159 a.g.e, s. 18

160 a.g.e, s. 21

161 a.g.e, s. 24

162 a.g.e, s. 62

163 a.g.e, s. 72

Özel'in poetikasını açıklar niteliktedir. Bu arada Özel'in şiir düşüncesi ve gelişiminin evrimini takip edebilmek de mümkündür.

Mesela, İsmet Özel'in "Evet, İsyan" isimli ikinci şiir kitabının ismi "Partizan" olarak düşünülmüş, sonra Behramoğlu'nun 07. 04. 1968 tarihli mektubundaki tavsiyesine uyularak "Evet, İsyan" şeklinde değiştirilmiştir.

Mektuplarda Turgut Uyar, Ece Ayhan, Murat Belge, Edip Cansever, Rıfat Ilgaz, Atilla İlhan, Orhan Veli, Sezai Karakoç, Cahit Külebi, Rauf Mutluay, Asım Bezirci, Uğur Mumcu, Namık Kemal, Kerime Nadir, Nazım Hikmet, Behçet Nacatigil, Aziz Nesin, Ümit Yaşar Oğuzcan, Orhan Kemal, Ülkü Tamer, Tevfik Fikret, Yaşar Kemal, Ziya Gökalp ve birçok yabancı yazar hakkında küçük anekdotlara, değerlendirmelere rastlamaktayız.

Bu arada o dönemlerde çıkan Dönüşüm, Papirüs, Evrim, Ant, Halkın Dostları, Yeni Dergi, Devrim, Emek gibi dergilerden kısaca bahsedilmekte ve o dönemin yayın hayatı hakkında ipuçları verilmektedir.

Sonuç olarak mektuplar her iki şairin gençlik dönemleri, idealleri, ideolojileri, günlük hayatları, o dönem düşünceleri, şiirleri, şiir yazışları, mücadeleleri, askerlikleri, eğitimleri, dergicilikleri, birbirlerinin şiirini değerlendirişleri, yabancı dil öğrenimleri, sevinçleri, kederleri, ruhi bunalımları, Türk ve yabancı edebiyatçıları ile sanatkarlarına bakışları, II. Yeni'yi değerlendirişleri, fikri tekamülleri, şiir eleştirileri, siyasi eleştirileri, yalnızlıkları, Avrupa (Londra, Paris) hakkında kısa ancak aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Her iki şair hakkında yapılacak olan çalışmalar hakkında ve Edebiyat Tarihi açısından mektuplar önemli bir belge niteliğindedir.

IV.BÖLÜM

İSMET ÖZEL'İN POETİKASI

A.ŞİİR HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ

İsmet Özel, şiirin gençlik yıllarında üzerine titrediği bir şey olduğunu, bugünse şiirin üzerine titrenilecek bir şey olduğunu kavrayabilmek için ayrıca bazı titizlikler gerektiğini söylemektedir.

Şiirin tanımı lügatlardaki manasıyla yapılabilsede bile, ne'liği ve nasıl'lığı öyle hemen kavranılabilecek konular değildir. Bu ne ve nasıl'lık için yüzlerce şiir tanımı yapılmış ancak "İşte ötekiler değil de şu" diyebileceğimiz bir sonuca ulaşamamıştır.

Özel'e göre, şiirin insanlar arasındaki yerini yine şiir sağlayabilecektir. Şiirden yoksun bir edebiyat ortamı koftur. Şiirin dolaylarında dönüp duran düşüncelerin hiçbiri bir tek şiirin başaracağı işin üstesinden gelemeyecektir.

Ama şiire olan saygının ne olduğu, ne için olduğu bilinmiyorsa, böyle bir ortamda ne şiir kendisinden bekleneni gerçekleştirebilecek, ne de şiir okuyucuları tarafından tanınabilme imkanını bulabilecektir.

Şair Özel, şiirin yüzünü hiç kimsenin hatırlamadığı bir dünyada, birinin kalkıp şiirin tanınmaya değer bir yüzü olduğunu, ortalıkta dolaşan renkli ve solgun yüzlerce hayaletin yalnızca maskeler olduğunu söylemesi lazım diyerek şiiri sorgulamaktadır. Bugün alt alta dizilip şiir denilen onca mısra şiir değilse, şiir nedir o zaman? Nerededir ve varlığı nasıl anlaşılacaktır?

Özel, şiirin meydana gelmesini bir çevreye, şiir sever insanların bulunduğu ve şiir için bir araya gelen ortamın varlığına bağlamaktadır. Bu ortam müşahhas değildir. Müntesipleri her zaman çok açık şekilde belli değildir. Belli bir sınıf, cinsiyet veya mesleki gurubu temsil etmemektedirler. Bu ortam birbirini tanımayan, bilmeyen, farklı iş ve düşünüşe sahip insanların şiir etrafında oluşturdukları manevi bir havadır. Özel'in ilk şiire başladığı dönemlerde mevcut olan bu şiir değerlendirmelerine bugün paranın, apoletlerin ve koltukların gölgesi düşmüştür.

Özel'e göre bir zamanlar Türkiye'de şiire saygı vardı. Şairler yazdıklarının üzerine titrerler, bu duyarlık şiir okuyucusunda hak ettiği karşılığı bulurdu. Şiir okuyucusu şairin gösterdiği inceliği kendisine gösterilmiş bir saygı kabul eder, önemli bulduğu şairdeki özensizliği kendine yönelmiş bir hakaret sayardı. Şiir, kendisini besleyenlere hizmet eder, şiirden beklenen yarar ne ise o elde edilirdi.

İsmet Özel'e göre, şiir okumak bile bir kılavuzu gerektirecek kadar çetin bir iştir. Bir insan şiir okumayı seçmişse, bu okuma süresince ve sonucunda kişiliği, kimliği ve yeryüzünde sahip olduğu yer bakımından şiirden bir kazanç sağlamayı düşünüyorsa, yapacağı bu iş tesadüflerin umursamaz akışı içinde değil de, kararlılık içinde gerçekleştirme yolundaysa, o insanın şiir okumak için bir kılavuza ihtiyacı vardır.

İsmet Özel'e göre ne zaman insan karanlık bir yerde sayıklamaya itilmiş, insan ilişkileri karışık, karıştırıcı, bozucu niteliklere bürünmüş, insanın bir başka insana söyleyeceği söz anlamını kaybetmiş, insan davranışları yapaylık, içtensizlik yüklü hale gelmişse, insanlar şiir okumak, şiirle uğraşmak, şiirden öğrenmek gereğini duymuşlardır. Şiir anlatılmaz bir şeyin anlatılmaya çabalanmasının sonunda, anlatılabilir bir şeyin yeniden anlamlı kılınması için gösterilen bir çabanın sonunda, yeterince anlaşılmayan bir şeyin etkili bir anlatıma kavuşturulması uğrunda harcanan çabaların sonunda ortaya çıkar. Öyleyse dilin bütün önemini muhafaza ederek kullanıldığı bir ortamda değil, dilin kendi anlatım kolaylığını kaybettiği, insanların günlük yaşayışlarında kelimelerin anlatım yüzüne ulaşamadıkları, kullanılan dilin gerektirdiği ilişkilere olan güvenin sarsıldığı bir ortamda şiir, insanların özlediği, istediği ve işlerine yarayacağına inandığı bir etkinlik olarak belirmektedir.

Özel'e göre şiir, insan yaşamındaki bütünlük duygusunun dağıldığı, parça ve bütün kavramlarının birbirine karıştığı, insanın bütün içindeki yerinden saptığı yörede insanın bir ezgisi, bütüne olan özlemi biçiminde ortaya çıkar. Yokluğunu hissettiğimiz şey içimizde bulunması gereken "zımni" bütünlük, bütüne ait olma duygusudur. Zaten sevmemizin, acımamızın, öfkelenmemizin, böbürlenmemizin, zavallılaştığımızın, tanrılaşmamızın bu bütünlükle, bu bütünü anlamak isteği ya da anlamak istemeyişimizle bir ilgisi vardır. Şiirin "theme"i ne olursa olsun, şiir gerçek derinliğini, yüceliğini, değerini insandaki bu "hasret giderme" duygusunda bulur. Ne var ki şiirle elde edilen doyum, aynı zamanda bir açlığın başlangıcıdır, çünkü her şiir insanın bütünlükle arasında bulunan mesafe hakkında sahip olduğu bilinçlilik durumudur. Her şiir insanın bütüne olan hasretini kamçılar.

Özel'e göre şiir insanın büyüdüğü alanda büyüklüğü anlaşılan veya büyüklüğü kabul edilen şeydir. Birey olarak da, tür olarak da insan kendi önemini ileri sürmek gereğini duyduğu zaman şiire sarılmıştır.

İnsanoğlunun en sahici dili şiirdir ve insan en soyutlanmış fakat en somut görünümüyle şiir çerçevesi içinde belirginleşir. Her kim şiir önemlidir, büyüktür derse aslında ben önemliyim, ben büyüğüm diyor. İnsan kendi insanlığını tartışmak istediği zaman, insanların birbirleriyle olan bağlantılarını tartışma alanına sokmak istediği zaman, kendini çevreleyen nesnelere olan bağlantısının vehametini kavradığı zaman şiir canlılık kazanır. Bireyin hayatında da, toplumun hayatında da şiir "critique" dönemlerin sanatıdır.

İ. Özel'e göre şiir için bu "critique" hali temel şartlardan biridir. İnsan kendi doğrularını dış dünyanın somutluğu içinde bulursa şiire yüz vermez. Kendini bir başkasına yansıtarak görmek istiyorsa, kendini bir başkasına söyleyerek işitmek, başkasına öğretmek kendini öğrenmek istiyorsa şiire baş vurur. Böyle bir isteğin insanın içinde kabarması için insanın kendi doğruları ile dış dünyanın somutluğu arasında bir uyumsuzluk, bir basınç farkı olması gerekir. İnsanoğlu kendi dilini kullanmadan yaşayamayacağını anlarsa, böylesine "critique" bir durumda sayarsa kendini, şiirle bağ kurar. İnsan olma durumunu ve vakarını hesap dışı bırakacak ölçüde yozlaşmış bir insanlık kendi dilini kullanma onuruna layık da değildir.

"-Crisis- (bunalım) ve -critique- (eleştirel) kelimeleri akrabadır. Her ikisinde kökünde Yunanca 'krinein' (yargıya varmak) kelimesi var. Şiirin ortaya çıkması için yargıya varmayı gerektirecek bir ortamın doğması zorunlu. Verilmiş kararların yedeğinde şiir yazılamıyor. Şiirin kendisi bir karar, bir yargı, yargılama olarak beliriyor. Yani şiir bir bilinmezlik durumunun uzantısı değil. Biliyorsunuz fakat bildiğinizi geçerli, saymaca (conventional) dille ortaya koyamıyorsunuz. Şiire başvuruyorsunuz. İki unsurun bir arada bulunmadığı zamanda şiirin yeri yok: Kesin tereddütsüz inanılmış bir bilgi, bu bilgiyle çatışma halinde olan çevre. Bireyin hayatındaki "critique" dönem kendilik bilgisinin ya da bilincinin yükseldiği zamanlardır. Bu sıradan insanlar için çoğunlukla ilk, gençlik yıllarıdır, ama şairler bu bilincin meseleleriyle bütün ömürleri boyunca cebelleşirler. Toplumların hayatındaki "critique" dönemi sezmede şaire kalmıştır."¹⁶⁴

Özel'e göre içinde yaşadığımız dünya vakur bir insan için şiiri kaçınılmaz bir uğraşı kılan, kılması gereken bir dünyadır. Çünkü bu dünya bütün toplumsal kurumlarına, devlet biçimlerine, sigorta esaslarına, titiz ve ayrıntılı örgütlenmesine, insanın hayatını birbirine çirkince bağımlı kılmasına rağmen insanı yapayalnız bırakan bir dünyadır. Yapayalnız

¹⁶⁴ Mustafa Kutlu, "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri Üzerine", Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, İstanbul 1984

insan, seçmelerini kendine zorla kabul ettiren düşünme yolları içinde yapmaktan tedirginlik duyduğu zaman şiir okuyabilir. Şiir insan için serbest bir alandır. Şiir insan için serbest bir alan olmakla kalmaz, bu dünyanın karanlık güçleriyle işbirliği yapmaksızın, bu pis zorbalara yaltaklanan insanlar arasında anlaşmaya dayanan, sevgiyi ve ruhça dayanışmayı mümkün kılan bir ilişkiler zincirinin de başlatıcısı olabilir. Çünkü şiir bu dünyada dahi insanın kendisini tanıyabilmesini mümkün kılan bir imkandır.

“İnsanın, kozmik anlamda ve toplumsal anlamda nerede durduğunu anlamak istemesi önemlidir. İnsan, varlık içindeki yeri konusunda kaygıya kapıldığı zaman şiire yaklaşır. O zaman şiire ilişkin bir çatışmaya girer.

Örneğin çağdaş insan mikrobiyolojiden de haberli, astronomiden de, dünyada insanların belirli sistemler içinde yaşadığını biliyor. Kendisi de bunun içinde. Onun da bir yeri var ama nedir bu yer? İşte ilk şiirsel soru. . Aslında insan önce “Ben buradayım.” deyip, böyle bir karar verip şiir yazmaya başlamıyor. Bir vücutta sahip olmasının, aynı zamanda düşüncelere sahip olmasının, ayrıca sözgelişi bakkala gidip alışveriş ediyor olmasının, bütün bunların onda yarattığı kaygılar var. Sahip olduğu şeyler, yaptığı şeyler. Nedir bunlar, niçin? Böylece derine (mihvere) doğru bir yön tutturuyor, Kendisini doğrulamak kaygısına kapılıyor;hatta belki varlığını kanıtlamak. O zaman ağzını açmak zorundadır ve ağzını açınca da dil olayıyla karşılaşır. Bu, şimdi; dışa doğru bir sorundur. Ağzından çıkan her söz bir başka sözle çatışabilir. Her şeye karşı “Evet,”mi diyecektir, “Hayır” mı? İşte bu sorunla karşılaşır.

Şair, hiç bir zaman olgular arasındaki ilişkileri analiz etmez. Daha çok varlığın kendinden hareket eder. Şiir yazabilmesi için tutunacak bir yer bulup, oradan konuşması gereklidir. Yani sağlam bir yere basmalıdır. Bastığı bu yer ne kadar sağlam, ne kadar dayanıklıysa dışa doğru o kadar sağlıklı ve o kadar etkin olabilecek gücü kendinden bulabilir. Onun için günlük izlenimlerden kalkarak şiiri kurmak imkansızdır. ¹⁶⁵

Özel’e göre şiir insanın hangi yolda yürüyeceğini gösterebilecek bir etkinlik görevini yüklenemez. Onun yüklendiği yalnızca insanın kendi olmayı önemsemesidir. Kendi olmayı önemsemeyen insan, dünyadaki yerini alma onuruna da kavuşamaz. İnsanın kendi olmayı önemsemesi ancak kendisi hakkında bir bilgi, bir bilinç, hem içkin (immanent) hem aşkın (transcendant) bir kavrayış elde etmesiyle mümkün olur. Bu bilgiyi, bu bilinç ve kavrayışı elde etmenin yolu, insan hayatında şiire gereken yeri vermekten geçmektedir.

İsmet Özel’e göre şiirler, bir dünya görüşünün kaynak metinleri değildirler. Hangi metnin bir dünya görüşünün kaynağı olduğunu söylesek, o metnin artık şiir olmadığını

söylemiş oluruz. Biz bir şiiri, herhangi bir dünya görüşü sahibi olmak yada bir dünya görüşü içinde haklı delillerle kendimizi beslemek için okumayız. Bu yüzden de şiirin iyi yada kötü oluşu o şiirde yer alan yargıların doğru veya yanlış kabul edilmesiyle ilgili değildir. Eğer benimsediğimiz düşünceler, sahip olduğumuz değer yargıları dolayısıyla şiir okuyacaksak vakit kaybetmiş olacağız. Hiç bir şiir bize bir dünya görüşünün ana metinleri kadar açık ve doyurucu malzeme sunamaz. Çünkü hiç bir şiir bir düşünceyi dile getirmede düzyazının sağlamlığını kazanamaz.

Özel'e göre, Tanpınar'ın mısralarını anlatabilmek için kullandığı "köpük" kelimesi şiirin tümünü anlatmak için de kullanılmalıdır. Ancak Tanpınar, mısra için deniz köpüğü demektedir. "Deniz köpüğünü dalgaların ucundan toplamaya kalkınız, avucunuzda bir kaç damla tuzlu su kalır." şeklinde tarif etmektedir. Özel'de şiirin köpük cinsi bir şey olduğunu söylemektedir. Bir hareket, bir çalkantı, bir ameliyenin bulunduğu yerden çıkar. Koşan atların, kuduz hayvanların, saralı insanların ağzında, dalgaların çarptığı, çağlayanların düştüğü yerde köpük olur. Bir de maden eritilen potalarda rastlarsınız köpüğe. Madenlerin erimesi, ırmakların akması, atların koşmasıdır esas olan. Köpük bazen bir belirti ama her zaman bir artıktır. Köpük gider, geriye onun belirmesini gerektiren iş kalır. Şiirde bütün öteki sanatlar gibi asıl hareketin kendisine özgü dışa vuruşudur. Bir tamamlama, bir kaçınılmaz fazlalık, yerini bulamamış insanlığın çalkantısından doğmuş bir köpüktür.

Bu alanda en doğru sözü Picasso'nun söylediğini anlatan Özel, onun şu sözünü aktarmaktadır;

"Sanat hakikat değildir, sanat bize hakikati anlamayı öğreten bir yalandır."

Özel'e göre, düzyazı ile şiir arasındaki farkı dikkatlice gözönünde bulundurmanız gerekmektedir.

Şiirin ayırıcı vasfı vezin, kafiye, mısra düzeni, musiki gibi biçime bağlı bir öge değildir. Özel'e göre musiki ve onu mümkün kılan bütün sanatlı sözler şiirin belkemiğini teşkil etseydi, tıkanık, ayrıntılardan kurulu Divan Edebiyatını şiir için vazgeçilmez saymak gerekmektedir.

Sanatlı sözlerin musiki dışında kalan özellikleri yani bir şiirde ne denilmek istendiğinin ancak belli bir kültürün (veya şairin bizzat kendisinin) kendine özgü ve batını (ésotérique) işaretleri yoluyla anlaşılıyor olması şiiri düzyazıdan ayırıyorsa, bu da saçmadır. Kapalı ifadeler şiir, açık anlatımlı metinler düzyazıdır gibi yanlış bir anlam çıkar bundan. Şiir ayırıcı vasfını dilin yapısını bozan değişikliklerden (déformation syntaxique) alır dememiz de mümkün değildir.

Şair Özel'e göre, şiir yalnız düzyazıya değil, başka hiçbir sanata, hiçbir biçime, hiçbir eyleme dönüştürülemeyen bir anlatım aracıdır. Musikisinin elinden alınmasıyla, imalarının açığa kavuşmasıyla, düzgün bir sözdizimine ulaşmakla düzyazıda ifadesini bulan metin şiir olmasa gerektir. Şiir başka anlatım yollarıyla varılamayan bir başarı alanın sanatıdır. Düzyazıdan beklenen hiçbir görev şiire yüklenemez. Dil birinde ne ise, ötekinde o değildir.

İsmet Özel, şiirin öneminin hiçbir zaman yapısında yer alan işaretlerden doğmadığını söylemektedir. Şiirin önemi bir deneyimin (experience) doğrudan doğruya kendisi oluşundandır. Elbet bu deneyimlere hazırlar, ama o anda var olanla insanı mutabık kılar. Bu anlamda somutluğun kendisidir şiir ve insanı yerin, göğün, bitkilerin, hayvanların, öteki insanların arasında bir yere yerleştirir. Orada olduğunu söylemekte, orada olduğuna ikna etmekte ısrar etmektedir. .

Özel'e göre başlangıcından beri şiir' başkaldıranların baskıya, zorbalığa karşı-koyanların sesidir. Haksızlığa uğrayanların bir sesidir şiir. Ancak o bir kılıç değildir. Şiirin yapısı zaten bir eylem kılavuzu olmasına engeldir. Şiir başkaldıranların, haksızlığa uğrayanların sesidir. Çünkü şiir çoğunluğun kabullerindeki hapishaneyi, herkesin rahatlık duyduğu değerlerdeki işkence aletini görebilme ayrıcalığına sahip insanların yakınlık duydukları bir etkinliktir. Şiir okumak bu büyük hapishanedeki kardeşlerin birbirlerinden haberleri olmalarına, işkenceye birlikte direnmelerine yaramaktadır.

Şiir, kuralların kişiliksiz yapısını yıkmak isteyenlerin, her zaman bir tazelik alma imkanını arayanların, taze kalabilenlerin bölgesine tutunmakta ısrar edenlerin sesidir. Yaşayan olmak, somut yaşama alanında kalmak, zorbaca benimsetilmek istenen kuralların dışında olmak demektir. Standart ölçülerin benimsenmesi, şiire düşman olmak, soyutlamaların yok edici bölgesinde erimek demektir. İçinde bulunduğu durumu zihnen doğrulamaktan başka çıkar yol bulunmayan insan, yani bütün imkanın yaşanmakta olandan ibaret olduğunu kabul eden ve bu kabulünü 'tarihin akışı', 'objektif koşullar', 'insanlık ideali', 'tanrısal ilke' gibi soyut, baskıcı kavramlarla haklılaştırmak isteyen insan yeyüzündeki bütün pislikleri üzerine almaya hazırlanmış, bütün zorbalarla işbirliğine önceden razı olmuştur. Şiir ise peşin soyutlamaların uğruna somut hakikatleri feda etmez.

İ. Özel'e göre insanın insanlarla olan bağlantısı ve insanın çevresiyle olan ilişkisi yüzünden yüreğinde, kafasında beliren çatlak belli bir duyarlılık sahibi herkesi şiir okumaya muhtaç hale getirir. Getirmiyorsa artık kafaların, yüreklerin yerli yerinde bir işleyişi kalmamış demektir. Açıkçası şiire muhtaç olmak, olabilmek bir başarıdır. İnsanlar şiire muhtaç olma düzeyini yaşayışın takintılarından değil de doğrudan doğruya şiir okumak

suretiyle de tutturabilirler. Bu durumda şiir yalnızca bir şeyleri tamamlayan, yerine getiren koruyan olma niteliklerinin ötesinde, eğiten, inşa eden, yoğuran özelliklerini belirginleştirir.

Sevmek, sevdiği için korumak, sığınmak, sığındığı için teselli olmak, hoşnutluğu aramak ve bu yüzden hoşnutları aramak insanlara çok yakışan tutumlardır. İnsan kendine yaraşan bu tutumları şiir okuyarak pekiştirebilmektedir.

Özel'e göre bir duyarlılığın şiirle dışa vuruşunda geçtiği süzgeçlerden biri, belki de en önemlisi düşüncenin koyduğu süzgeçtir. Şiir gücünü bir düşünce dizisinin, bir öğretinin sözcüsü olmaya dayayamaz.

Bir felsefenin, bir öğretinin yapacağı gibi şiiri kalıplayacağı yerde (kalıplanan şey şiir değildir çünkü) onu bakış açılarının ve biçimselliklerinin sınırına sokması gerekir. Bu sınır içeriğinin her zaman zorladığı, eyleşim anlayışı içinde değerlendirebileceğimiz bir sınırdır.

Şiiri tabana (ozanın kendisine, dolayısıyla insana) ve çağına yerleştirebilmemiz gerekir. Taban ise çok yönlüdür. Bilinçaltının, komplekslerin ve bastırılmış isteklerin sürekli etkisi altındadır. Ters yönlü bir etkiyi yok etmek, şiiri bükülmez gerçeklerin kanadı altından kurtarmak imgenin görevidir. Şiirin tabanı ussal olmayabilir. İçinde taşıdığı çelişkilerle varlığını sürdürebilir.

Özel, şiirde alttan akan bir düşüncenin (anlamın ya da bilincin) varlığını kabul etmektedir. Bu düşünce tohumunda özgürlüğü taşıyan ve insanın birçok kesimlerini durmadan deşen, açığa vuran (betimleyen değil) tedirgin edici bir noktadır.

İsmet Özel, şiire ancak yeni bir düşünme yoluyla, şiire ilişkin meseleleri yeni bir ele alış biçimiyle, yeni bir zihni yaklaşımla varılabileceğini söylemektedir. Yani şiirin düşünce dünyasıyla ilişkisi onu zaafa uğratmıştır ve şiiri güçlendirecek olan da yine şiirin düşünce dünyasıyla kuracağı ilişkidir. Sağduyu bize şiir ve düşünce diye iki ayrı 'şey' olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bir şiirin ne gibi düşüncelerle yüklü olduğunu ve hangi düşüncelerin bir şiirin yazılmasına yol açtığı söz konusudur. Düşünceler nedir dediğimiz zaman sağduyu bunların birer 'idea' olduğunu gösteriyor. Şiirin ne olduğunu anlamak istediğimiz zaman ise sağduyunun bize gösterdiği belli özellikleri olan sözlü bir yapı, sözlerden kurulmuş bir yapıdır. Şiir dışındaki bütün yapıp etmelerimizde idea'lar işimize yarar. Şiir, bizim şiir dışında kalan bütün alanlarda gördüğümüz biçimiyle ayrıştıran, oranlayan, ölçen ve kanıtlayan bir yapıda değildir. Yani sağduyunun düşünce diye bize tanıttığı araç şiirle bağ kurmamız gerektiğinde yarar sağlamaz. Şair şiirle bizim hem günlük hayatta yaptığımızdan, hem de bilimsel, felsefi metinlerde yapılandan daha farklı birşey

yapar. Şiir sözün belli bir anlamda yeniden doğması, can kazanması, belki dirilmesidir. Şiir ile düşünce arasında bir bağ aramak anlamını kaybeder. Ama şiir düşünmenin farklı bir türü olarak karşımıza çıkar. Hiç kimse düşündüklerinin şiirini yazamaz. Yazmakta olduğu şiire düşündüklerini ekleme başarısını gösteremez. Çünkü şair dili aperation için kullanamaz, kullandığı zaman ortaya şiir çıkmaz. Sağduyu bize şiirin sözlü bir yapı olduğunu söylemişti. Ama şiirde daha farklı bir yapı görüyoruz. Ne anlatıyor bu şiir? sorusu her zaman cevapsız kalıyor ve biz her ne kadar kelimelerden yapılmış olsa da kelimelerle varlık kazanmayan, bizim insan oluşumuzun anlamıyla doğrudan ilintili bir yapıyla karşılaşıyoruz.

Özel'e göre, bizim insan oluşumuz bio-kültürel bütünlüğümüzdür. Biz insan olarak bio-kültürel bütünlüğümüzden çıkmasak ta diğer insanlarla bağlantılarımızın bazılarını önemser, bazılarını küçümseriz. Bazı bağlarımızdan haz, bazılarından acı duyarız. Şiirin sağladığı haberleşme bütünlüğümüzün onaylanması haberlerinden oluşmuştur. İnsanlarla bağlantımızın bütünüyle nasıl bir ilişkide olduğuna dair haberleri de şiirden alırız. Dolayısıyla şiiri yalnızca kendimiz için okuyabiliriz. Şair adına yaraşan kimse de şiiri ancak kendisi için yazandır.

Demek ki, şiiri başkası için okuyan olduğu gibi, başkası için yazan da vardır. Bu durumda şiir adı altında geçerliğini koruyan metin 'ideal' sayılmış, bizim bazı ide'lerimiz dolayısıyla değerli ve önemli bulunmuştur. Bu ideler politik olmaları da şart değil, edebiyat ortamı hangi tür metni ideal saymışsa ideler de ona uygun kılınmıştır. Şair geçerlilik peşindedir ve bu yüzden onun yazdıklarını kendimiz için okuyamayız. Şiire hayatımız bakımından değil, bir statüyü elde tutabilmek için gerek duyarız. Yani şiir bazı düşünceleri taşıyormuş gibi görünse de, düşünce şiir olarak beliremediği ve şiir düşünceleşemediği için şiir ve düşünce bize onlar için sağduyunun gösterdiği alanlarda kalırlar, biri diğerini güçten düşürmektedir.

İsmet Özel'e göre şiirin özgürlüğe ihtiyacı yoktur ve fakat özgürlüğün şiire ihtiyacı vardır. Yani ortaya çıkan şiir yöneldiği eksen doğrultusunda bağlantısını kurmuşsa (şairin fırlattığı ipin ucundan birileri tutmuşsa) şiirin özgürlüğü tamdır. Şiire fazladan, şiirin dışındaki bir ortamdan özgürlük armağan edilmesine gerek yoktur. Zaten bunu yapmakta mümkün değildir. Kurtulmak için şiire girmeyiz, kurtuluş yolunu açmaz şiir. Kurtuluşa giden yola girme çabamız varsa, bu çabalarımız içinde şiirin bize kurtuluşa hangi anlamların saklı olduğunu verme gücünü taşıdığını görürüz. Demek ki şiir için özgürlük istemek boşunadır; istenilecek olan özgürlük için şiirdir. Çünkü şiirin yeri ve işlerliği insanların yaptıklarının muhteva kazanışındadır. Değerli olan eylemdir, ama eylemin hangi değerde olduğunu ve giderek değerli olup olmadığını öğreten şiirdir. Şiirle uyumlu

bağlantıyı kurmada başarısız kalan eylem (ister burjuvaların eylemi olsun, isterse işçilerin) insanlığın aleyhine eylemdir. Özgürlüğün özgürlük olduğunun anlaşılması için yaptıklarımızın, yöneldiklerimizin şiirle bağlantısına bakmamız gerekmektedir.

Şiir yöneldiği eksen doğrultusunda eylemlerimizle bağlantısını ya ethos ağırlıklı olarak kurar veya pathos ağırlıklı olarak. Böylece kendi varlığımızı özgürlüğe açıp açmadığımızın ve eylemlerimizin özgürlüğe açılıp açılmadığının sağlamasını şiirde bulabiliriz. Eylemlerimizin şiirle bağlantısını kurmayı başarabilmişsek, bu işlem bizi ya mensubu bulunduğumuz camianın (communauté'nin) nabız vuruşuna ilgi duyanlardan biri kılar; veya bu işlem dolayısıyla aynı camiada tek insan olarak yerimizin neresi olduğunu arayanlardan biri olduğumuzu öğreniriz. Şairin suçsuz yanılışı şiiri ortaya çıkarır. Şair her zaman kendi sesinin değdiği kulaklar olduğu yanılışıyla harekete geçecektir. Ethos ağırlıklı bağlantıyı önemseyenler milletin dinamizmine, pathos ağırlıklı bağlantıyı önemseyenler milletin dinamizmine güvendikleri için suçsuzluklarını ileri sürebilirler.

Aldanışın sona erdiği yerde özgürlük için şiirin doğuşunu, yeniden doğuşunu görebiliriz.

İsmet Özel, şiir olsun olmasın yazılan her şeyin bir ihkak-ı hakk ve haksızlığa bir tepki olduğuna, en azından olması gerektiğine inanmaktadır. Özgürlük için şiir yoksa, şiir adına yazılanlar zalimlere birer ihsan yerine geçebilmektedir.

Özel'e göre şiirin fonksiyonu şudur;

“Üzerinizde bir baskı varsa, üzerinizde eğer bir zulüm varsa, bu zulme uğrayan kişiler biziz, şiir bize bunu tanıtır. Şimdi eğer ikimizin üzerinde bir baskı varsa aynı hapishanede olduğumuzu hissetmemizdir o müşterek çizgi. Şiir sadece budur, yani şiirin bize kazandıracağı budur. Şiir bu değildir tabi. Bunu yani zulmün bulunduğunu, zulme uğrayanların bulunduğunu, bizim zulumden etkilendiğimizi ulaştırır insandan insana. Yani bak, aynı parmaklıklar içindeyiz, içindeyse ve çıkılacaksa buralardan çıkılacak demektir.

«166

Özel'e göre ucunda ölüm olmayan şeyi ciddiye almak zorunda değiliz. Şiir de kendini ciddiye aldırarak bize bir dirim habercisi olduğunu göstermek zorundadır. Ayak sürüyen şiir dünya düzeninin' ölgün ruhunda yuvarlandığı için hesaba katılmaz, ama ayak direyen şiir dünya düzenindeki öldüren ruha göndermede bulunduğu için korunmaya hak kazanmaktadır.

İ. Özel'e göre şiirin bütün diğer sanatlardan ayrı bir özelliği daha vardır;

“Şiirin temel özelliği kendini var kılan parçalara ayrılamayışında ve/veya şiirin ortaya çıkışının daha önceden izlenebilir bir yöntemle bağlanamayışında bulunabilir. Şiirin

yalnızca şiire özgü bir malzemesi, ham maddesi, birimleri, çerçevesi, mantığı yoktur. Bir şiirin nasıl söyleneceğini hiç kimse söyleyemez, çünkü şiir söylenen şeyin söylenişinde, söyleyişin içindedir. Bir sözün şiir oluşu, o sözün şiir dışında kalan bir alanda önem ve değer kazanmasıyla değil, sadece şiir kalarak önemli ve değerli bulunuşuyudur. Yani anlamlı bir sözü şiir olarak bir türlü, düzyazı olarak başka türlü düzenleyemeyiz. Bir söz şiir olduğu için 'öyle' değildir, öyle olduğu için şiirdir.¹⁶⁷

Yargıgücü'nün eleştirisi'nde Kant, şiir sanatının bütün sanatlar arasında birinci sırayı tuttuğunu şiirin iki özelliğini belirterek dile getirir. Bu özelliklerin ilki şiirin kaynağını neredeyse bütünüyle dehaya (yeteneğe) borçlu oluşu, diğeri de şiirin kendini kuralların yahut örneğin emsal getirilen şeyin yönetimine bırakmayışdır. Yetenek şiire nasıl kaynaklık eder? Bunu kavrayabilmek için şiirin ikinci özelliğine, şiirin kendini hangi fazlalıklardan arındırmış olduğu gerçeğine dönmemiz gerekecek. Böylece, deha denilen şeyin insan çabasıyla bağımsız olarak konduurulmuş bir olağanüstü yapabilme gücü değil, seçme, sebat ve metanetle ilgili bir beşeri tutum olduğunu kavrayabiliriz.

Özel'e göre şiiri sözle gerçekleştirilen bütün diğer faaliyetlerden ayıran onun sözü söze ilişkin bir biçimi yakalayarak belirgin kılışdır. Demek ki sözlü bir yapının şiir değeri kazanabilmesi karşılaştığımız metnin veciz, fasih, mahirane bir ifade kazanması yüzünden değildir. Asıl kazanç 'anlama'nın kuralı konamayan alanına geçişimizle elde edilir. O halde şiir tercihlerimiz arasında yer tutan bir güzel şeyi tecessüm ettirmez sadece, aynı zamanda istemeden elden çıkardığımız ve isteyerek terk ettiğimiz şeylerin de hissedilmesine imkan veren bir yapıyı göz önüne getirir. Şairin neleri yazdığı kadar, neleri yazmadığı da önemlidir. Çünkü söz bütündür ve şair çekip aldığı zaman artan kısmı bilgi alanında muhafaza etmekle etkinlik kurar. Şiir, sözel alanın tözel alanla ilişkisini (bütün diğer sanatlarda, bilimde, felsefede olduğu gibi) kaosu kosmosa dönüştürerek kurmaz, kosmosun kaostan türediğini vurgulayarak kurar.

Şair Özel'e göre, şiir ne kadar bütünden gelen ve bütüne doğru bir sanatsa, o kadar da ayırım koyan bir sanattır. Doğruyu yanlıştan mı ayırır şiir? Hayır. Şiirin yaptığı doğruyu yanlıştan ayırma yetimizi diğer yetelerimizden ayırmaktır. Şiirden öğrendiğimiz ne yürürlükteki tüzenin doğruluğu ve haklılığıdır, ne de şiir kendi başına bir tüze olma katına yükselebilir. Yine de tüzel alanın gerçekte tözelden alındığını (yani tüzelin alingan olduğunu), sözün töze bir kılıç getirdiğini, bu getirilenin de tüzel karakterde olduğunu bize söyleyen şiirdir. Eğer insanlık şiirden haberdar olabilmişse ve dünyada şiirden birşeyler beklenebiliyorsa bunun sebebi şiirin sırasıyla sözeli, tözeli, tüzeli, güzeli

birbiriyle bağlantılı kılışında ve aynı zamanda güzelden tüzel, tözel, sözel değerler elde edişyle aranmalıdır. Şair diye bilinen kişi endişelerini bu yönde yoğunlaştırmış olandır. Seçmelerini bu yönde yapmış olması, bu yönde sabit ve metin kalışı şairi yetenek sahibi saymamıza yol açmıştır.

İsmet Özel, şiir bütün sanatlar arasında birinci sırayı tutuyorsa, müslüman geçmişimizle bizim toplumumuz diğer bütün sanatlardan ziyade şiriyle zenginleşmişse bunda topluma hayat veren düşünce kaynağının payı dikkat çekicidir demektedir. Ona göre Kur'an-ı Kerim müslümanlara asli (tözel) değerlerin akli (logik, sözel) yönünü göstermiştir. Kur'an aynı zamanda Furkan olmaklığıyla müslümanlara seyfi (tüzel) ve bedii (güzel) değerlerin nelere tekabül ettiği konusunda yön göstermiştir. Müslümanların dünyasında etik-estetik-epistemolojik eylem alanı bir bütün olmaya başkalarının dünyasından daha yatkındır. Ama yine de bu olgu şiir için müslümanlık veya müslümanlık için şiir formülünü haklı çıkarmaz. Sözkonusu olan bir zihni köprüdür yani iki ayrı yaka zaten vardır

İsmet Özel'e göre şiiri temsil ettiği estetik bütünlük sayesinde tanırız. Mısraların hikayesi herhangi bir anlamı açığa vurduğu için değil, şiirin bir kıvamdan doğduğunu gösterdiği için önem sahibidir. Kelimeleri yanyana getirmede gösterilen ustalikle kurulan şiir bu ustalığı mümkün kılan teknik çözümlenebilirse şiir olmaktan çıkar ve okuyanda kalıcı etkiler uyandırmaz. Ama şairin insan oluşunun kaçınılmaz sonucu olarak beliren metinler kendi insan oluşuna önem atfeden herkes için tükenmez bir etki kaynağı haline gelebilmektedir.

Özel'e göre şiir sadece görülecek şeyin bulunduğunu göstermekle kalır. Bu yüzden şiir bir şeyin gösterme biçimi olmaktan çok, görünen ve görülebilen bir biçimdir. Şiir kendini gösterir. Şiir bizi (düzyazıda olduğu gibi) anlam alanına götürmek üzere dilden uzaklaştırmaz, anlamın dilde nasıl saklı kaldığını bildirerek dilin sırrına yaklaştırır. Şiir yöntemini dahi kendi getirdiği halde keyfi olmayan bir araştırma biçimi sağlamasını insandan insana gerekçe göstermeksizin aktarılan bir ahenkte bulan bir bilgi türüdür.

İ. Özel'e göre şiir olağanın içinden görülmeye değer olanın çekip çıkarılmasıyla ilgilidir;

“Neyin olağan, neyin olağanüstü olduğu; hayatın tekdüzü olup olmadığı insanın neye nereden baktığıyla ilgili değil mi? Şiir de olağan akış dediğimiz ortam içinden bize bakılmaya değer, görülmeye değer olanı çekip çıkardığı için şiir olmuyor mu?”¹⁶⁸

Şair Özel, şiirin engin veya yüce bir uğraş olabildiğini, ama gündelik düşüncelerimizin birebir karşılığıyla uyum içinde olmasının istenilmemesi gerektiğini söylemektedir. İstenirse şiir olarak yüklendiği işlevi yerine getiremez. Dolayısıyla şiiri kendilerine temel uğraş seçenler bu uğraş içinde siyasi bağlanmayı, toplumla ilgili endişeleri konu dışı kabul ederken bir bakıma Türkiye’de yaşıyor olmanın gill-u gışıdan uzakta bir zihinle değerli bazı işler yapılabileceğine inanmalıydılar.

Özel, Girişim dergisine verdiği mülakatta düzyazı ile şiir ayırımına dikkati çekmektedir;

“Düzyazıdaki kelimeler kendi varlıklarını, kelime olarak çok boyutluluklarını korumazlar ama doğrudan doğruya neyi işaret ediyorlarsa, neyi gösteriyorlarsa bizi ona yönlendirirler. Yani düzyazıda biz çift anlamlı olmamaya, iki yada daha fazla anlamlı olmamaya çalışırız. Ve iyi bir düzyazı, bunu başardığı zaman yazılmış düzyazıdır. Yani bir adamın ne dediğini, biri öyle diyecek, bir başkası şöyle diyecek diye yorumlamadan ifade edebilmişse bir adam, o adam düzyazıyı iyi yazmıştır derim. Bu ister bilim alanında olsun, ister felsefe alanında olsun böyledir. Ama şiir böyle bir amacı kendine benimsemez. Şiir, o söz bütünü içinde ne kadar çok insanla bağlantı kurabilirse o kadar iyi bir şey yapmış olur. Ve o insanları da çok farklı eğilimler içinde kendisiyle bağlantılı kılabilir. Yani kelime şiirde zaten tek anlamlı değildir. Hangi kelime olursa olsun Yani duvar kelimesi, efendim, taş kelimesi. Bunlar şiirde tek anlamlı değildir. Ama düzyazıda hangi taşı kastediyorsa, ne gibi bir taştan bahsediyorsa onu söylemek zorundadır. Şiir onun için bu canlılığı, bu sürekli hareketi, dinamizmi ve aktivitenin bizzat kendisi oluşunu temsil ettiği oranda önemli ve değerli bir şeydir bizim için. Yoksa okumaz atarız yani. Bir kere okudunmu biter. Halbuki ne yapıyoruz? Şiiri bir daha okuyoruz, bir daha okuyoruz. . . “¹⁶⁹

İsmet Özel’e göre, bir hak arama dili olarak şiirin modern dünyada tuttuğu yer toplum ilişkileri içinde barbarın tuttuğu yere uygun düşer. Her ikisi de asıl söylenecek şeyin söylenmekte olandan farklı olduğuna işaret ederler. Şiir yabancılığı üstlenir, çünkü geçerli dil ulaşılacak hiçbir menzil bulunmadığı görüşünü haklılaştırmak üzere kullanılmaktadır. Barbar yabancılığı üstlenir, çünkü geçerli insan ilişkileri insan türünü şerefinden yoksun bırakmaktadır. Şiiri medeniler anlayamaz, anlayacak olursa felce uğramaktan korkar. Barbarın niçin böyle davrandığını medeniler anlamazlıktan gelir, anlama çabalarının kendi çürümüşlüklerini kabullenmek olduğunu bilir. Şiir bir ayağını insan olma haysiyetine basarak yürümeye başlar, öteki ayağının basacağı yeri önceden kestirmek mümkün değildir.

Özel'e göre, şiirin isteksizliği onun anlamsızlığı değildir. Anlamın çok yakından izlenme gereği şiirin bir izlek çerçevesinde anlamlandırılmasını olanaksız kılar. Aynı anda şairi, kelimeleri, kendimizi izleriz. Bu eylem sürecinde bir ayrıştırma yapamadığımız için hep yetiştiremediğimiz bir şey, geride bıraktığımız bir şey vardır. Şiirde bir şey fazla, bir şey eksiktir. Çünkü şairin bir şeyi fazla, bir şeyi eksiktir. Bu ikisi arasındaki boş alanda hakikatin inşa edilmesini farkederek şiirle olan ilgimizi koruruz. Şiirle olan ilgimize kaldığımız yerden devam edemeyiz. O boş alandaki inşa edimini bir daha ve başka türlü izlememiz gerekmektedir.

Kendimizi şiire açtığımız zaman başka yazı türlerinde bulamadığımız bir bilgi türü ile bağlantılar kurmaya başladığımızı farkedebiliriz. Hangi türden bir bilgiyle karşılaştığımızı merak ettiğimizde ilk varacağımız sonuç bunun "kendilik bilgisi" denilebilecek özellikte olduğudur. Bir anlamda şiir bilim alanında hesaba katılan, felsefe de söze konu edilen gerçeklerin yok edilmesiyle ayakta durur. Olmak önemliyse şiir nerede olmanın hiçde önem taşımadığını bir bilgi olarak getirecektir. Olduğunu anlamakla övünenin ne kadar sövgüye müstahak olduğu şiir bilgisiyile farkedilir. Olamktan korkanların korkularının boş olduğuna, olmaya aldırmayanlara nasıl aldırmayabileceğimize şiir bilgisinden vazgeçerek varabiliriz. Olduğuna sevinmenin ağıtını, olduğuna üzülmenin hicvini şiir bilgisini edindikten sonra okuruz. Şiir bilgisi, yani kendilik bilgisi, insana bir şey getirmez, insandan bir şey götürmez de. Ne yapar peki? İnsanın kendi kendini görmesine engel olan gerçekleri yok eder.

Özel, genç şairlerden istediği şiiri şöyle özetlemektedir;

"Benden yaşça daha genç olan şairlere her zaman şunu söylüyorum; Ben öyle bir şiir isterim ki, ben kendim okuyayım, cebimde taşıyayım, dönüp dönüp tekrar okuyayım. 'Aferin oğlum fena değil. ' denen şiir şiir değildir. Beni ilgilendirmiyor. Müfettiş falan değilim. Şiiri ben kendim için istiyorum. Bir şiire iyi diyeceksem bu, imtihandan geçmiş olmasından değil, bana yaradığı içindir, ondan vazgeçemeyeceğim içindir. Ama genç bir şair için durum biraz daha farklı. O, çünkü bu zanaat nasıl yapılıyor diye bakar birazda. Ama ben artık, şiire bana hangi gıdayı getiriyor diye bakarım. Aslında herkes öyle bakar. Hiç kimse dosyalanmak üzere şiir okumaz. Onu hayatı içinde bir yere oturttuğu için, hayatı içinde bir canlılık, bir çeşitlenme getirdiği için onunla ilgisini devam ettirir."¹⁷⁰

B. ŞİİR VE İNSAN

İsmet Özel'e göre, ne zaman insan karanlık bir yerde sayıklamaya itilmiş, insan ilişkileri karışık, karıştırıcı, bozucu niteliklere bürünmüş, insanın bir başka insana söyleyeceği söz anlamını kaybetmiş, insan davranışları yapaylık, içtensizlik yüklü hale gelmişse, insanlar şiir okumak, şiirle uğraşmak, şiirden öğrenmek gereğini duymuşlardır. Böyle de olmak zorundadır. Çünkü şiir anlatılmaz bir şeyin anlatılmaya çabalanmasının sonunda, anlatılabilir. Bir şeyin yeniden anlamlı kılınması için gösterilen bir çabanın sonunda, yeterince anlaşılmayan bir şeyin etkili bir anlatıma kavuşturulması uğrunda harcanan çabaların sonunda ortaya çıkar. Öyleyse dilin bütün önemini muhafaza ederek kullandığı bir ortamda değil, dilin kendi anlatım kolaylığını kaybettiği, insanların günlük yaşayışlarında kelimelerin anlatım gücüne ulaşamadıkları, kullanılan dilin gerektirdiği ilişkilere olan güvenin sarsıldığı bir ortamda şiir, insanların özlediği, istediği ve işlerine yarayacağına inandığı bir etkinlik olarak belirmektedir.

Özel'e göre şiir insana kendi içinden bilgi vermektedir. İnsanı insanların dışına çıkabilmiş gibi betimlemez, açıklamaz, gidilecek yolu göstermez. Beşeri bir sestir o, insan sesidir, hemcinslerine seslenir. Bu yüzden şiirin sunduğu bilgi insanların kendi insanlıklarını hissettikleri bir alanda algılanabilen bilgidir; hiçbir ölçüm aygıtının, hiçbir ayacın birimleri arasına alınabilir cinsten değildir. Şiir bir bilgi alma vasfını insanın kendini öğrenmek için iştihak uyması halinde, iyi ve kötü, doğru ve yanlış hakkında kendi deneyimlerinden edindiği yapı içinde bir dayanak aradığı zaman kazanmaktadır.

İ. Özel, şiirin bütün sanatlar gibi insan için bir sığınak olduğunu söylemektedir;

“Bunu başarmış olmak herkesin sahip olacağı bir fırsat değildir. Çünkü saçağın altına sıçramak için de bir güç sarfetmek lazım. Hatta saçağın altını fark etmek de lazım. Şiir bir sığınaktır. İnsanın çok büyük meselelerin çözümüne giden yolda insanın kendini tartabileceği, bu yüzden de hayat içinde yaşamasını normal ölçüler içinde devam ettirebileceği bir fırsat verir. Şair olmak insana hayallerin ne işe yaradığını öğretir. Bir çok insan şair olmadığı için günlük hayatlarında hayallerini kullandı ve böylece bundan zarar gördü. İnsan olarak hayatımızı devam ettirebilmemiz dünyayı izah edişimizden çok dünya hakkında sahip olduğumuz tasavvurların bize sağladığı gücü, bir bakıma araç gereç yerine geçecek şekilde kullanmamızla mümkündür. Evimiz barkımız olur düşüncelerimiz. Yalnız

düşüncelerimiz değil, inançlarımız, beklentilerimiz, yorumlarımız bütün bunlar içinde yaşayabileceğimiz şeyler haline gelir. Fakat ne zaman ki bunlar insana dünya karşısında savunmasız bırakır yada savunmamıza yetmez hale gelir, işte o zaman yıldırım isabet eder. Şiir bu bakımdan dün olduğu gibi bugün de insanoğlu için bir dayanaktır.”¹⁷¹

Özel’e göre şiir denilen insan etkinliği (ki bu etkinlik sözlü dilin sabit bir biçim almasıyla dışa vurur, algılanabilir) beşeri olanı (yani insanoğluna ait olanı, değer yargılarının yükü binmesin diye insanı, humane değil, beşeri human) merkez kabul ederek halka halka dünyaya yayılan bir etkinliktir. Şiirin nesnel dünyasındaki çok renkli, çok biçimli, yüzünün merkezinde “beşeri olan” bulunur. Dolayısıyla beşeri olanın soyut ifadesinin yoğunca gerekli olduğu her yerde şiir kelimesi insanın yardımına koşmuştur.

Ne kadar özgün nitelikler taşısa da şiir, sanatlardan bir sanattır ve öteki bütün sanatların ortaklaşa sahip oldukları bir özellik de insan hayatında önem taşır. Sözle, sesle, görüntüyle, renkle, hacimle hangi araçlarla ortaya konulursa konulsun sanat eserlerinin insan zihnine, insan ruhuna katkısı bazı şeyleri doğrudan kavramaya yardımcı oluşlarından doğar.

İsmet Özel’e göre mücerret insan yoktur;

“İnsan dediğimiz zaman ‘Hangi insan?’ diye sorarız. Bu adam ya Türk’tür ya da Fransızdır, yada Japondur mesela. Yahut bu adam zihnini öbür dünyaya çevirmiş bir insandır. Bu adam maddi hazlar peşinde koşan bir insandır. .. gibi. Yani öyle mücerret bir insan yok. Bu bakımdan şiirde bir problemin şiiridir. Öyle ‘Poésıye pure’ dedikleri saf şiir bu ancak tekrar başka bir dolayım ile bir felsefenin iddiası manasında bir yere sahip olabilen bir şeydir. Dolayısıyla bir problemin uzantısı olmayan şiiri zaten tanımıyoruz.”¹⁷²

Özel, Hölderlin’in “Bu yeryüzünde insanoğlu mukimdir.” sözünü hatırlattıktan sonra insanlık durumuyla şairaneliği böylesine birbirine yaklaştıran bir ifadeyi nasıl anlamalı diye sormaktadır. İnsanın dünyada tuttuğu yere ilişkin kaygılarımız bir kez doğmuşsa özlenen anlayış alanına girmemiz hiç de zor değildir. Çünkü insan bu “Yalan” dünyada gerçekten şairane ikamet eder. Daha doğrusu bilimin sanatın, felsefenin insanoğluna nerede ve nasıl durduğu konusunda bir zihin açıklığı sağlayacağı beklentisiyle yola çıkan her kişi şairane bir konumu peşinen benimsemiştir.

Dünyada olmak iki katlıdır. İnsanlık durumunun verilmiş yanını olağan sanarak yaşadığımız sürece unutma katındayız. Anma katına geçmek için insanlık durumunun

¹⁷¹ Ekrem Kızıldaş, “Mülakat”, Milli Gazete, 4 Temmuz 1988

¹⁷² Neşet Günel, “Mülakat”, Girişim, Haziran 1988

neden bize verilmiş olduğunu sormamız gereklidir. Bizim veya başkasının unutmada katında veya anma katında bulunuşu ne bizim nede başkasının insanlık durumunu değiştirmez. İnsanoğlu yer yüzünde hep şairane kalır, ama biz soy şiirden halis şiirden yoksun kaldığımız sürece kendi durumumuza konan adı bilmeden geçer gideriz. Dünyada bulunuşumuzun biyolojik, kültürel giderek psikolojik açıklaması adımızı söylemez. Anıların yardımıyla adlandırmayı şiir yapar. Böylece soy şiir bizim dünyada nasıl kaldığımızın nerelerde eğleştiğimizin hatırlatıcısıdır.

İnsan dünyada şairane kalır. Bu konuda bilinç sahibi olup olmayışı belirleyici değildir. İnsan adı konmuş olmaklığıyla şairane kalışından uzak duramaz. Yine de unutmada katındaki insanlar insan olma haysiyetini kendilerine mesele yapmadıkları nispette şiirsiz yaşamayı kabulleneceklerdir. İşin ilginç yanı şuradadır; insan olma haysiyetini mesele yapan insanlar, şiirle şöyle veya böyle ilgi kurmasalar, kuramasalar bile şairane kalırlar bu dünyada. Belki de soy şiirin, halis şiirin yaşama alanını hiç farkında olmadığı halde şairane bir tutumu gözöpeklikle sürdüren yani insan olma haysiyetinin üstünlüğüne delil olan insanlar güvenceye bağlıyor. Belki bu insanların azalışı soy şiiri gözden uzak tutuyordur.

İ. Özel'e göre beşeri olan bir hayret, bir niçin sorusu insani olan bir olay, bir çümküdür. Şiir bize "beşeri olan"ı verir. İnsanlık durumunun neden bize verilmiş olduğunu sormakla girdiğimiz anma katında şiir bizim beşeri varlığımızın "varlık" karşısında ister istemez oynadığını bildirdiği zaman parlar. Karşısında kaldığımız ve karşısında oynamak zorunda olduğumuzu anladığımız varlık bize değişmenin yolunu açar, yeter ki biz varlıktaki değişmez tözü veri sayalım. İ Özel'e göre şiir bir kendilik bilgisidir. Ve insan uğraşısıdır. İnsana kendini tanıma yolunda yardımcı olmaktır.

C. ŞİİR VE ŞAİR

İ. Özel, Waldo Sen Neden Burada Değilsin isimli kitabında şairin kim ve ne olduğunu şöyle sorgulamaktadır;

"Şair kimdir? Kendine yaradılıştan şiir söyleme gücü verilmiş üstün yetenekli biri mi? Yoksa aldığı eğitim onucu başarılı şiirler kurma gücüne ermiş bir usta mı? Yahut bazı mahrumiyetleri bünyesinde yücelterek şair olmak zorunda bırakılmış bir çaresiz mi? Belki her şair için bu üç soruya uygun düşen durumlar geçerli olabilir. Diyebiliriz ki şairin ortaya çıkışında yeteneğin, eğitimin ve sosyo-psikolojik zorlamaların belli dozlarda etkisi vardır. Bu taktirde şairi toplumsal bir vakıa olarak anlamamız gerekir ki, ben böyle bir anlayışı

ğru bulmuyorum. Sanat eserlerini onları doğuran şartlarla bağları ne kadar sıkı olursa un o eseri ortaya koyan sanatçının özel ve özgün, kasıtlı ve iradi biçim verme katkısı nacağı zaman doğmayacaklarını hatırd tutmamız lazım. Sanat eserlerinin iki sahibi den olamaz. Bu şartlarda nasıl olsa böyle bir sanatçı çıkacaktı diyemeyiz. Sanat eseri şfedilmek üzere bir yerde bekliyor değildir. 17. yüzyılın son çeyreğinde Leibniz ve wton birbirine habersiz infinitesimal hesaplamayı bulmuşlardı. Sanat alanında böyle kinlikler gerçekleşmemiştir. İngiliz tarihinin Cromwel ortaya çıkarabileceğini şünebiliriz ama İngiliz edebiyatının bir başka Milton vereceği söylenemez. Colomb yeni kıta bulduğunu bilmeden öldü. Sanatçıların başına böyle kazalar gelmez. Kısacası sanat yri şahsi kılınamaz.”¹⁷³

Özel’e göre şairler her nasılsa genel anlayışın maddi-manevi diye ayırdığı, gerçek- ş diye ikiye böldüğü hayatın parçalanmazlığını anlamış veya analytique bir kafanın pacağı çözümlenmeleri anlayamamış insanlardır.

İ. Özel, Sokrates’in savunmasındaki şairler üzerine söylediklerini şöyle ğerlendirmektedir;

“ Şöyle diyor Sokrates; ‘Devlet adamlarından sonra Tragedya yazanlara Dithyrambos irlerine, her çeşidinden şairlere başvurduğum. Kendi kendime artık bu sefer göreceksin, lardan çok daha bilgisiz bir kimse olduğunu anlayacaksın. diyordum. Yazılarında en enmiş olduğunu düşündüğüm parçaları seçtim; ne demek istemiş olduklarını gidip ndilerine sordum, bir şey öğreneceğimi umuyordum. Yargıçlar, inanırmısınız? Doğruyu ylemeye utanıyorum ama söylemeliyim. O şairin eserleri hakkında söyledikleri, orada ulunan hemen herkesin diyebileceğinden daha iyi değildi. O zaman anladım ki, şairler erlerini bilgiyle değil, bir çeşit içgüdü ile tanrıdan gelme bir ilhamla yazıyorlar; tıpkı bir rü güzel şeyler söyleyipte dediklerinden bir şey anlamayan tanrı sözcükleri, biliciler bi.”¹⁷⁴

Özel, bu sözlerden iki noktaya dikkati çekmektedir; Biri şairlerin tapınma törenleri in (Dionysos ayinlerinde dithyrambos söyledikleri gibi) şiirler söyledikleri; ikincisi, emen herkesin şairlerin yazdıklarını şairler kadar değerlendiriyor, kendi hayatlarındaki omutluğa yerleştiriyor olmalarıdır.

Özel’e göre şairin nesneyle ilişkisinden anlıyoruz. Şeyhim güldür dediğini. Dünya da nıduğumuz şeyleri anıyor ama onun anısında bu tanıdığımız şeylerin bildiğimiz kadarla almadıklarını farkediyoruz. Varlık uyarıyor şairi. Uyarılmayı seçen bu yönde kendi

³ İ. Özel, Waldo, s. 169

⁴ İ. Özel, Şiir Okuma Kılavuzu, s. 83

değişmesini hazırlayan o. Gül nedensiz etkinliğini belirginleştirdikçe şair, (aşık mı diyelim?) bütün çabasını açanların heba olmaması yolunda gösteriyor. Böyle yapması için hiçbir zorlayıcı neden yok. Gel gör ki varlığın değişme yolunu açmasına ihtiyacı var şairin. Artık gösterdiği istemle gerçekleşmiş saydığı mürşidinin önünde kendini ve dili yoklayacak nesneyle ilişkisinin başka insanlara neleri açabileceğini sınayacaktır. Karşısına çıkacak her şey nedensizdir, ama bu rastlaştıklarıyla gidilebilen yollar vardır. Rastlaştıklarını konu edinemez, ama onlardan sıçrayabilir yeni bilinç alanlarına. Oysa gül görülmeyi düşünerek açmamıştır. Şairin uyarıldığı olay gülün açmış oluşundan doğar. Şiir okumak tıpkı şiir yazmak gibi bir uyarılma-istemde bulunma eylemiyse, her şiir okuru şairleşiyorsa bunun sebebi insanın varlık karşısında direşkenlikten geri durması, kendini değişime bırakmasıdır.

İ. Özel'e göre "Aslında her şair yeni bir dünya kurar. Bir şaire bakarken başka dünyalarla bağlantısını değil, kendine özgü olanı aramak önemli. Hangi koşullarda hangi tepkiyi dile getirdi? Bizi nasıl akletmeye çağırdı?"¹⁷⁵

D. ŞİİR VE İMGE

İ. Özel, imgelemin tanıdığımız biçimde yapılmış bir yeni resim olduğunu söylemektedir. Bildiğimiz seslerin söylediği yeni bir şarkı;aşına olduğumuz yargılardan çıkan, yabancı olduğu bir sonuçtur. İmgelem bize ulaştığı zaman hem yaşadığımız anın bir sıcaklığını, hem de farklı bir şeyle karşılaşmış olmanın serinliğini duyarız. Hemen belirtmek gerekir ki şiirin dili soğuk olmaktan çok sıcak olmaya yatkındır. Yani şiir onaylamanın güvenilir havasını yeni bir kanıtlama alanına girmenin ürpertisinden daha çok taşımaktadır.

Özel'e göre "İmgelem şiirde kelimenin, kelimelerin kendi başlarına ve öteki kelimelerle olan bağlantıları içinde kazandıkları kuvvettir. Şiirde kelimenin önemini yadsımaya kimse kalkışmamıştır ama bazen kelimenin şiirdeki birim olduğu savunulmuştur. Resim için renk, musiki için tını neyse, şiir için de kelime odur denilmiştir. Renk ile resmin bağlantısını, musiki ile sesin veya tınının bağlantısını belirtebilmeye gücüm yetmez ama rengin ve tınının resim ve musikide tuttıkları yerin, kelimenin şiirde tuttuğu yerle aynı yahut eşdeğerde olduklarını sanmıyorum. Renk de ses de sınırlı öğelerdir.

Prusya mavisi bu rengi tanıyan her kesin üzerinde ittifak kurabileceği sınırlılıkta algılanan bir renktir. Bir de Prusya mavisi sözünü düşünün. İki insanı olsun bu sözün anlamı üzerinde uzlaşmaya anlaşmaya vardırabilecek misiniz? ”¹⁷⁶

Özel, resim ve musiki sanat olabilmek için kullandıkları araçların sınırlılığı içinde kalmak zorundadırlar ve esasen bu araçların (birimlerin) olanaklarını kullanabilmek için sanat olma özelliğini taşırlar demektedir. O na göre şiirde kelimedden vaz geçilemez ama şiir kelime sanatı değildir. Şiir dil aracılığıyla dilin anlatım olanaklarının aşılmasıdır. Yani kendini oluşturan öğelerin üstünde varlık kazanan, insana “imkan” tanıyan birşey. Kelime, sınırlı bir birim değildir. Renk, çizgi, ses gibi bir ölçüye gelmez. Bir anlamda kelime insandır. Ve insanın içine dışına ve bütün yönlerine sonsuz genişlemesidir. Şiir, kelimenin bir belirti olmasının ötesinde başlayan bir şeydir.

Özel’e göre renkleri sıcak ve soğuk, sesleri tiz ve pes diye ayırmak ve her birine birer simgesel değer yüklemek mümkündür. Renklerin ve seslerin gerçekten insan için simgesel değerleri vardır. Bu da onlara insanda bıraktıkları etki bakımından bir başka sınır koyar. Oysa kelime ortaya çıkışını zaten bir simge olmaya borçludur. Dil başka bir şeyin yerini tutmak için vardır. Ama dilin bir başka şeyin yerini tutma özelliği düzyazı için geçerlidir. Kelime düzyazıda kendisi değil, bir başka şeyin simgesidir. Onu göstermek için vardır. Oysa şiir dilin bizatihi bir varlık kazanması suretiyle bize bir gerçekliği getiren bir kuruluştur. Bu anlamda şiirin bütünüyle bir başka şeyin simgesi olmasında gerekmez. Simyacılığın psikanalizin, marksızmin, mitolojinin, tarihin imalarıyla anlam kazanan yani onların simgesel değerleriyle bir varlık olan şiir simgeler yerli yerine oturduktan sonra belki şiir olmaktan çıkacaktır. Şiir bizim neyi simgelediğini bilmeden de hayatımız içinde anlaşılabilirliğimiz, neyi simgelediğini bildiğimiz zaman da anlamlı oluşundan bir şey kaybetmeyen metindir. İmgelem içkin ve aşkın nitelikleri aynı anda bünyesinde barındırmaktadır.

Özel, Dylan Thomas’ın “...imgelem kağıda ulaşmadan önce insan usunun bütün akli süreçlerinden geçmelidirler. ” sözünü aldıktan sonra; kendisinin “Şiirin ortaya konmasında geçtiği üçüncü evre imgenin ussal ve eleştirel güçle sınırlanması” düşüncesinin benzerliğini vurgulamaktadır.¹⁷⁷

İ. Özel’e göre imge bütün hızını kendiliğinden olmaya borçludur. Düşüncenin katı baskısını üzerinde taşımaz. Kendi başına bir duyarlılığın ödün vermeden biçimlendiği özgün bir kuruluştur.

¹⁷⁶ İ. Özel, Şiir Okuma Kılavuzu, s. 44

¹⁷⁷ İ. Özel, Şiir Okuma Kılavuzu, s. 44

İmgenin sağladığı özgür (hatta amaçsız) ortam şiiri nereye götürür? Çağdaş bir eleştirel güçle sınırlanmadığı sürece bir yere. Yani yere basmaz, asılı kalır havada. Çağdaş eleştirel gücü belli bir duyarlık düzeyinin ve şiir eğitiminin sağladığı bakış açısı olarak tanımlayabiliriz. İşte, imgenin yaratıcı gücü ile işbirliği etmek zorundadır. Düşünce süzgeci dediğimiz şeyin işlediği yer burasıdır.

Özel, denetleyici öğeleri sınırlamadıktan sonra başarılı şiir imgelerin denetlenmesindeki ustalık olarak görmektedir.

Özel'e göre, şiiri simgeye değil, imgeye dayanmış kabul etmek, şiirin bir kopya değil, bir yaratış olduğunu anlamakla kolayca varlabilecek bir noktadır. Ama düşünsel - ussal alandaki tavrımızın şiire yansıdığı yeri saptamak bunca kolay olmasa gerek. Düşüncelerimiz bizim olduğu kadar şiirimizin de bir parçasıdır. Öyleyse düşüncelerimizin çok iyi dile gelişi, onların başarılı, estetik biçimlerle sunulduğu mu şiiri ortaya koyuyor? Yoksa şiirin ozana bağlı ve içgüdüsel gücü mü düşünceyi belirliyor? Yani düşüncelerimizin simgelerle sunulduğu bir yazı parçasını mı yoksa imgenin düşünsel bir temelle değerlendirildiği yazı parçasını mı şiir sayacağız? Özel, ikinci türden yazıyı şiir saymaktadır. Çünkü ona göre ozan var olan düşüncesini şiirleştirmez, ama yalnızca şiirini ortaya koyar.

Özel, şiir ortaya konulurken üç evreden geçtiğini göz önünde tutmaktadır; Birincisi şiir öncesi duyarlığı, ikincisi bu duyarlığın yarattığı imge, üçüncüsü imgenin ozanın ussal ve eleştirel gücü ile sınırlanıp şiirleşmesi. Bu evrelerin sınırları kesin olmayıp, yer yer birbiri içine girebilmektedirler.

Özel'e göre ozanı çevreleyen düzenin yapay nesnelere ona imge gibi kendinin de olan ve özgür bir alan bırakmıştır. İmgenin güç kazanması bireyin özgürlüğüne yardım ediyor. İnsan temelde iyi olduğu için kendiliğindenliğiyle güçlü bir imge de özgür ve olumlu bir şiir yapısı hazırlayacaktır. Kalıplar ve dural düzenler imge ile yıkılacaktır. Çünkü o özgürlüğünü engelleyecek her şeyin sınırlarını zorlayacak ve kendiliğindenliği hep elinde tutacaktır. İmge ozanı çevreleyen düzenden ayrı bir şiir düzeni yaratmakla kalmaz, insan ilişkilerini ele alırken duyu organlarımızın olanaklarını aşan bir güce sahiptir. Yalnız imge bu olumlu ve özgür niteliğini elinde tutabilmek için mekanikliğin dışında kalmak, bir biçim aracı olmamak zorundadır. Böyle olduğunda imge özgürlüğünü yitirmiş bir oyun aracı olur. Önceden düşünülmüş dil zorlamaları ve dil oyunları Özel'in anladığı imge kapsamına girmemektedir.

Şiirin ortaya konmasında geçtiği üçüncü evre imgenin ussal ve eleştirel güçle sınırlanmasıdır. Ama burada önce imge ortaya çıkar, sonradan buna düşünsel katkılar olmuştur gibi bir saçmalığa düşmemek gerekir. Gerçekle imge bir sentezdir, düşüncesini de

birlikte getirir. Şiir öncesi duyarlılığı daha çok duygunun ağır bastığı bir ortamdır. Bu imge ile dışarı vururken usla zorunlu olarak değinir. Ortaya çıkan birleşim şiir niteliğine ulaşabilmek için ikinci bir öge ile; dille değinmek zorundadır. İmge dilin dural ve işlek olmayan bir kılığa girmesini engelleyecek güçtedir. Çünkü imgede başıboş ve kalıplara sığmayan bir içgüdü saklıdır. Bu çılgın ve güzel atın us ve dil gibi dizginleri vardır. Ama bu dizginlerin kendini sınırlama çabalarına karşılık onların kesin (sayılan) kurallarını zorlayacaktır.

İ. Özel'e göre; ". . . imge, hele Fransızca 'image' sınırlı bir kavram yetmiyor. Çünkü görüntüye fazlasıyla bağlı. Şairin zihninde imge kelimesiz ve hatta ışıksız doğar. Şair kelimeyi buldukça imge ışığa kavuşur ve artık algılanır hale gelir.

Şimdi algılanır hale gelir ama, şairin kelimeyi bulmakla ışığa çıkarması tartışılmaz bir doğruyu getirmişte değildir. Yani okurun bu imgeden aldığı hiç bir zaman şairin bulmuş olduğu değildir. Çünkü okur da bu imgeyi kendi aralığından görüyordur. Yazılan da okunan da yaşantıdır. Benzerler aynı yaşantı değildirlere, ama birbirinden kopukta değillere. Belki 'espiriler' arasında bir bağlantıdan söz edilebilir. Şiir okunduğunda yön aynı olur. Örneğin bir şiir okuduğumuz zaman, sana da bana da bu odadan çıkıp, gitmemiz gerektiğini duyarız; İkimizde farklı nedenlerle kendi yaşantımızdaki farklı anılar veya nedensellikle buna karar verebiliriz ama sonuçta ikimizde çıkarız odadan."¹⁷⁸

Sonuç olarak Özel, şunları söylemektedir; Duygu us ve dil şiirin bu üç ögesi imge yoluyla girdikleri düzende başarıya ulaşıyorlar. Bu sentez insan ilişkilerini deşerken, açığa vururken, özgün ve dengeli bir şiir yapısı ortaya koymaktadır.

E. ŞİİR VE İDEOLOJİ

İ. Özel, şiirin ideolojiler arası bir yerden konuşmasının ona sağlam bir basamak sağlamayacağını söylemektedir. Şiirin basamağı bizzat ideolojilerin de varoluşlarını borçlu oldukları o dili konuşan halkın bir bakıma kavrayış gücünü temsil eden bir bilgi basamağıdır. Şairin bilgisi onun ait olduğu halkın neyi olduğu ile ilgilidir. Şair içinde yer aldığı halkın neyidir? Bu soruyu her şairin tek başına cevaplaması gerekmektedir.

Özel'e göre şiir dolayısıyla girdiğimiz alan nesneyi olduğu gibi bırakan, daha doğrusu nesnede olanın sadece bizim değışebilirliğimizin, bizim uğraklarımızın nerelerde bulunabileceğini işaret edebilmek için nesnedeki gerçekleşmişlikten (sübut bulmuşluktan)

ibaret kaldığını gösteren bir alandır. Bu yüzden şiir öğretir, ama kanıtlamaz; gösterir, ama sergilemez. Şairin ve şiir okurunun şiirde buldukları sadece kendi uçkunluklarıdır. Şiirde emsal getirilen şey olsa olsa söz konusu uçkunluğu onaylar, hiç bir doğruyu savunmaz. Böyle olduğu için şiirleri izlerine göre sınıflamak yararsızdır. Aşk şiirleri, savaş şiirleri, gecekondulu şiirleri, metropol şiirleri olmadığı gibi devrimci şiir, islami şiirde olmaz;

“Umutları pohpohlayan bir şiir yazmak benden uzak olsundu, umutsuz bir şiir ise ancak habis ve yıkılmış bir insanın eseri olabilirdi. Benimki umudun nerede olduğunu düşündüren şiir olsun istedim. Ülken ve insanların onlardan övgüyle ve kusurlarını örtmesine söz etme hakkı popülistlerin. Benim yapacağım ülkem ve insanlarımla bağlantılı bir bekleyişi, beklenecek bir yer olduğunu işaret etmek.”¹⁷⁹

Özel, günümüz aydınlarının yani şiir okumak eylemine girişeceği umulan kümedeki insanların çoğunluğu siyasetin bilim kurumlarının baskısı altında olduklarını söylemektedir. Sineye çektikleri bu baskılar yüzünden aydınlar -hiç olmazsa düşünme yeteneklerini muhafaza edenleri- ideolojileri el üstünde tutmak, çağın gerektirdiği hurafeleri savunmak zorunda kalmaktadırlar.

Bu insanların şiir okumaları, okuduklarını siyasetin söz dağarcığına, bilimsel hurafelerin kuru mantığına, tercüme etmekten ibaret. Böylece şiirle azdırılmış bir ideoloji, ideolojiyle yere çalınmış bir şiir özentisi kaplıyor zihinleri. Bu yozlaşmanın tek nedeni şiir okumaya girişeceği beklenen kişinin kafasındaki siyaset kalıplarının, soyut inanç kalıplarının müdehaleciliğidir. Bu donuk hayeller, şiirin devingen gerçeğini karartırlar.

Özel, bazı şairlerin kendilerini siyasi doğruları, inanç soyutlamalarını savunabileceklerine inandırmış olduklarını söylemektedir. Ama ideolojik doğrular her zaman şiirin taşıdığı canlı işareten daha aşağı düzeydedir. Şair, başkasından öğrendiği doğruları savunmaya kalktı mı, ya o doğruların darlığında tıkanacak, ya da şiirin vereceği asıl şey neyse onu feda edecektir.

İ. Özel'e göre şiirler, bir dünya görüşünün kaynak metinleri değildir. Hangi metin bir dünya görüşünün kaynağıysa o metin artık şiir değildir. Biz bir şiiri herhangi bir dünya görüşü sahibi olmak, ya da bir dünya görüşü içinde haklı delillerle kendimizi beslemek için okumayız. Bu yüzden de şiirin iyi yada kötü oluşu o şiirde yer alan yargıların doğru yada yanlış kabul edilmesiyle ilgili değildir. Eğer benimsediğimiz düşünceler, sahip olduğumuz değer yargıları dolayısıyla şiir okuyacaksak vakit kaybetmiş olacağız. Hiç bir şiir bize bir dünya görüşünün ana metinleri kadar açık ve doyurucu malzeme sunamaz. Çünkü hiç bir şiir bir düşünceyi dile getirmede düzyazının sağlamlığını kazanamaz.

Özel'e göre benimsediği düşüncelerin şiirlerde 'terennüm' edilmesini özleyen insan zavallıdır! Düşüncelerin anlatım imkânını şiirlerin çerçevesine sığdırmak, yahut şiirlerde düşüncelerini seyretmek çaresizliğine düşmüştür.

Yeni Devir gazetesinde Özel'e göre bu konu ile ilgili şöyle bir soru sorulmuştur;

“Şiirle politika arasında doğrudan bağ kurmaya muhalif bir tutum içinde görünüyorsunuz. Oysa gerek 'Evet, İsyân'da gerekse 'Cinayetler Kitabı' nda hem siyasi terminoloji yer alıyor. Hem de şiiri kuran düşüncede hayatla her gün yüzyüze geldiğimiz meseleler ağır basıyor. Bu uyumsuzluk mıdır? ”

Özel'in bu soruya verdiği cevap şöyledir;

“Bunun bir uyumsuzluk olup olmadığı gerçekten önemli bir hadise. Şiire bakışımızla, şiir metin olarak karşımıza geldiği zaman, onu biz kendi seviyemizle değerlendiririz. Bizim seviyemiz, eğer onu ancak siyasi terminoloji içerisinde kavramaya müsait olursa biz ancak o şekilde kavrayabiliriz. Eğer bizim seviyemiz, bu siyasi terminolojiye alet ederek işaret edilmek istenen başka bir şeyi kavrayabilecek düzeyde, seviyede ise biz onu kavramaya gayret ederiz. Şimdi benim şiirimde şüphesiz siyaseti yakından ilgilendiren deyimler, terminoloji yer almıştır Benim görüşüme göre şiirle siyaset arasındaki bağ çok yukarı seviyede bir bağdır. Bu kolaylıkla günlük politik sahada kullanılacak bir bağ değildir. Yani biz şiiri hiç bir şekilde siyasi tercihlerimizin güdümünde ve propagandasında kullanamayız. Yani şu yada bu siyasi tercihimize yardım edici mahiyette kullanamayız.

Ancak siyasi şuorumuzun yücelmesi için şiiri bir alet olarak kullanabiliriz. Yani bizim siyasi alandaki olgunluğumuz şiirle daha yukarı bir seviyeye çıkabilir. Bu bakımdan ben her zaman siyasetin üstüne üstüne gittim. Yani siyaseti adeta birinci problemmiş gibi vazettim. Yalnız şunu söylememe müsaade edin, benim şiirlerimde siyasi terminoloji aptallar içindir. Yani aptallar siyasi terminolojide takılır kalırlar. Zeki olanlar siyasi terminolojiyi aşarlar.

Bu bakımdan bir şair, aslında aptalları gözden çıkaramaz. Aptallar çok fazla oldukları için onlara da prim vermek zorundadır.”¹⁸⁰

Özel'e göre şiir ve bütün sanat eserleri insanın neresinden koparsa ona muhatap olan kimsenin de orasına ulaşır. Sahte bir sanat eseri, yani sanat eseri kılığında bürünmüş bir sahtekarlık ancak sahte insanların rağbet edebilecekleri bir şeydir. O yüzden birçoklarının bakış açısına göre tamamen siyasi hedefler için yazıldığı sanılan ama adamın yüreğinden kopan bir şey başkalarının yüreğine ulaşır. O yüzden bu işi hesaba bağlamak zordur. Yani şiir görevini kendi kendine verir. İnsana mahsus endişeledir şiiri yazdıran. Yoksa çağımızda

¹⁸⁰ Atilla Koç, "Mülakat", Yeni Devir, 19-20 Nisan 1977

zihni kalıpların ürünü olan şiir bilgisayar tuşlarıyla da yapılabilir. Veririz doneleri, kelimeleri, teknikleri de verirsin şıkır şıkır şiir çıkar.

Özel'e göre Afganistan, Eritre ile ilgili bir şiir daha doğrusu bunlarla ilgili kelimelerin yer aldığı şiirler yazılıyor. Bunlar gerçekten şiirse kimsenin buna bir diyeceği olmaz. Ama kendisine müşteri sağlamak için insanlar buna benzer şeyler yazıyorlarsa yani zorlama oluyorsa o zaman şiir değildir. Önce bir metnin şiir midir, değil midir, onun tespitinin yapılması gerekiyor kararına varmışsak, onun siyasi şiir, ekonomik şiir, sosyolojik şiir diye ayrılması çok saçma bir şey olur. Yani bir şey şiirdir yada değildir. Bir takım insanlar siyasi gazetelerle bir takım etkili sözleri yanyana getirmişlerdir. Ama biz bakar ve "buna şiir diyemeyiz." deriz.

İ. Özel Maveria dergisine verdiği konuyla ilgili mülakatta da şunları söylemektedir;

"Bizim ölçülerimize göre bunlar şiirse buna şiir deriz. Başka da birşey diyemeyiz.. Bu siyasi, buna değdi, buna değmedi diye ayıramayız. Ama buna ilaveten söyleyeyim, bence şiir bizatihi siyasi bir şeydir. Siyasi olmayan şiir yoktur. . .

Bilhassa şiirin bir yazı biçimi olduğunu söylüyorum. Yani bazılarına göre papatyalardan kelelebeklerden bahseden şiirler, siyasi değildir, gibi düşünülebilir. Biraz önce siyasi bir gaye için yazılmış manzumeleri nasıl şiir saymıyorsak bunu da şiir sayamayacağız, o da pikniklerde okunacak. Yani birisi miting alanın da, diğeri pikniklerde okunacak şeylerdir bunlar, Yani vakit geçirmek için. Ben siyaset kelimesini asıl anlamına tamamen bağlı kullanmıyorum. Siyaset bir anlamıyla idam cezası demektir. Şiirde insanın en hayati yönüyle ilgilenen bir alandır. Bu yüzden insanın kurtuluşuyla doğrudan bağ kurması yüzünden şiir hayatıdır. Ölüm-kalım meselesi yoksa şiir de sönüktür veyahut pörsümüştür, çürümüştür."¹⁸¹

Aynı konuda Milli Gazeteye verdiği mülakatta şunları söylemektedir;

"Benim açımdan bundan sonra elbette şiir ve siyaset birbirinden kopmayan iki unsur olacaktır. Ve bir bakıma şiirimden daha üst düzeye çıkması siyasi yaklaşımımın siyasi anlamda daha kapsamlı, daha derin düşünüyor olmamla, şiire emek vermiş olmamla paralel gidecektir diye düşünüyorum."¹⁸²

¹⁸¹ Ş. Abak - İ. Işık Mül, "İsmet Özel'le Şiirimiz Çevresinde", Maveria, Kasım 1987

¹⁸² Ekrem Kızıltas. "Mülakat", Milli Gazete, 4 Temmuz 1988

SONUÇ

İsmet Özel, milliyetçi, solcu toplumcu, yeni İslamcı eleştirmen ve şairlerin sanatında başarılı olduğunda ittifak ettikleri ender şairlerden biridir. Özel, 1970'lere kadar solcu toplumcular arasında kendisini kabul ettirmiştir. Bu kabul, kendisine ikinci Nazım dedirtecek kadar kuvvetlidir.

İ.Özel, şiire başladığı 1960'lı yıllardan 70'li yıllara kadar İkinci Yeni doğrultusunda şiirler yazmıştır. 1966 yılında bunlardan bir bölümünü "Geceleyin Bir Koşu" adlı ilk kitabında toplamıştır. O dönemlerde Özel, sıkı bir İkinci Yenici olarak tanınmaktadır.

1969 yılı Aralık ayında "Anı" dergisinde yayınlanan bir açık oturumda İsmet Özel, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Özkan Mert İkinci Yeni ve öncülerini iyice hırpalamışlardır. Onlara göre İkinci Yeni, kapalı, biçimci, pasifist, halka ve değerlerine yabancılaşmış, Batı özentisi, gerici bir yapıdadır. Hayat tarafından eskitilmiş ve artık iflas etmiştir.

Özel, Halkın Dostları'nın ilk sayısında yazdığı, "Tanrı Mezarını Isıtsın" başlıklı makalesinde İkinci Yeni'yi şiddetle eleştirmiş, onun günümüz şiiri olmayıp, geride kaldığını yazmıştır.

İsmet Özel, daha sonra Evet, İsyân'ı yayınlayarak sanatıyla da toplumculuğunu kanıtlamıştır. Bu kitap, İkinci Yeni'den kalıntılar içermesine karşılık, taşkın imgelemi, coşkun duyarlılığı ve gergin söylemiyle yankılar doğurmuş, toplumculuk açısından bir kazanç sayılmıştır. Partizanlığa, seçkinliğe, özgünlüğe ve bireyciliğe öncelik veren "Evet, İsyân" şiirlerinin melankolik bir hüznü vardır.

Özel, 1970'li yıllarda sanatı itibarıyla İkinci Yeni'yi aşma çabalarında olan sosyalist bir yazardır. İ. Özel, şiir, siyaset, ahlak üçgeninde; Nazım Hikmet, Atilla İlhan damarının izlediği popülist, romantik tutumdan farklı bir boyuttadır. Bu dönemde şair, kendi yerini kavganın göbeğinde bilmektedir.

İsmet Özel, gerek sosyalistlik, gerekse müslümanlık dönemlerinde halkın dostu olup, onu sevgi ve hasretle anmasına karşılık hiç bir zaman halkın içinde olmamıştır. Bu

tesbitin nedenini, onun tabiriyle “kadirşinas itaatsizliği ve tevarüs edilmemiş asaleti” olarak ortaya koymak mümkündür.

İsmet Özel, 1975 yılının Mart ayında “Cinayetler Kitabı” isimli şiir kitabını yayınlamıştır. Özel, Bu üçüncü şiir kitabına sosyalistlik dönemlerinde yazdığı şiirlerle birlikte Diriliş dergisinde yayınlanan Amentü adlı şiirini de koymuştur. Amentü, onun iman etmiş olduğunun bildirisi gibidir.

Özel’in İslami, iman ve Kur’ani düşünceye bağlı şiirleri, toplumcu, sosyalist imaj ve timsallerin yerine İslami imgelerin geçmesi açısından bir farklılık arz etmiştir. Ancak şairin keskin, cüretker, kapalı, isyancı, şüpheli ifadesi aynı yerini korumuştur. Bu değişimin şekil ve üsluba yansımamasının sebeplerini şiirin bir fikir veya görüş meselesinden öte onu yazan şairin mizacı ve fitratı ile ilgili olmasında arayabiliriz.

İsmet Özel, komünizm edebiyatı olamayacağı gibi, şeriat edebiyatı da olamayacağını savunarak, Türkiye’de İslami bir edebiyatın var olduğunun söylenemeyeceğini ortaya koymaktadır. O, doktrin, sistem ve düşüncenin şiire temel, yahut şiirin kendisi olamayacağına inanmaktadır.

Özel’in her dönemdeki şiirleri ve nesirleri onun mizacının bir sürecidir. Bu sürecin temelinde varlık sorunları ve arayış manaları yatmaktadır. Bunun içindir ki Özel, Necip Fazıl’ın yaptığı gibi müslümanlık öncesi şiirlerini reddetmeyip bütün şiirlerine sahip çıkmaktadır. O, hiç bir zaman didaktik olmamıştır.

Aynı tavır Özel’in nesirlerinde de kendisini göstermektedir. Özel, nesirlerinde mümkün olduğu kadar hazır bilgi ve yorumlara yer vermemeye çalışmaktadır. Bu tarz hazır bilgi ve düşüncenin, zihni körleştirdiğine inanmaktadır. Ona göre, yorumların kendilerinden çok, o yorumlara bizi götüren zihni işleyiş önemlidir. Niçin belli bir yönde yorum yaptığımız, yorumların kendisinden daha değerlidir. Öte yandan yalnızca kullanılmak üzere edinilmiş bilgiler insansı nesne durumuna sokmaktadır.

Özel’in nesirlerine, onun düşünme tarzını, tefekkür metodunu başkalarıyla paylaşma açması tarzında yaklaşmak sanırım doğru olacaktır. Özel’in baktığı olayların son çözümlemesini, kesin çareleri ortaya koymasını beklemek onun tarzını anlayamamaktır. Özel’in her yazısında asıl söylemek istediği “ben böyle bakıyorum, sen de böyle bakabilir misin?” anlamındaki sözlerin çeşitli biçimlerde ifadesidir.

Özel’in yazdıklarının, onu o yazıya götüren düşünme yolunun keşfi manasındaki açılımını önemsemekteyiz. Tez boyunca aradığımız hayatı, eserleri ve poetikasıyla ortaya koymaya çalıştığımız bu tarzın anlaşılmaya çalışılmasından ibarettir.

İsmet Özel, şiirlerinde ve nesirlerinde, az ama öz olmayı benimsemiştir. Eserini kolay beğenmeyen, mısra ve cümlelerine özen gösteren, dolgu kelimelerinden kaçınan bir tarzı vardır. Onun şiirlerinden bir kelimeyi bile çıkaramadığınız gibi nesirlerinden de bir cümleyi atmak mümkün değildir. Özel mısralarda ahenk sağlamak bakımından, türlü kafiye, redif, tekrar ve ses benzerliklerinden, bazı kelime oyunlarından istifade etmiştir.

Özel'in Şiir ve nesirlerinin dilinde öztürkçecilik, eski kelimeler kullanmak veya yabancı kelimelerden sakınmak gibi özel bir gayreti yoktur. Halk dilinde, Türkiye Türkçesi'nde halkın çok az bildiği kelimeleri dahi kullanmaktan çekinmemiştir.

İsmet Özel, edebiyatımızın en ilginç, en seçkin şair ve düşünürlerinden biridir. Getirdiği şiir üslubu (senfonik söyleyiş, atılgan vurgu), yarattığı imgeler, sözcük seçimi ve kullanışı, tartıştığı sorunların karmaşıklığı ve boyutlarıyla, o, günümüz Türk edebiyatında üstünde en çok durulması, irdelenmesi gereken şairlerdendir.

Gelecekte İsmet Özel'in üslubunun, imge yoğunluğunun ve genç şairler üzerindeki tesirlerinin araştırılması günümüz şiirine ışık tutması açısından önemli olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

A.GENEL BİBLİYOGRAFYA

AKARSU,Bedia; **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1988

AKSAN,Doğan; **Her Yönüyle Dil**, TDK yay, Ankara 1990

AKTAŞ,Şerif; **Edebiyatta Üslup ve Problemleri**, Akçağ yay, Ankara 1933

ALKAN,Erdogan; **Şiir Sanatı**, Yön yay, İstanbul 1995

BANGUOĞLU,Tahsin; **Türkçenin Grameri**, Baha Matbaası, İstanbul 1974

BARTHES,Roland; **Yazının Sıfır Derecesi**, Metis Yayınları, İstanbul 1989

BATUR,Enis; **Şiir ve İdeoloji**, Mitos yay, İstanbul 1933

BİLEN,M.Yaşar; **70 Kuşağı Şiirimizi Taetişiyor**, Yaba Yayınları, Ankara 1985

ELIOT,T.S; **Edebiyat Üzerine Düşünceler**, Kültür Bak Yay, Ankara 1990

ENGİNÜN,İnci; **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, Dergah yay, İstanbul 1983

EROĞLU,Ebubekir; **Modern Türk Şiirinin Doğası**, Yapı Kredi yay, İstanbul

1993

FUAT,Mehmet; **Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi**, Adam yay, İstanbul 1994

KAPLAN,Mehmet; **Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Kültür Bakanlığı yay, Ankara

1990

KAPLAN,Mehmet; **Tanpınar'ın Şiir Dünyası**, Dergah yay, İstanbul 1982

KAVCAR,Cahit; **Edebiyat Ve Eğitim**, Ankara Üniv.Eğit.Bil.Fak. Yay,

Ankara1982

MORAN,Berna; **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**, Cem yay, İstanbul 1991

MUTLUAY,Rauf; **50 Yılın Türk Edebiyatı**, Türkiye İş Bankası Kült. Yay,

İstanbul 1976

NECATİGİL,Behçet; **Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü**, Varlık yay, İstanbul 1992

NERUDA,Pablo; **Şiir Boşuna Yazılmış Olmayacak**, de yayınevi, İstanbul 1995

OKAY,Orhan; **Sanat ve Edebiyat Yazıları**, Dergah yay, İstanbul 1990

PAUL,Eluard; **Ozan ve Gölgesi**, Adam Yayınları, İstanbul 1984

TANPINAR,A. Hamdi; **Edebiyat Üzerine Makaleler**, Dergah yay, İstanbul 1992

TİMURTAŞ,F. Kadri; **Yeni Kelimeler Sözlüğü**, Umur Kitapçılık, İstanbul 1979

ÜNLÜ,Mahir; **Kavramlar ve Boyutlar**, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1977

UYGUR,Nermi; **İnsan Açısından Edebiyat**, Remzi Kitabevi, İstanbul 1985

WELLEK,R.-WARNER A; **Edebiyat Biliminin Temelleri**, Kültür ve Tur Bak,
Ankara 1983

YALÇIN,Mehmet; **Şiirin Ortak Paydası**, Cumhuriyet Üniv. Yay, Sivas 1991

B.İSMET ÖZEL BİBLİYOGRAFYASI

1.KİTAPLAR

- ALKAN,Emir; **Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri**, Kayseri Bel.Birl.yay, Kayseri 1988, s.220
- BEHRAMOĞLU,Ataol; **Büyük Türk Şiiri Antolojisi**, Sosyal Yayınları
- BEHRAMOĞLU,Ataol; **Şiirin Dili - Anadil**, Adam yay, İstanbul 1995
-
- BEZİRCİ,Asım; **İkinci Yeni Olayı**, Evrensel Kültür Kitaplığı, İstanbul 1996
- ÇALIK,Ethem; **Edebi Mülakatlar**, Ötüken yay, İstanbul , s.167-175
- ÇETİN,Mehmet; **Tanzimattan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi**, Birleşik yay, 2.Cilt, Ankara 1991, s.877
- CEYLAN,Mevlüt; **Fırank**, USA, 1986, s.63, -İng-
- DEMİRALP,Oğuz; **Okuma Defteri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1995, s.165-180
- DURUKAN ,Hüseyin; **Türkiye Nasıl Laikleştirildi**, Çıdam yay, İstanbul 1991, s.7-9
- FUAT,Memet; **Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi**, Adam yay, İstanbul 1986, s..587-595
- GÜLEÇ,Cengiz; **Türkiyede Kültürel Kimlik Krizi**, V Yayınları, Ankara 1992, s.50-60
- HALMAN,Talat S; **Livink Foets of Turkey**, Dost Yayınları, İstanbul 1989, s.139 -İng-
- İLHAN,Genç; **Türk Şairleri Antolojisi**, Ankara 1974, s.43-45 -Rus-
- İSİMSİZ; **Siyaset ve Sanat, Açıkoturum**, Akabe yay, Ankara 1984, s.40-83
- İSİMSİZ; **20.Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1994, s..572
- İSİMSİZ; **Der Spiegel, Mülakat**, (Wie ein Wundbrand) 1990, .s.230-236
- KABAKLI,Ahmet; **Türk Edebiyatı**, Türk Ed.Vakfi yay, 4.Cilt, İstanbul 1991, s.255

KARA,İsmail; **Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi**, Pınar Yayınları, İstanbul 1994,
s.595-696

KARAALIOĞLU, K. Seyit; **Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü**, İnkılap ve Aka
yay, İstanbul.1992, s.435

KAYACAN, Feyyaz; **Modern Turkish Poetry**, The Rockingham Press, 1992,
s.163-166, -İng-

KENTEL,Ferhat; **L'Autonomisation De L'Intellectuel Turc**, Paris -Fr-

KUTLU,Mustafa; **Cumhuriyet Devri Türk Şiiri Üzerine**, Türkiye Kültür ve Sanat
Yıllığı, 1984

MASPERO,François; **Entre les murailles et la mer voix**, Unesco, Paris 1982,
s.131-132

MERİÇ,Cemil; **Jurnal**, İletişim yay, 2.Cilt, İstanbul 1993, s 300

NECATİGİL,Behçet; **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, 8.Baskı,
İstanbul 1989

NECDET,Ahmet; **Modern Türk Şiiri**, Broy Yayınları, 1993, s.5571-5576

ORDULU,M.Akif; **Resimli Şairler ve Yazarlar Sözlüğü**, Erdem yay, İstanbul
1994, s.156-157

PAZARKAYA,Yüksel; **Die Wasser Sind Weiser als wir**, Schneekluth, 1987,
s.364-369 -Alm-

RİGA,Liesma; **Dzejas diena**, İzdermeciba, 1974, s.283-287, -Letton-

SUBAŞI,Necdet; **Türk Aydınının Din Arayışı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
1995

TEKİN,Arslan; **Edebiyatımızda İsimler ve Terimler**, Ötüken yay, İstanbul 1995,
s.452

VANER,Semih; **Lemati**, 1990 -Fr-

VELİBEYOĞLU,Veli,R; **Şiir Kitapları Antolojisi**, VRV yay, 1-2.Cilt, İstanbul
1975, s.254, 416, 445

2.DERGİLER

ABACI,Tahir; “Şiirin Bugünkü Durumu Üstüne Notlar”, Birikim, S.54-55, Ağustos 1979

AKTUNÇ, Hulki; “Devrimci Kültür Mücadelesi ve Edebiyat”, Türkiye Defteri, S.14, Aralık 1974

ARSLANBENZER,Hakan; “Şehre Karışmayan Bir Dehliz Olarak Şair”, Dergah, S.78, Ağustos 1996

AY,ARİF; “Şiirin Mihengi İsmet Özel Mi?”, Kıracağı, S.1, 15 Ocak 1996

BAYRAKTAR,Kamil; “İşbirliğinden Önce Yayın Kalitesi”, Öğüt, Aralık 1987

BEHRAMOĞLU,Ataol; “İsmet Özel Üzerine”, Militan, 1975

BELGE,Murat; “Mülakat”, Gösteri, 24 Kasım1982

BESLİ,Hüseyin; “Susmak Elbette Zehirlidir”, Düşünce, S.8, Kasım 1976

BEZİRCİ,Asım; “Bütün Çiçekleri Ezme Canavar Dedirtme Kendine”, Yazko Edebiyat, S.24, Ekim 1982

BOZTOPRAK,Galip; “Bir Kitap,Cinayetler Kitabı”, Sebil, S.216, Şubat 1980

CEYLAN,Murat; “Şiir Okuma Kılavuzu”, Oluşum, S.30, Nisan 1980

DAĞISTANLI,M - ŞABANOĞLU A. M; “Mülakat”, Argos, Kasım 1988

DURALİ,Bünyamin; “Süreyya Berfe İle Şiir Üzerine”, Yeni Olgu, S.3, Mart1984

ERASLAN,Şahap; “Adieu İsmet Özel”, Düşler, S.11, Nisan 1996

EROĞLU,Ebubekir; “Amentü ve Öncesi”, Yönelişler, S.21, Mart 1983

FUAT,Memet; “1969’Da Türk Şiiri”, Türk Sanatı, Şubat 1970

GÖLDELİ,İzzet; “Yanlış Bir İsmet Özel”, Yordam, S.18, Bahar 1968

GÜLGÜN,Serpil; “Söyleşi”, Kadınca, Mart 1986

GÜLTEKİN,Kadir; “Bir Kitabın Düşündürdükleri”, Orta Yol, S.2,

GÜNEL,Neşet; “Mülakat”, Girişim, Haziran 1988

İLERİ, Selim; “Bu Dönemin Edebiyatı”, Yeni Ufuklar, S.255, Aralık 1974

İSİMSİZ; “İsmet Özel Hakkında”, Yarına Doğru, S.10, Aralık 1974

İSİMSİZ; “Les Tuers Arrivent”, Derleme, Le Monde, S.22, 27, Mayıs 1988

İSİMSİZ; "Mülakat", Gençlik ve Toplum, S.9, Kasım 1984

İSİMSİZ; "Şiire Çok İçten Bir Şarkı Denebilir", Gençlik, 17 Ocak 1985

İSİMSİZ; "Rus Politikası Üzerine", İslam, Şubat 1986

İSİMSİZ; "Laiklik Soruşturmasına Cevap", Mektep, Haziran 1987

İSİMSİZ; "Mülakat", Kadın ve Aile, Ocak 1968

İSİMSİZ; "Ozan Halkın Yükünü Omuzuna Almaya Hazır Olmalı", Mülakat,

Milliyet Sanat Der, S.262, 30 Ocak 1978

İSİMSİZ; "Üç Şair Üç Eleştirmen", Mülakat, Milliyet Sanat Der, S.73, 29 Mart

1974, s.73

İSİMSİZ; "Sanayileşme", Panel, Düşünce, S.7, Ekim 1977

KABACALI, Alpay; "1975'in Şiire Getirdikleri", Milliyet Sanat Der, S.131, 9

Mayıs 1975

KARAYEL, Yaşar; "İsyan'Dan Amentü'Ye", Milli Gençlik, S.6, Mayıs 1975

KILIÇ, Aydoğan; "Şiir Püskürtüyorum Kalbimi Yakanlara", Aksiyon, 18-24

Kasım 1995

KURTULUŞ, Akif; "Hangi Dünyaya Kulak Kesilmişse Öbürüne Sağır", Yarınl,

S.6, Şubat 1982

KUTLU, Mustafa; "Söyle Ey Titiz Şair", Hareket, Mart 1980

KUTLU, Mustafa; "Üç mesele", Hareket, Nisan 1979

MEKTUPLAR; "İ.Özel'in - A.Behramoğ.'na Yazdığı Mektupları", Varlık,

Aralık 1991-Nisan 1992, s.1011-1015

MELİKOV, Tevfik; "Genç Türk Şiirinde İlerici Yöneliş", Militan, S.17, Mayıs

1976

MENTEŞ, Murat; "İ.Özel ile Geceleyin Bir Koşu", Dergah, S.72, Şubat 1996

NARLI, Mehmet; "İsmet Özel", Akademik Çevre, S.4, Bahar 1995

NESİN, Aziz; "A.Nesin'den, Y.Küçük, İ.Özel Değerlendirmesi", Edebiyat ve

Eleştiri Der, S.15-16, 1995

NEZİR, Seyyit; "Şu Harcı Alem Edebiyat Piyasasını Hiç Bir Şeyine

İnanmıyorum", Hürriyet Gösteri, S.27, Şubat 1984

OCAKTAN, Mehmet; "Üç Mesele", Yeni Devir, 01 Eylül 1978

ORAN, Fatma; "Kırık Bir Rüyayız Biz", Cumhuriyet Kitap, S.15, 18 Haziran

1992

PİRHASAN, Barış; "Mülakat", Milliyet Sanat Dergisi, S.18, 15 Şubat 1981

S. ABAK-İ.İŞİK; "İsmet Özel'le Şiirimiz Çevresinde", Maveria, Kasım 1987

SALİM,Mehmet; “Mülakat”, Görüş, Nisan 1988

SARIYATI,Ender; “Geceleyin Bir Koşu”, Yordam, S.17, Kış 1968

TAHİR,Mehmet; “Türkiye’li Aydının Yol Ayrımı ve İsmet Özel üzerine Notlar”, Yarına Doğru, S.15, Ocak 1976

TOPRAK, Binnaz; “İki Müslüman Aydın: Ali Bulaç ve İsmet Özel”, Toplum Ve Bilim, S.29/30, Yaz1985

YORULMAZ, Hüseyin; “Taşları Yemek Yasak Üzerine”, Girişim, Ekim1985

3.GAZETELER

AYHAN,Ece-BERK,İlhan; "1984'ÜN Eşiğinde Cumhuriyet Şiiri"; Cumhuriyet, 16 Nisan 1984

BEHRAMOĞLU,Ataol; "Sürekli Özeleştiri İçinde Olmalı", Cumhuriyet, 20 Eylül 1975

BUĞDAYCI,Alp; "Fakir ve Müslüman", Söz, 17 Ocak 1988

CANSEVER,Edip; "Şiirim Bir Sergileme,Saptama Şiiridir", Cumhuriyet, 13 Eylül 1975

DERİŞLER,Kayhan; "Zor Zamanda Konuşmak", Cumhuriyet, 17 Şubat 1984

DURALI,Bünyamin; "Süreyya Berfe İle Şiir Üzerine", Yeni Olgu, 3 Mart 1984

DİNAMO,Hasan,İzzettin; "Şiirimizin 50 Yılı", Yeni Ortam, 12 Mart 1974

ERDOĞAN,Mehmet; "Sanat Dersleri,Şiir Neyin Nesi", Yeni Doğu, 18 Ocak 1984

ERGİN,Sedat; "Ece Ayhan İle Söyleşi ", Cumhuriyet, 13 Şubat 1982

EŞ,Selahaddin; "Kitaplar Ve Dergiler Arasında", Milli Gazete, 3 Eylül 1976

FORUM; "Faslı Şairden Nazım'a Övgü", Cumhuriyet, 9 Mayıs 1991

FUAT;Memet; "Karıştırılmaması Gerken", Politika, 28 Nisan 1976

FUAT, Memet; "Sanat, Edebiyat, Düşünce, Politika", 31 Mart 1976

GÜNYOL,Vedat; "Satılık Adamlık ve Ötesi", Cumhuriyet, 5 Nisan 1975

HARMAN,Enes; "Üç Mesele", Yeni Devir, 28 Ocak 1979

İLERİ,Selim; "Yine İsmet Özel", Dünya, 16 Kasım 1978

İLERİ,Selim; "İsmet Özel Üzerine", Dünya, 27 Ekim 1978

İSİMSİZ; "Türkiye'de İrtica ve İnsan Hakları" Açıkoturum, Milli gazete, 12 Şubat 1987

İSİMSİZ; "Le Monde'un Kırşehir Roportajı", Derleme, Cumhuriyet, 27 Mayıs 1986

İSİMSİZ; "Panel", Derleme, Cumhuriyet, 16 Mart 1986

İSİMSİZ; “Türkiye’de İslami Akımlar Raporu”, Derleme, Tercüman, 19 Mart 1990

İSİMSİZ; “Bir Şiir Bir Şair”, Milli Gazete -Sanat-, 6 Kasım 1974

İSİMSİZ; “Şiir Kitabı”, Milliyet - Aktüalite, 1 Ağustos 1982

KAPLAN, Mustafa; “İnciler”, Yeni Nesil, 20 Mayıs 1987

KIZILTAŞ, Ekrem; “Mülakat”, Milli Gazete, 4 Temmuz 1988

KIZILTAŞ, Ekrem; “Türkiye’de Darbeler, Demokrasi ve D.B. Üz”, Milli Gazete, Kasım 1988

KOÇ, Atilla; “Mülakat”, Yeni Devir, 19-20. Nisan 1977

KURTULMUŞ, Şakir; “Bir Konuşma”, Milli Gazete, 13 Kasım 1984

METİNER, Mehmet; “İrtica Elden Gidiyor Çevresinde”, Zaman, 14 Ocak 1987

MÜLAKAT; “Soruşturma”, Cumhuriyet, 03 Aralık 1971

MUTLUAY, Rauf; “Bir Anket ve Yılım En Başarılı Eserleri”, Cumhuriyet, 01 Şubat 1970

MUTLUAY, Rauf; “Edebiyat Sohpetleri, Acı Yaraticıdır”, Cumhuriyet, 14 Mart 1976

MUTLUAY, Rauf; “Şairlerin Aranişı”, Cumhuriyet, 5 Haziran 1975

OKTAY, Ahmet; “Şiirde, Ustalar Eskimiyor”, Milliyet 14 Ekim 1984

SELİM, İbrahim; “Şairler Ayıbımızı Yüzümüze Vurdular”, Milli Gazete, 28 Mart 1990

TURHAN, Nejat; “Üç Şair: Octavio Paz, Hilmi Yavuz, İsmet Özel”, Yeni Asya, 19 Haziran 1993

TIMUROĞLU, Vecibi; “Cinayetler Kitabı”, Barış, 26 Ekim 1975

YORULMAZ, Hüseyin; “Üç Mesele Üzerine İsmet Özel’le”, Milli Gazete, 24 Aralık 1984

4) TEZLER

AYYILDIZ, Mustafa; **İsmet Özel**, 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi.

OĞUZ, CİHAN; **Değişim Sürecindeki Türk Toplumunu ve İsmet Özel'de Ulusal Kimlik Arayışı**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi.

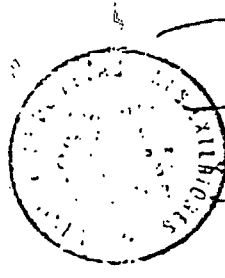
ÜNLÜ, Hülya; **A Search for Identity in Muslimhood**, Southwestern University, Modern and Classical Languages Department, Georgetown, Texas, Seminer çalışması.

EKLER

1. İsmet Özel'e Şili Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından verilen Gabriela Mistral Nisanı ödülünün İspanyolca belgesi.
2. Aynı ödülün Türkçe belgesi.
3. İsmet Özel'in 1985 yılında Yazarlar Birliği tarafından yılın yazarı seçildiğine dair belge.
4. İsmet Özel'in Unesco tarafından Fransızcaya çevirilen Evet, İsyan şiiri. Bu şiir Entre les murailles et la mer voix adlı kitapda bulunmaktadır. Özel'in şiirleri İngilizce, Rusça, Fransızca, Letonca'ya çevrilmiştir
5. İsmet Özel ile Necla Aslandoğdu'nun evlilik cüzdanı örneği.
6. İ.Özel'in çocukluğu. Kastamonu'da evlerinin önünde Aysel ablası ile.
7. İ.Özel'in gençliği.
8. İ.Özel'in gençliği.
9. İ.Özel'in lise yılları.
10. İ.Özel'in Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı kimlik kartı.
11. İ.Özel'in Türkiye İşçi Partisi kimlik kartı.
12. İ.Özel'in askerlik yılları.
13. İ.Özel orta yaşlarda.
14. İ.Özel'in son fotoğraflarından biri.

La Dirección de Asuntos Culturales e Información del Ministerio de Relaciones Exteriores certifica que Don Ismet Ozel ha sido distinguido con la Medalla Conmemorativa de los 50 años del otorgamiento del Premio Nobel a la poetisa chilena Gabriela Mistral.

Con este reconocimiento, el pueblo de Chile ha querido dar testimonio en esta ocasión de su agradecimiento a quienes, desde diversas geografías, han enriquecido el patrimonio cultural de sus países y del mundo, al igual que lo hiciera nuestra poetisa.

F. Reyes M.
Fernando Reyes Malla
Embajador

Director de Asuntos Culturales e Información

Santiago, enero de 1996.

República de Chile

Santiago,

2

Siti Cumhurbaşığı

Dışişleri Bakanlığı

Bu belge ile, Dışişleri Bakanlığı, Enformasyon ve Kültür İşleri Müdürlüğü, Sayın Temel Özel'in, Sili satır Gabriela Mistral'e Nobel Ödülü verilisinin 50. yıldönümünü Anna Nisani'na layık bulunduğunu tasdik eder.

Bu belge, Sili halkının, farklı coğrafyalardan gelerek tepki sairimiz Gabriela Mistral gibi, kendi ülkelerinin ve dünyanın kültür mirasını zenginleştiren kişilere olan minnettarlığını simgesidir.

Fernando Reyes Matta

Büyükelçi

Enformasyon ve Kültür İşleri Müdürü

Santiago, Ocak 1996

Gabriela Mistral Nisani'nin, 14 Mart 1996 tarihinde Sili Sefareti'nde düzenlenen bir tören ile Sayın Temel Özel'e teslim edildiğini.

Taahhüt ederim.

Fernando Cisternas

3

İsmet Özel
Deneme dalında
"Tasları Yemek Yasak" eserüyle
Yazarlar Birliği tarafından
Yılın Yazarı
secilmiştir. 1985

Yönetim Kurulu

ISMET ÖZEL
(1944)

Né à Kayseri. Il a fait des études à la Faculté des sciences politiques.

Œuvres poétiques principales : Une course dans la nuit, 1966. Oui la révolte, 1969. Le Livre des meurtres, 1975.

Où la révolte

Celle que j'aime dort sous des averses de fer
sur son sein les traces tristes des pas des févriers anciens.
Les blessures la font tressaillir
et elle se raidit sous les blessures
des bruits de sabots se déversent dans ses flancs
les bruits de sabots qui réveillent
d'un baiser un enfant aux cheveux bouclés
et qui laissent des soleils en nous.
Le matin a une bouche taillée à la serpe
à mon arrivée j'entends les drapeaux, les marches
ma tête se débat dans des branches qui se balancent follement
je m'arrête et je me dresse de toute ma fierté
de toute ma fierté, tous mes poings, tous
les cœurs pesants qui sont là.
L'amour a des bras coupés
qui abritent rejetons et ténacité.
Quand le soir avec une caresse en loques
s'approche des enfants

moi, derrière mon visage noir et buriné
j'abandonne la douleur que j'ai élevée à coups de cravache
que m'importent colporteurs, tirailleurs et esclaves
si le peuple est ma citadelle, c'est moi qui l'ai fait citadelle
le tumulte héroïque des ans se déverse dans mes veines
car le cœur du combat est ma place.
Quand la lune frappe, la cohue dans mon sein éclate
car le cœur du combat est ma place.
Mes frères, avec des brassards du Parti
têtes hautes, cris virils
élèvent au mât, au plus haut
au plus haut leur cœur à éclater d'amour.
Depuis des années des têtes d'enfants ruissellent autour de nous
Depuis des années une bête boueuse à nos murs
~~les gens de nos villes, des photos d'assassinats dans la poche, prennent place à tabi~~
le paysan — un peu de silence — quel drôle de mot !
L'asphalte me brûle les narines
l'asphalte rassemble ses hommes parmi nous
se renverse à la voix de mes compagnons
se renverse dans un orage en cueillant mes fleurs.
Moi, le champion en lice,
je veux dire la masse d'arme de la terre et du sang
le tombeau millénaire des roses est en moi
de haut je regarde l'armure des messires
je suis curieux de tous les matins des hommes
le ciel est malmené par ma curiosité
mes poings exhalent un parfum
ce qu'on appelle l'amour, c'est mon combat.

Pour les places publiques, mon cœur est taillé pour les places publiques
qu'on frappe les tambours de notre amour hérétique
que mon sang frère de la révolte frappe l'obscurité
Que Zülküf aussi frappe
Que celle que j'aime s'éveille frappée au visage par les éclats de la lune.

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI

5

Evlenme Cüzdanı

Seri: T
No: II8059

KADININ

ERKEĞİN

Adı ve soyadı : Necla Aslandoğdu
 : Örenci
Annesinin adı : Zekiye
Babasının adı : Yusuf
Doğduğu yer : Cerede
Doğum Tarihi : 21.11.1953
Nüfusta yazılı
olduğu yer : Eolu Cerede Fukurca K.
17-13 13/22
Şimdi oturduğu
 : Ankara Altındağ Bağ-
larbaşı Fidan Sok.8/2

Adı ve soyadı : İsmet Özel
İş i : Memur
Annesinin Adı : Sülka
Babasının adı : Ahmet
Doğduğu yer : Karseri
Doğum Tarihi : 19.9.1944
Nüfusta yazılı
olduğu yer : Ayın Söke Çeltik-
çimah. 31 6/140
Şimdi oturduğu
 yer : Ankara Çankaya
Küçükkesat Bağlar
caı.104/25

Evlenme Beyanını Kabul eden
Ankara Belediyesi

AHdi icra eden
Nezihe Günenç

Bin dokuz yüz yetmiş altı senesi Ocak ayının 15 Perşembe
künyeli hüviyetleri bu defterde yazılı Necla Özel ile İsmet Özel ev-
lenmiş oldukları Ankara evlenme işleri memurluğunda mairus sicil
kaydınının 271 numaralı sahifesinde yazılı olduğu tasdik olunur.

Nezihe Günenç
imza
mühür

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

TİFA KİMLİK KARTI

Bu kart Öğrencinin yanında bulunur.

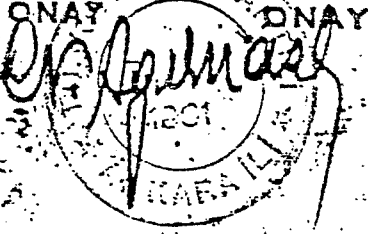
Örnek : 2

F.04545	
Numara	
Soyadı	ÖZEL
Adı	İSMET
(Bog bırakınız) TİFA'da okunacak yabancı dil	
Bilim	F. DİL ve ERL
Üniversite giriş sınavı - Dil	F. r.
ve Puan	386.30
Mevzu olduğu okulun adı	6421 LİSESİ
ve yeri	ANKARA
SINIFLANDIRMA	Girecek
SINAVI	Girmiyecek (Başarı)
(Bog bırakınız)	

İŞÇİ PARTİSİ

KİMLİK KARTI

Parti kayıt No.....

„ „ tarih 7. 12. 1963

Kayıtlı olduğu il - ilçe

ANKARA - SANKAYA

Adı Soyadı İsmet Özel

Baba adı Ahmet

Doğduğu il Kayseri

Adresi Esat Cad. 100/5

ANKARA

İşçi, köylü, zanaatkar, esnaf
ayıklı ücretli, dargelirli-yurttaş.
Emeği ile yaşayan kardeş.
Türkiye İşçi Partisi
senin biricik öz partindir.
Safiamıza kanlı.
Arkadaşlarını partiye yazdır.
Sen de bir numaralı yurttaş ol.
Gençlikte kul olma.
Başın dik, karnın tok sırtın pek olsun
Türkiyeyi
medeni ve sen kavuşturacaksın.
KOYLUYE TOPRAK HERKESE İŞ
Herkes emeline göre ücret gelir.
Herkesten

malına kazancına göre vergi
Her aileye ev, her çocuğa okul kitap
Herkes eğitim, kültür, ücretli izin.
Her hastaya doktor ilaç bakım.
Yaşlılıkta tam ücret, tam gelir.
Herkes için
HURRIYET - EŞİTLİK - DEMOKRASI
İSTİSAL İÇİNDE BARIS
İNSANIN İNSANI SOMURMESİNE
PAYDOS.

